פרשת **וארא** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתק"ל שנה כ"ז

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

והכבד את לבו ולא שמע אליהם

פערה והמולה רבתי שררה בשוק העיירה, קולות וברקים מילאו את הלילה עוברים ושבים נתקהלו לחזות שנעמדו שני השותפים יהודי וגוי שהסתכסכו בוויכוח סוער, וכשראו שאינם באים לעמק השוה הפנו את טענותיהם אל השופט שידון ביניהם, כשכל אחד משני הצדדים מנסה להוכיח את צדקתו ואשמת חבירו.

השופט שהיה שונא ישראל מובהק נטה כל הזמן לצידו של הגוי, וכשראה היהודי שידו על התחתונה והולך להפסיד את המשפט שלח להשופט מתנה בסתר כדי להטות את לבבו לטובה אליו.

שאל אותו השופט: כיצד הנך נותן לי שוחד הלא בתורתכם כתיב שאסור לתת שוחד לדיין שהרי לב הדיין יטה אחר נותן השוחד, והדין שיוציא לא יוכל להיות דין אמת, מכיון שהשופט נוגע בדבר.

השיב לו היהודי: אילו היית יהודי והיו באים לפניך ראובן ושמעון לדין, דעתך על שניהם שקולים היא, ואין לבך נוטה לזה יותר מאשר לזה, והדין יכול להיות דין אמת, לכן אם צד אחד יתן שוחד הוא מכריע בכך את לבו של הדיין לצידו, וכל מאזני הדין תטה לטובתו, לא כן הדבר כאשר באים יהודי וגוי לדון בפני שופט גוי, כאן דעתו של השופט אינה שקולה ושוה לגבי שניהם, לבו של השופט נוטה מלכתחלה לצד הגוי, שהרי הלכה הוא בידוע שעשו שונא ליעקב, וכדי לאזן את דעתך שלחתי לך שוחד, כנגד נטיית לבך לצד בעל דיני תבוא נטיית הלב אל השוחד, וכפות המאזניים של המשפט תהיינה שקולות, והדין יצא מתוקן.

על פי משל זה מבאר הבית הלוי מברסק זי"ע את קושיית המפו' כיצד הכביד ה' את לב פרעה והרי על ידי כך נטל ממנו את האפשרות לבחור בטוב ולשלוח את בני ישראל מארצו.

אך לפי האמור מובן, שהרי רצונו האמיתי של פרעה היה שלא לשלוח את בני ישראל מארצו, אולם מתוך הסבל הגדול שהיה לו ולעמו מהמכות הוא עמד לפעול נגד רצונו, יציאה בתנאים אלו לא היתה נחשבת לפרעה לזכות, הואיל ומה שנעשה בהכרח אינו אלא אונס ואינו נחשב למאומה, חיזוק לבו ע"י ה' היה איפוא לא כדי לשלול ממנו הבחירה, אלא אדרבה כדי להסיר ממנו את יראת המכה, וע"כ שב פרעה לרצונו העצמי שהיה שלא לשלח.

אכן בני ישראל הם להיפוך, כמ"ש הרמב"ם (הל' גירושין פ"ב ה"כ) על מה דקיימא לן גבי גט וקרבן (יבמות קו.) כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, כי באמת מוטבע בנפש כל אדם מישראל לשמוע למצות קונו, אלא שיצרו הרע מסיתו לעשות הרע בעיני ה', ושאור שבעיסה הוא המונע והמעכב מלעשות הטוב והישר בעיני ה', ולאחר שהוכה ותשש יצרו הרע הרי הוא עושה כטבעו וכרצונו כדת של תורה.

וממוצא דברים אלו נמצינו למדין מליצה ישרה על כל בית ישראל, כי אף אם נכשלו ועברו על מצוות ה', לא מרוע לבבם עשו כן ולא להכעיס את בוראם חלילה, אלא אנוסים הם ביד יצרם הרע הבוער בקרבם תמיד, אבל בפנימיות לבבם כל רצונם ומאוויים ותשוקתם לעשות רצון קנם וחפץ צורם, ולאחר שמסירין המונע ותשש יצרם הרי הם עושים הטוב והישר כטבעם וכרצונם.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
עורה ותעלה ..... ג
דבש תעלים - לקיטת תעלים ..... ד
קדוש יאמר ..... ו
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ח
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ט
שבח"י רפבן ..... י
פיתוחי קרת ..... יב
חוקים להורותם ..... יח
פשיג כהלכה ..... כ
צדקה כהלכתה ..... כא
הילולא רבא ..... כג
נועם שכתך ..... ל
פשולחן מלכים ..... לו

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

מלך עבא ונדיבי
אעד ברכתא מלא ונדוש, וברכך ה' מציון עיר הקודש, באותות הזקרה והערכה מוקשר ומוש
לידינו עוז איש חי ורב פעלים, ראש ואשיון לכל קדשי מוסדינו ולהרחבת הגבולים, מעוטר בהילולים
'עדון מעשיו השונים למען החזקת מוסדותינו בארץ הקודש, מוחזק ומושרש מבית אבות יפה נדרש
לזוהל והב מכיסו, לרומם קרן התורה מנת חפצו וחלקו, באש"ו העלהבה נודע בצדקת פרונו
לאו נברא יקר העדינו, כולו לשבת מוסדות 'יש לב אלהי"ק ת"ו תמיד מוכן, מוכתר בישוט
לים של ברכה משפרן לבבינו יושפע לרוב, לרגל השמחה בכתנו שהיה בעי"ה וכמזל טוב
מוה"ר אלימלך
שמשון וויים הי"ו
מחשובי תומכי מוסדותינו הק'
לרגל שמחת נישואי בנו בכורו החתן המופלג
כמר שמואל נ"י
עב"ג הכלה החשובה בת הרה"ג ר' שמואל שעי' וויסמאן שליט"א
הת"ח דק"ק סטאמא
למזל"ט ובשעה טובה וסוצלחת
ישמח משה"ה במחנת חלקו, בכבוד הראוי נקדם מע"כ אביו
הרבני היקר והנכבד רב הפעלים וכבוד המשע לטובת
מוסדות יטב לב' עשרות בשנים, נושא בשלהה ומסלה בנוסדרת רבה ואמנים
הרה"ח ר' משה חיים וויים שליט"א
מנהל מוסדותינו הק' בבני ברק עי"א
לרגל הופעתו כבוד להשתתף בשמחתנו
והברכה אחת לכבוד עטרת זקנים
חתנו הרבני העניד המרומם והנכבד,
בונה ומקים עולמות של תורה וחסד
מוה"ר אליעזר לעוו שליט"א
מגדולי תומכי ומחזקי מוסדותינו הק'
הבו"ד המכובדים ברגש כבוד והערכה
מנחם מענדל וויינשטיין משה אהרן דאסקאל
בשם הנהלת מוסדות יטב לב באה"ק
סניף לאנדאן

וארא אל האבו"ת - אל אלו שיש להם רצון טוב

וארא אל אברהם וכו'. ופירש רש"י, **וארא אל האבות**. וכבר תמיה זו מפורסמת, מה בעי רש"י בזה כו', כי היה קשה, כי התורה הקדושה הוא נצחיית ומה בא הפסוק ללמדינו וארא אל אברהם, **וזה פי' רש"י וארא אל האבות, שיחיה גילוי השם יתברך לאותם שמתנדבים עצמם לחש"ת, ואבות הוא לשון רצון, כמו כי לא אבו, הגם שעדיין אינם עובדים להשי"ת רק שיש להם רצון טוב לזה יחיה להם גם כן גילוי יתברך שמו:**

אור לשמים

הש"י שומע צעקת החפץ לשוב וקשור בחבלי היצר

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי. יאמר כשאדם חוזר בתשובה ותוהא על הראשונות, רק **שהוא קשור מאוד כל כך בחיצר הרע שאינו יכול להפריד את עצמו ממנו, והוא מבין דבר זה וצועק לה' על דבר זה, אז ה' שומע בקולו והבא לטהר מסייעין אותו** (יומא לח:). וזה: **"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל"**, שכל צעקתם הוא **"אשר מצרים"** היינו היצה"ר **"מעבידים אותו"**, היינו שעובד עמו עבודת שלו ואינו יכול לעזור את עצמו להפטר ממנו ולהנצל מעצתו, אז שומע ה' צעקתו ומסייעין אותו מלמעלה.

מבשר צדק

נאקת ישראל על אשר ע"י הצער שב אל ה' ולא מעצמו

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי. כשאדם שרוי בעת צרה רח"ל, ומתעורר על ידה לתשובה, הרי מתחרט הוא אח"כ ומתבונן בנפשו: למה המתנתי מלעשות תשובה עד בא עת צרה, מוטב היה לי לעשות תשובה בעת הרווחה. הנה, **"זה הדרך הוא חשוב לפני הבורא ב"ה, ועל ידי זה כשהחרטה היא באמת, הקב"ה מרחם עליו ופודה אותו מהצרה"**. וזהו: **"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל"** שכל נאקתם היא **"אשר מצרים מעבידים אותם"** שעל ידי הצרות שהמצרים מצירים להם, זה גורם ומביא אותם לעבוד את ה' מעבידים אותם ולהתחרט על עונותיהם, כי מוטב היה לצעוק אל ה' קודם הצרה. **"והיה זה השכל חשוב מאוד בעיני המקום ב"ה ושמע להם ופדה אותם".**

מבשר צדק

(בשם "הרב החסיד מקולבסיוו", הוא הרה"ק ר' אהוב ישראל' זי"ע)

גאולתנו תלויה באמונתנו

וידבר משה לפני ה' הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים. ידוע קושיית המפרשים דק"ו פריכא היא, כי הרי מפורש בפסוק הטעם שלא שמעו לו בני ישראל "מקוצר רוח ומעבודה קשה". וראיתי פירוש הגון ויישר בספר יד יוסף כי הגאולה היה תלוי באמונת ישראל שיאמינו לדברי ה', **וע"י שישראל האמינו בה' ובמשה עבדו היתה ירידה לפרעה עצמו ולעמו, והיה מוכרח לציית, וכאשר נפלו ישראל מהאמונה ובטחון לא רצה פרעה לשמוע.** וזה היה טענת משרע"ה: **'הן בני ישראל לא שמעו אלי'** ונפלו מהאמונה ובטחון **'ואיך ישמעני פרעה'** כי זה תלוי בזה, אם ישראל יתחזקו באמונה שלימה בה' יהיה פרעה מוכרח לציית, אבל אם בנ"י לא שמעו האיך אפשר שישמע פרעה ולהוציא ישראל מתחת ידו, והוא נכון.

עבודת הגרשוני

(להגה"ק רבי גרשון מקאלאמייא זי"ע)

התנין הוא אות תחיית המתים, ומזה יש תקוה בכל מצב

כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין. ובאמת אין לך דבר שעומד בפני התשובה, ואם הוא רחוק בתכלית הריחוק מהשי"ת, אם ישוב מיד יקבלו, כמ"ש (יחזקאל לג, יא): "חי אני נאם ה' החפץ אחפוץ במות הרשע כי אם בשובו מרשעתו וחי", ר"ל **'חי אני'** אני המחיה הכל, והרשעים הרחוקים ממני קרויים מתים, **'בשובו מרשעתו וחיה'** יהיה דבוק אלי ויחיה, ונקרא חי. **והראיה על זה מתחית המתים הגשמי,** בוודאי אין לו שום חיות גוף הגשמי, וברצון השי"ת מחיה אותם, כמ"ש (שם לז, ג): **"התחיינה העצמות האלה", ומכל שכן נשמות הרשעים שהם מתים, עבור שהם רחוקים מהשי"ת, ובשובו מרשעתו חי' יחי', וימשך עליהם חיות מהשי"ת.** וזה שאמר: **"כי ידבר אליכם פרעה"**, ר"ל שיאמר לכם שתאמרו גם כן זאת לישראל: **"תנו לכ"ם מופת"** דייקא ר"ל שיתנו מופת לישראל אם אפשר להם שיצאו מטומאת מצרים וישעבדו את השי"ת, מאחר שהם רחוקים בתכלית הריחוק מהשי"ת. והכופרים גם כן אינם מאמינים בתחית המתים שיקחו ממנו ראיה לנשמת רשעים שיכולין לחיות. **וכי ידבר אליכם פרעה כזה אז: ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין, וזה ראיה גדולה על תחיית המתים.**

אורח לחיים

השגחת הש"י אף על אלו שכבר נמצאים בשפל המצב

כי אני ה' בקרב הארץ. ושמתי פדות בין עמי ובין עמך. הקב"ה מלכותו בכל משלה, **ואף האדם שחטא ושקע בתוך הארציות, ישמרנו השי"ת לבל יחטא ויוסיף עוד בבחינת 'גם שם ידך תנחני'.** וזהו: **'כי אני ה' בקרב הארץ'** בקרב הארציות, אלו החוטאים בנפשותם, אף שם **'ושמתי פדות בין עמי'** פדות והצלה לנפשו שלא יחטא עוד.

זאת זכרון

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות אלוקיים, בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

גאולה האחרונה תהיה בזכות התורה

לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וגו'. בממורה לכן אמור לבני ישראל (שמות ו, ו), לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום (במדבר כה יב). ונ"ל כי הנני נותן לו את בריתי שלום, פירושו שכרתי עמו ברית שיהיה הוא המבשר בגאולה אחרונה. ועל פי זה יתפרש הממורה לכן אמור לבני ישראל וגו' והוצאתי אתכם וגו', **ושמא תאמר מה יושיענו בזה, הא גלות האחרון קשה עוד יותר,** לזה אמר 'לכן', ר"ל על ידי גאולה זו אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, **דהיינו שעל ידי זה יהיה גם גאולה אחרונה, דגאולה הראשונה הכנה היתה לגאולה האחרונה,** כי אחר יציאתן ממצרים נתנה להם התורה, **"והגאולה האחרונה היא על ידי התורה",** כמו שדרשו רז"ל (ב"ב ח, א) בפסוק (הושע ח, י) גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם.

ישמח משה

"הירא את דבר ה'" עושה תורתו קבע ומלאכתו עראי

הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הנים את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים. "את עבדיו" כמו: מן עבדיו [ע"ד הכתוב (בראשית מה, ד) "הם יצאו את העיר" מן העיר]. כי ידוע ש"יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ" (אבות ב, ב) **אבן הירא שמים, אין ח'דרך ארץ' עיקר אצלו, ובורח תמיד מטרדות משא ומתן אל התורה והתפלה.** וזהו: **"הירא את דבר ה' הנים את עבדיו ואת מקנהו"** בורח מעבדיו ומקנהו **"אל הבתים"** לבתי כנסיות ובתי מדרשות, **"ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזוב את עבדיו ואת מקנהו בשדה"** את פירושו גם: עם פירוש, **נשאר משוקע עם עבדיו ומקנהו בחוץ.**

דברי ישראל

תפילה

חיזוק עצום לתפילה לכל יחיד בכל מצב, אף כשקשה להוציא דיבור של תפילה כראוי, הנלמד מגאולת מצרים

וידבר משה כו' הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים. הנה כתוב בספרים שבגלות מצרים היה הדיבור בגלות, שלא היה להם דיבור כראוי של קדושה, ולכן נקרא זמן יציאת מצרים פסח לשון פ"ה ס"ח, ולהבין זה, דהלא כתיב 'ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה', נמצא שעלתה תפילתם השמימה לו ית"ש ואיך אמרינן שלא היה להם דיבור של קדושה שיעלה לה'. רק הענין על דרך הכתוב **'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם כו' לכלותם',** ופירשו בספרים לשון תשוקה, שאף תשוקתם של ישראל אינו מואם השי"ת, וכתיב 'אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך'. **ולכן אין לשום אדם מישראל לייאש את עצמו כלל וכלל, ולא יאמר ח"ו אני נפסק מקדושתו ית"ש, שאין אני יכול להתפלל בלא מחשבה זרה וכדומה, שנראה לו שאין לו דיבור של קדושה שתעלה תפילתו לו ית"ש, לא ייאש את עצמו בכל זאת, כי לא ידח ממנו נדח, והטוב כי לא כלו רחמיו וחסדיו, ואומר השי"ת וחנותי את אשר אחון אף על פי שאינו חגון וכדאי.**

וגם האיש הזה שהוא בשפל המדריגה מאוד ונסתמין דבריו ואינו יכול לפתוח פיו כראוי לדבר לפניו ית"ש כלל, אף על פי כן ידע באמת, שגם התשוקה הזאת שחפץ ומשתוקק לדבר ולהתפלל לפניו ית"ש כראוי אף שאינו יכול, זה גם כן רואה השי"ת וחשוב לפניו ית"ש.

וגם יכול לעשות לעצמו שיחה ותפילה מזה בעצמו שיצעוק ויתחנן לפניו יתברך שנתרחק כ"כ מאתו ית"ש שאין יכול לדבר כראוי, ויבקש מאתו ית"ש רחמים ותחנונים שיחמול עליו, ויפתח פיו שיוכל לפרש שיחתו לפניו ית"ש שיהיה לו דיבור כראוי, ויוכל להתפלל כדת וכראוי וכנכון, ובודאי יעזרהו ית"ש.

וכעין זה מצינו הענין במצרים, דכתיב 'וישמע אלהים את נאקתם', וכתיב 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל', וידוע שנאקה הוא בלב לבד, **ששמע יתברך את תשוקת לבם לעובדו ית"ש כראוי בדיבור קדוש, והם בעצמם ביקשו רחמים על דבר זה שנתרחקו מאתו ית"ש, וצעקו על זה לו ית"ש,** וזהו שנאמר **'ויאנחו בני ישראל – מן העבודה', פירוש על עבודתו יתברך שאינו כראוי, על זה צעקו לו ית"ש,** ושמע השי"ת ועזר להם. ובבחינה זו היה יציאת מצרים אף שהיה כנ"ל שלא היה להם דיבור כראוי לו ית"ש. וזהו פי' הפסוק הנ"ל **'הן בני ישראל לא שמעו אלי'**, שהגם שהאמינו כמו שנאמר 'ויאמן העם וישמעו', לא היה השמיעה בבחינת **'אלי'** [שהוא לשון נוכח, ובחי' השכל, עיי"ש], רק עזרם מבחינת עתיקא, מבחינת לעושה נפלאות גדולות לבדו, שאין השכל משיג, ונעלם מכל רעיון החסד הגדול הזה כו', עד שיצאו ונקרא פסח"ח לשון פ"ה ס"ח כנ"ל.

זרע קודש

מפניני או"ר החיי"ם הקדוש

ולא שמעו אל משה מקוצר רוח. אולי כי לצד שלא היו בני תורה (– שהיה אז קודם מתן תורה), לכן 'לא שמעו', ולזה יקרא קוצר רוח – 'כי התורה מרחבת לבו של אדם'.

ולקחתי אתכם לי לעם וגו'. נ"ל עפ"י המבואר בפרי"ד שבני"י מחויבים לקבל גזירתו של הקב"ה וראוים לענש חי"ו כשאינם מקיימין מצד דינא דמלכותא, אף דהאי דינא ליתא באינו משוה גזירתו על כל בני מלכותו, הרי איתא בפרדר"א בשעה שהפיץ ה' את העמים נתן כל אומה לשר שלו, ויישראל נשארו תחת יד הקב"ה לבדו, ונמצא דישראל הם בני מלכותו, והיינו ולקחתי אתכם דייקא לי לעם, לכך והייתי לכם לאלוקים דיין ליפרע כי כיון שרק אתם בני מלכותו א"כ דינא דמלכותא דינא.

(ישמח משה)

☆

והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים. ופירש"י כי כן הבטחתי ואח"כ יצאו ברכוש גדול, נשאלתי למה הביא רש"י סיפא דקרא ברכוש גדול, ויל"פ דכתיב למעלה ויישימו עליו שרי מסים וגו' ויתכן כי העניים בנו והעשירים הי' פודים את עצמם במס שנתנו להעמיד אחרים במקומן ואח"כ רבתה המשא עד שמכח זה נעשו עניים ואפשר שמה שאמר למען ענות"ו היינו לעשותן עניים בסבלותם ומפני זה אמר כאן והוצאתי אתכם לא מבע"י מנוף סבלותם אלא אפילו מן העניות ע"י המס שנתנו במקום סבלותם (כמו עין תחת עין) וזהו "מתחת" סבלות מצרים היינו מה שנתנו במקום סבלות מצרים, וזה שפרש"י כי כן הבטחתיו שנאי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

(ייטב לב)

☆

לכן אמור לבני ישראל אני ה' וכו'. ונראה עפ"י הנודע דע"י אמונה יוכל להמשיך רב טוב לבית ישראל,

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה"ק עצי התמרים

משה רבינו רצה שתהיה הגאולה לגמרי ע"י הש"י בעצמו

וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים. שמעתי מאחד מחבירי ששמע בעצמו **מפה קדשו של אדמו"ר הגה"ק בעל עצי חיים זצוק"ל** טענתו של משה "הן בני ישראל לא שמעו אלי", היינו דע"כ לא שמעו אלי בני ישראל, משום דלא רצו שיהא הגאולה על ידי, דאז לא יהיה גאולה נצחית, ואיך ישמעני פרעה, דמה נעשה אם פרעה ישמע אלי, א"כ יהיה הגאולה על ידי, ולא יהיה גאולה נצחית, עכדה"ק.

פרדס מרדכי

הטעם שבת תחילה סימן יפה לבנים

ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר. פירש"י ד"ה אחות נחשון, מכאן למדנו הנושא אשה צריך לבדוק באחיה. אמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב קמא.) 'בת תחילה סימן יפה לבנים' פעם אחת פירש רבינו זצ"ל הטעם בזה בדרך צחות, דהא איתא בגמרא (ב"ב קי.) הנושא אשה צריך לבדוק באחיה, ולכן על בתולה מונח האחריות שיהיה אחיה טובים מאוד, כדי שהיא תעשה שידוך הגון וטוב, ולכן היא מחנכת את אחיה גם כן שילכו בדרך התורה והיראה. ולכן אמרו בת תחילה מי שיש לו בת תחילה, סימן יפה לבנים, שיבוא אחריהם, כי בוודאי תשתדל שהם ילכו בדרך הטובים.

זכר צדיק לברכה (סי' תתתשפ"ט)

כשהגאולה תהיה ע"י הקב"ה בעצמו אז יהיה גאולה נצחית

ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה. במסורה שלוש פעמים פדות, "ושמתי פדות בין עמי ובין עמך (שמות ח יט), "פדות שלח לעמו" (תהלים קיא ט), "כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות" (שם קל ז), **ופירש מרן הגה"ק בעל "ייטב לב" ז"ל** דהנה ידוע מה שכתבו הספה"ק דלכן גאולת מצרים לא היתה נצחית, יען שהיתה ע"י שליח בשר ודם, שהוא גם כן אינו נצחי, והיינו ע"י משה ואהרן, אבל הגאולה העתידה תהיה נצחית כי תהיה ע"י הקב"ה שהוא נצחי. ז"ש: **"ושמתי פדת** (הסר ו"י) **בין עמי ובין עמך"**, כי הגאולה (הפדות) לא תהיה שלימה (שהרי נפתב חסר), ואמאי על זה אמר, כי **"פדות שלח לעמו"**, כי הגאולה היתה ע"י שליח, אולם **"כי עם ה' החסד"**, כלומר אם השי"ת יעשה עמנו חסד ויגאלנו אז **"והרבה עמו פדות"**. וזהו כוונתו של ישעי' הנביא שאומר: **"ישראל נושע בה'"** כלומר, אם הישועה תהיה מאת הקב"ה, אז **"תשועת עולמים"** (ישעי' מה יז).

עולמו של אבא (עמוד תנ"ד)

וכדאיתא במדרש אין ישראל ניזונים אלא בזכות האמונה, ואיתא בייטב לב כי הוא מלשון ויהי אומן את הדסה לשון המשכה כי ע"י האמונה נמשך כל מילי דמיטב, ולכן ציוה הקב"ה לבן אמור לבני ישראל אני ה', שע"י האמונה שיאמינו ישראל יוציא אותם ממצרים, ואח"כ כתיב בא דבר אל פרעה וישלח את בני ישראל מארצו בזכות האמונה כנ"ל, וזה ירצה בתשובת מרע"ה הן בני ישראל לא שמעו אלי מאיזה טעם שיהיי עכ"פ ע"י שלא שמעו אלי נחסר האמונה במה להמשיך הגאולה, וא"כ איך ישמענו פרעה לשלחם, כי בחסרון והעדר האמונה במה יוכל להמשיך הגאולה.

(קדושת יו"ט)

☆

וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה'. ויתבאר עפ"י משל הידוע לאחד שחטא נגד המלך והמלך מרוב חסדו לא רצה לעונשו ועכ"ז ביקש לעורר לבבו לשוב, הגדיל אותו ביתר שאת, ובראותו את גודל טובו וחסדו של המלך אליו אחר שחטא, נתמלא בושה והכנעה באומרו מה עשיתי כי מרדתי פי המלך הטוב והמטיב וזה הבושה והמרדות שבלבו טובה יותר ממאה מלקות, ובזה י"ל וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', ר"ל דהדיבור הקשה ודין שדיבר הקב"ה אל משה היה בזה שאמר אליו אני ה' אמירה רכה כי ע"י נעשה קטן ושפל בעיניו עוד יותר.

(עצי חיים)

☆

והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים ולקחתי אתכם לי לעם. וי"פ בהקדם דברי הישי"מ ליישב קושית אוה"ע כלום כפית עלינו ההכר כגיגית, דהנה לכאורה קשה על אמרם ז"ל שכפה עליהם הר כגיגית, הא קיי"ל אונסא כמאן דלא עביד, אך ידוע מה שכתב הרמב"ם בהא דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, כי טעם הדבר, דטבע הישראל לשמוע למצות קונו, אילולא המונע הוא השאור שבעיסה, ואחר שמסירין המונע עושה הטבע את שלו, ולפי זה לא קשה כלל קושית אומות העולם, דדוקא בישראל מהני כפיה לאשר הם זרע קודש מחצבתם, ועיקרן ושרשן טוב, ובחסיר המניעה שדי נופן בתר עיקרן וקבלו ברצון, אבל בעכו"ם לא מהני כפיה דאונס שלהם לא הוי כרצון ע"כ, וזשי"ה והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, ושמא תאמר מה נשתנו אלו מאלו, לזה המשיך ואמר ולקחתי

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

צריך לעשות לעצמו נדרים וסייגים בכל ענינים

הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים. שמעתי מפה קדשו של רבינו בעהמ"ס הק' ייטב לב זצ"ל בהרימו את קולו הנעים בהספד מר על מטתו של הגה"ק מהר"ם שי"ק זצ"ל. ענה ואמר כתיב הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים (שמות ט כ). ופירש עפ"י מה דכתיב ובשר בשדה טרפה (שמות כב ל), ודרשו חז"ל (חולין קד קט"ו:) בשר שיצא חוץ למחיצתו, **ויש לפרש דאיש הישראלי הירא את דבר ד', צריך לעשות לעצמו גדרים וסייגים בכל ענינים, כדי להנצל מן היצר הרע,** אבל איש אשר לא שם לבו לדבר ד', זהו בבחינת שדה בלי גדר ומחיצה כלל, עבדא בהפקירא ניחא ליה, וזה שאמר **"ובשר בשדה"** מי שהוא בבחינת **"שדה"** זה הוא **"טריפה"**, ופירשו חז"ל בבשר שיצא חוץ **"למחיצתו"** הכתוב מדבר, דהיינו שאינו רוצה בשום מחיצה גדר וסייג. ואי' בספה"ק ד'פרעה' הו רמז ליצה"ר בחי' הער"ף, גם י"ל דהחושים של האדם נקראים עבדיו משום דמשועבדים לו ולכל אשר יחפץ יעשו, וז"ש הירא את דבר ה' **"מעבדי פרעה"** היינו מלהיות ח"ו עבד להיצר הרע, **"הניס את עבדיו"** אלו החושים שלו בתשובה, **"ואת מקנהו"** כל מיני קנינים שלו, **"אל הבתים"** לבחינת בית מוקף מחיצות דהיינו גדר סייג לתורה, **ואשר לא שם לבו אל דבר ד'** ויעזוב את **"עבדיו"** ואת **"מקנהו" בשדה,** בבחינת שדה בלי שום גדר וסייג.

נפש יהונתן (פרשת שופטים ובפרשתן)

הלהרגני אתה אומ"ר, באמירת שם הקדוש, כאשר הרגת את המצרי

ויאמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו, הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי, ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר. איתא בגמרא, בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה, זמן ק"ש היה, והיו סורקין את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, א"ל תלמידיו 'עד כאן', אמר להם, כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך, אפילו נוטל את נשמתך' אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנה, ועכשיו שבא לידי ולא אקיימנה, היה מאריך ב'אחד', עד שיצאה נשמתו באחד, (ברכות דף ס"א). **שמעתי ממו"ח זקיני הגה"ק מהר"מ ט"ב זלה"ה** (מרן הגה"ק בעל ישמח משה) ע"פ מה דאיתא בכתבי האר"י ז"ל דבשם "תכה", הרג משה את המצרי, שנאמר למה 'תכה' רעיך, ודתן ואבירם אמרו לו 'הלהרגני אתה אומ"ר כאשר הרגת את המצרי' באמירה בלבד. והנה סופי תיבות של את' ה' אלקיך' הוא גם כן שם "תכה". לכן כשראו תלמידיו של רע"ק שהוא מאריך בתיבת 'אחד', אמרו לו, רבינו עד כאן, למה אתה מאריך בתיבת אח"ד, ולא תרצה לומר להלן הפסוק שלאחריו "ואהבת את ה' אלקיך", שמרומז שם השם תכ"ה בסופי תיבות, שתוכל להנצל בכח שם קדוש זה משונאיך, השיב להם ר' עקיבא, ידעתי מזאת, אבל בכיוון איני אומר הפסוק הזה של ואהבת, מפני שאמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, שרצוני להדבק בו ית' באהבה ומסינ"פ.

דברי יחזקאל (אגדות עמו' קנ"ו)

אתכם לי לעם, וביאר הרמב"ן בבואכם אל הר סיני ותקבלו התורה, וקשה הרי קבלת התורה היתה ע"י כפיית הר ואונסא כמאן דלא עביד, וע"כ משום דבישראל מהני כפיה לאשר השורש שלהם טוב, ומזה מוכח כי גם כל המכשול של ישראל במצרים היה רק מתוך טירוף הדעת.
(ברך משה)

☆

הן בנ"י לא שמעו אלי וגו'. והקשו המפו' דהרי הוא ק"ו פריכא דישראל לא שמעו מקוצר רוח ומעבודה קשה משא"כ פרעה, וי"ל לפימש"כ ביושב אהלים להעיר דמבואר בנמי אמרי נהרדעא לא כתבינן אורכתא (הרשאה) אמטלטלי דאם כפריה אינו ברשותו, ומעתה כיון שפרעה כפר בעיקר ואמר לא ידעתי את הי וגם את ישראל לא אשלח הרי הוי מטלטלין דכפריי וממילא אינו נעשה שליח, אך י"ל עפ"מ דקי"ל תקנת הגאונים לעשות הרשאה בכל אופן, ומעתה אף דמדינא לא היה יכול לעשות שליח בהרשאה מ"מ מתקנת הגאונים שפיר הוי שליח, והנה בי"ט כתב איך יצאו בנ"י ממצרים קודם הזמן, דכתיב הי צילך דבמדה שאדם מודד מודדין לו, וכיון שראה הקב"ה שעתידין ישראל לעשות משמרת לתורה גדרים וסייגים קודם זמן, כנון להוסיף מחול על הקודש בשבתות וי"ט שהוא מדברי סופרים לכמה פוסקים, כמו"כ הקדים לגאלינו קודם זמנו וכאילו כבר הגיע זמנו ע"כ, וז"ש הן בנ"י לא שמעו אלי ואיך ישמענו פרעה, כי היה לו טענה חזקה להקב"ה שאם בנ"י כאשר שמעו דיבורי קודש אלו יוצאים מפי משה רבינו אבי החכמים לא שמעו אליו, הרי לא קיימו ולא שמעו לדברי חכמים, א"כ ואיך ישמענו פרעה לשלוח את בנ"י כי איך הנני יכול להיות שליח בהרשאה הא במטלטלי דכפריי לא מהני הרשאה, וליכא למימר דאיכא תקנת הגאנים הא במדה שאדם מודד מודדין לו ואם אין בנ"י מקיימים תקנת חז"ל למה יקיימם פרעה, ואני ערל שפתים מטענת פרעה לאו בעל דברים דידי את ואין מענה בפי להשיב לו.
(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ה ק"ק עצי התמרים

אף אם מתאספים למען שמו ית', אבל אם ח"ו אינם פרושים מע"ז ומינות, אזי הוא בהכרח שלא באמת, ואינו מרוצה

ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה. פעם אחת כשבא אדמו"ר אחד מארץ ישראל, והאדמו"ר הזה היה אחד מהחותמים שמצוה וחוב קדוש להשתתף בבחירות הטמאים בארץ ישראל, וכמה מבחורי הישיבה הלכו אל שלחנו בליל שבת קודש. **וכשנודע לרבינו דבר זה, רמז להם אז** [פרשת שמות שנת תש"ח לפ"ק] **בתורתו בשלש סעודות**, וכך דרש ואמר לפרש הפסוק "**בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה**", ואחר שדיבר באריכות בענין ביטול עבודה זרה, הוסיף ואמר (נעתק מן הטעי"פ):

"דער בורא כל עולמים איז א מגיד מראשית אחרית, אבער משה רבינו האט דא נאך גארנישט געהערט, ווייל ווילאנג ער האט נישט געזען קיין ביטול עבודה זרה, האט ער (השי"ת) אים נאך גארנישט געוויזן דערווייל, **און אזוי ברויך טאקע צו זיין, אז מען זשהט נישט קיין ביטול עבודה זרה, אפילו מען זאגט תורה, איז דאס אלעס גארנישט, עס איז ליגנט און שקר.** אזוי ווי דער פסוק זאגט טאקע דארט (ישעי' א טו- טז) אין זעלבן קאפיטל (וואו ס'שטייט) ידכם דמים מלאו רחצו הזכו (וגו') פארענט (כמה פסוקים לפניו בפסוק י"ג) זאגט דער פסוק 'חודש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה', זאגט רש"י פשט וואס האב איך פון אייערע אסיפות, איר קומט זיך צוזאמען אויף א שבת א חודש, איר קומט פאר מיר "לפני", איך זע אבער אין הארץ האט עטץ אלץ אינזין עבודה זרה, **און ביידע זאכן אינאיינעם קען נישט זיין, אז מ'איז נאך נוטה אין הארץ צו דער עבודה זרה, דאס איז נישט סובל מ'זאל זיך קענען צוזאמען קומען פארן בורא כל העולמים, מ'זאל זיך צוזאמען קומען פאר מיינעט וועגן און אינזין האבן עבודה זרה דאס קען נישט אויסהאלטן**, אזוי טייטשט רש"י דעם פסוק, און אלע מפרשים טייטשן אזוי אויס דעם פשט אויף דעם דרך, זיי טייטשן אזוי דעם פסוק, אז די ביידע אינאיינעם, דאס קאן נישט זיין".

ואחר אריכות דבריו הקדושים, סיים בדברות קדשו בזה"ל: "דארף מען וויסן אז נאר דער כח התורה דאס קאן מציל זיין אידען און מ'זאל זיך חלילה נישט טועה זיין חס ושלום ולא יעלה על לב לעולם. (שאפשר גאולה בלא זה) **שטייט ארויס אז שבת, חודש, אז מ'קומט זיך צוזאם און מ'האט א מחשבה פון עבודה זרה, שטייט, אז השי"ת זאגט, איך בין ענק מוחל דעם חודש מיטן שבת, אזוי שרייט געוואלד דער פסוק, וואס ברויך מען מער,** מחשבות עבודה זרה בעוה"ר חס ושלום ווייסט דאך יעדער ווי רוצה זיין אין א מלכות המינות וואס ס'איז דא דערינען בעוה"ר עבודה זרה ממש, **ס'איז נאך ערגער, ס'איז עבודה זרה מיט מינות, מיט אלעס, אז מ'איז חלילה נוטה צו זיי, ברויך מען נישט זייער דאוועננן, מיט זייערע שבתים, מיט זייערע אסיפות.** זאגט דער פסוק בפירוש "**און ועצרה**", אפילו זיי זענען זיך מאסף "**לפני**" אפילו גאר פארן בורא כל עולמים ס'וועגן אז מ'איז זיך מאסף, ווייל די מחשבה איז אבער נוטה לעבודה זרה (אינו מרוצה לפניו ית'). "**השי"ת זאל העלפן מ'זאל האבן די זכי' מ'זאל זיך פורש זיין פון אלע דרכי עבודה זרה פון דרכי המינות, מ'זאל האבן די זכי' מ'זאל זיך מדבק זיין אין דרך האמת**".

זכר צדיק לברכה (אות תתתקי"ט)

קדוש יאמ"ר

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאור

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'. ליבר ואמו מספט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה (פ"י). למרות עין היה נחשב זאת לחטא, אבל גליצע רחמת הוכחו דיבורים אלו מן השמים. וזהו **ויאמר אליו,** דמה שאמר משה למה הרעותה, **אני ה'** ממרתי זאת, והשכינה מדברת מתוך גרונו, ומיבב כן ה' שהיה צורך לעורר רחמים על ישראל בדיבורים אלו, דכשיש התעוררות דין למעלה, יש צורך בהתעוררות לרחמים, ולזה יש צורך בדיבורים של צדיק ואת לעורר רחמים למעלה. והנה אז היה משה מצער עצמו בצרתן וטען בשבילם, ובזה היה מעורר רחמים עליהם, ואמנם מה יעשו ישראל בשותן הדורות שאשה רציו לו יהיה בעולם, ומי יטעון בשבילם, לזה נאמר **ויאמר אליו,** דמה שאמרת למה הרעותה **אני ה'** ממרתי זאת, ודיבור ה' נצחי לעולם וקיים לדורי דורות. ואנחנו צריכים לעורר רחמים על זה, שה' יטעון בשבילנו למה הרעותה לעם הזה, שכבר שבלנו די והותר מחבלי משיח. (דברי יואל)

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'. פתח ואמר הדין וידבר אלהים, וסיים בתדת הרחמים בשם הוי"ה. להנה אמרו (דברים רבה ג): שאם היה משה נכנס לארץ, לא היו יכולים לקום בתחיית המתים; והנה תחיית המתים הוא על ידי רחמי ה', כדאומרים (שמונה עשרה): מחיה מתים ברחמים רבים. וזהו **וידבר אלהים אל משה** בתדת הדין, וגזר עליו שלא יכנס לארץ, ועל ידי זה **ויאמר אליו אני הוי"ה,** שנמשך מזה רחמים גדולים שיזכו ישראל לקום בתחיית המתים. (משכ)

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'. כל מעשה התבות וגלגולי סיבותיהם שקבלו ברות ויקורים, והתפללו לה' והושיעם, נפתח על ידיהם ניצוץ הישועה לכל הזמנים, וכן מה שקבלו ישראל במצרים ונעקו לה', נפתח על ידם ניצוץ השפעת ישועה לכל ימי גלותם, שיצלו תמיד מיד המצרים אותם, ומקור הישועה לדורות נמשך מגאולת מצרים, כלאמר המגיד: אילו לא הוציא ה' את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים, וכמו כן גאולה העתידה נמשכת מגאולת מצרים, שהיא השורש לכל הגאולות. וזהו **וידבר אלהים אל משה,** שהוא בחינת דין הנרמז בשם **אלהים, ודיבור** הוא לשון קשה, ומאותו דין יוצאת רחמים גדולים לכל הדורות, כנרמז **ויאמר אליו אני ה',** שם הרחמים, שעל ידי קושי השיעבוד במצרים שבא מתוקף הדין, נצמח לכל הדורות רחמים וישועות טובות לישראל. (דברי יואל)

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'. ליבר ואמו מספט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה, מכאן למד משה שלא יכנס לארץ (מדרש). אם זכו ישראל היה אפשר להיות אז הגאולה השלימה, ואז היה יכול משה ליכנס לארץ, והיה עולם התיקון אף על ידי מדת הדין, אך מפני שלא זכו אז לזה, ולא נכנס משה לארץ ישראל, ועל ידי זה תרב המקדש, ותמחק הגלות והנסיונות גדולים, על כן צריכים רחמים מרובים שנושע. וזהו **וידבר 'אלהים' אל משה,** שדבר אתו משפט, ומכאן הבין משה שלא יכנס לארץ, ורמז לו ה' **ויאמר אליו אני ה',** שעל ידי זה שלא יכול עכשיו ליכנס לארץ, על ידי זה יתארך הגלות, ויצטרכו לרחמי שמים מרובים להושע משם **הוי"ה** מדת הרחמים, ובזה יזכו לגאולה ולישועה. (מידושי תורה)

ויאמר אליו אני ה'. נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, ולא לחנם שלחתיך, כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים (פ"י). יש להבין מהו התשובה בזה על טענת משה למה הרעותה. ונראה להנה אמרו (דברים רבה ג): כל מה שישראל אוכלים בעולם הזה, זה בכח היסורים שבאו עליהם, אבל שכרן צרור ומשומר לעתיד לבוא; ולפי זה כל מה שקבלו במצרים, עתידים

הם לקבל שכרם בעולם הזה. וזהו **מי ה' נחמן לנפש שכר טוב** על היקורים שבגלו, וזהו תשובה על למה הרעותה לעם הזה, שנלטער על קושי השיעבוד, על כן ניחמו ה' שיגמת מזה טובה ליישראל. (דברי יואל)

ויאמר אליו אני ה'. טענתו של משה היתה, לפי שידע דבחופן שהוא יהיה השליח אין לפשר שתהיה הגאולה נגמית, כדלמרו (תענומא פחרי): כל הישועות שהיו על ידי שלוחי בשר ודם לא היו נגמיים; ועל כן הפליר שה' בעצמו יגאלם, ועל זה השיב לו ה' **מי נחמן לנפש שכר טוב**, דבאמת לא הגיע הזמן עדיין לגאולה נגמית, אבל יש הכרח לגאולה זו שהוא רק לפי שעה, **ולא נחנס שלחניך**, שיש בזה הכנה ושורש לגאולה העתידה, כדלכתב **ק"ו היישמע משה** (תלוה ד"ה כחיש): שהמקדשות שנתרבו לא היה בניהם פועל ריק, אלא על ידי עבודת הקודש שעשו שם, הכינו בזה גם וקדושה נפלאה לבית השליטי, שיהיה לו קיום נצחי ובית עולמים; וכמו כן כל הנסיונות שעמדו בהם ישרלל, כל זה היה הכנה לגאולה העתידה, ולעתיד כשה' בעצמו יגאלנו, יהיה התגלות האור כל כך, עד שלא יהי' בחלישות נסיון כלל כדלמרו (שבת קנח) שבימי המשיח לא יהיו נסיונות ולא קיבול שכר. (דברי יואל)

וארא אל אברהם וגו'. ואלא אל האבות (רש"י). **ק"ו היישמע משה** (בא לופן ז) הקשה: מה התחזקות של הרכוש גדול בעיני אברהם, שהבטיח לו ה' (בראשית טו) ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. אלא זה בא להורות שלא יטמעו ישרלל בתומות, ויהיו נתפזים על שם אבותיהם, כדלמרו (סנהדרין נא.): שהרכוש היה שכר העבודה, ודולחי שכר עבודתו של כל אחד לבד לא יעלה להון רב כזה, אם לא בהצטרף עבודת אבותיו, ונמצא שהרכוש הזה הוא עדות שלא נטמעו, לאם נטמעו אין לו ליטול שכר בשביל אבותיהם; והנה אמרו (במדבר רבה כו): לפי שהיו האומות מבזין את משפחת האבות, ואומרים מה אלו מתייחסים על אבותיהם, שבורים הם שלא שלטו האלריים בתומותיהם, אם בגופם שלטו קל ואומר בנשותיהם, לפיכך הטיל ה' עליהם שה' שני מלך זה ו' מלך זה, לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם; וזהו **ואלא אל האבות**, שהבטחתי להם שזרעם יהיו נתפזים על שם אבותיהם,

ושמי ה' לא נודעתי להם. סם י"ה המעיד על ישרלל שלא נטמעו, אם כן עדיין הם בגלר שלא יטמעו זרעם בתומות, **לכן אמור לבני ישרלל אני ה'**, שאמי מעיד עליהם שלא נטמעו, **והוצאתי אתכם מתחת סבלות מלריים**, ופירשו (רש"י): כי כן הבטחתיו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, שגם הרכוש יהיה עדות שלא נטמעו. (דברי יואל)

וארא אל אברהם וגו'. קושי השיעבוד הועיל לישרלל שלא יכשלו בחטא, דעל ידי זה לא נתערבו בין המלריים, ועל כן נשתרו התנות הקדושים אבות להם, דאם היו מתערבין בין המלריים, אז לא היה נקראים עוד התנות הקדושים 'אבות', כיון דאז יש להם אבות אחרים בתערובות עם המלריים. ועל כן היתה התשובה על תרעומת משה שהתרעם על קושי השיעבוד **ואלא אל התנות**, שעל ידי קושי השיעבוד נקראים הם עדיין אבות לבנים. (תשח)

וארא אל אברהם וגו'. פרעה טען שישרלל אינם כשרים, ואינם מתייחסים אחר אבותם מישרלל, ואם כן אין מגיע להם רכוש מלריים וגאולתם, כי לבני אברהם היתה ההבטחה לגאלם ברכוש גדול, אבל לא עתה כשאינם מתייחסים אחר אברהם. וזהו **אני ה'** נאמן לאמת דברי (רש"י), שה' העיד על ישרלל שהם כשרים, **ואלא אל האבות**, שהם מתייחסים אחר אבותיהם מישרלל ממש, וממילא מתייחסים אחר אברהם יצחק ויעקב, ועל כן מגיע להם **לתת להם את ארץ כנען.** (דברי שלום ג')

ושמי ה' לא נודעתי להם. לא ניכרתי להם במדה האמתית שלי, שעליה נקרא שמי ה', נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחתי ולא קיימתי (רש"י). ענין הבאמת הנגיע לידע אם הוא נגיע באמת אם לא, לא יבאן הנגיע אלא אם הבטיח על טובה ולא באה, אז ידוע שהוא נגיע שקר, שכל דבר טובה שיגזור ה' אפילו על תנאי שיהי תוזר, אבל דברי הפורענות שהנגיע אומר, אפילו לא עמדו דבריו, אין זה הכאשה על נכונתו, לאפשר שעשו תשובה ונמחל להם (רמב"ם יסודי התורה י). וזהו **לא ניכרתי להם במדה האמתית שלי**, דמדת האמת של ה' אינה נודעת וניכרת אלא על ידי לד הטובה דוקא. (דברי יואל)

והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים

פע"א נסע הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע בדרך והגיע לכפר נידח, שבו ישב יהודי בודד והחזיק את ה"ארענדא" שהי' לו בירושה במשך דורות רבים, ויהי בחצי הלילה, העירה האשה את בעלה הארענדער, ואמרה לו: כנראה אורחינו אינו מרגיש בטוב, כי אני שומעת אנחות חזקות בוקעות מחדרו, לשמע דבריה קם ממיטתו לקח נר דלוק בידו וירד לבדוק במה המדובר, ואכן שמע אנחות בוקעות מהחדר, הוא התכופף כדי להציץ דרך חור המנעול, וראה שהאורח יושב על הארץ, נר בידו, מתנענע וממלמל בשפתיו, כשמדי פעם פורצת אנחה עמוקה מפיו, כעת כבר לא הי' לו אפי' ספק קל שאכן אורחו אינו מרגיש בטוב, לכן דפק על הדלת, נכנס והתנצל שהיות וכפי הנראה סובל האורח מכאבים, על כן הוא בא לשאול אם לא כדאי להביא רופא אליו, ענה לו הרה"ק שהוא מרגיש ב"ה בטוב, אלא שהוא עורך תיקון חצות, שאל הארענדער, תיקון חצות מהו, ולצורך מה נערך, ענה לו הרה"ק על חורבן בית המקדש, שאל הארענדער, ומהו בית המקדש, מה פי' חורבן בית המקדש, כשראה הרה"ק עם מי שיש לו עסק, התחיל להסביר להיהודי, בעבר גרו היהודים בארץ ישראל, והי' להם את בית המקדש, ובעוונותינו הרבים החריבו הגוים את בית המקדש והגלו אותנו מארצינו הקדושה, וכאשר יבוא המשיח, הוא יקח את כולנו לארץ ישראל ויבנה את בית המקדש, תוך כדי שיחה שאלו הרה"ק, נכון שגם אתה רוצה שהמשיח יקח אותנו לארץ ישראל, ענה הארענדער, איננו יודע, אלך לשאול את אשתי. הוא הלך אליה, וראשית הרגיע אותה, שהאורח מרגיש בטוב, אלא הוא אומר שמשיח יקח את כל היהודים לארץישראל, והוא שואל אותי אם גם אני רוצה, ועל זה באתי להתייעץ עמך, ענתה האשה ואמרה, לך תגיד לו, שהדבר אינו בא כלל בחשבון, אנחנו כבר אנשים באים בימים, הצלחנו לחסוך מעט רכוש, יש לנו בית קטן משלנו, כמה פרות ועגלים, לול עם תרנגולים, ולא יתכן שנעזוב כך את הכל ונעלה לארץ ישראל, כשחזר והרצה את הדברים לפני הרה"ק מטשערנאביל, החל הרה"ק לשכנע אותו כי הגם שזה נכון שכאן יש להם כבר רכוש, אולם יש גם צרות צרורות מהגוים ואילו בארץ ישראל, כאשר יבוא משיח, נשתחרר מכל הצוררים, השיב הארענדער, שהוא ילך לשאול עוד פעם את אשתו, חזר הארענדער לאשתו ואמר לה, נכונים דבריך, שכאן יש לנו בית קטן רפת ולול, אולם פה הגוים עושים לנו צרות, והבעל הוסיף נופך משלו האין את זוכרת מה שהיה בשבוע שעבר כיצד השתכר שכננו הגוי, לקח אבנים וניפץ לנו את כל החלונות, ואילו כשמשיח יבוא ניפטר מכל זאת, התיישבה האשה בדעתה, ולבסוף אמרה לו, לך ותגיד לאורח, לנו טוב כאן, יש לנו כל הצורך, אלא מאי, הגוים עושים לנו צרות, לזה יש לי פתרון שמשיח יקח את כל הגוים לארץ ישראל, ואנו נישאר כאן, כאשר שמע הרה"ק ר' נחום את תשובת הארענדער נענה ואמר: זו כוונת הפסוק בפרשתן והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, פי' שלא תוכלו לסבול את הגלות, שהצעד הראשון לקראת הגאולה היה זה, שהגלות נמאסה בעיני בני ישראל, כי כל זמן שאפשר עוד לסבול את הגלות, אין הגאולה יכולה לבוא.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם. יש להעיר בזה שלא נכתב זה הלשון רק במכה הראשונה שהיתה דם גם עדיין לא נודע כל כך כבדות לבו, והנה שמעתי בזה בשם מחותני הרב המפורסם מו"ה ליפא מק"ק חמעלניק וכמדומה לי שראיתי אחר כך כתוב זה במדרש, **והיינו 'כבד לב פרעה' שאצל פרעה נתהפך הלב ונעשה כבד**, עד כאן, והנה ידוע זה שמאתו לא תצא הרעות ח"ו וכל רעה שבא ח"ו לאדם העון עצמו הוא מייסרו וגמול ידיו יעשה לו תייסרך רעתך, ותמוגגינו ביד עונינו ח"ו (ירמיה ב, יט) ולכך בודאי מעין הפגם והרע שעשה הוא העונש, וזה יש לומר הטעם שהיתה מכה ראשונה מכת דם כי היה מענין הפגם והחטא שלו שהרע שלו היה אז שלבו נעשה כבד ומהחטא הזה נולד משחית ומזה בא עליו מכת דם שהיא מעין כבד שיש בו ריבוי דם והיא מלאה דם (עיין חולין קט: וברש"י שם),

ויש לומר על דרך הלצה שזהו שרמזו חז"ל (שמות רבה ט, י) **ממכת דם העשירו בני ישראל** כי ידוע שכל המכות היה נגוף ורפוא, נגוף למצרים ורפוא לישראל, וכדאיתא בספרים הקדושים של הרב מפולנאה ע"ה כי ממכה עצמה מתקן רטיה והיינו אותו דבר שהיה למצרים נגוף, היה רפוא לישראל כמבואר שם באריכות עיין שם, **והנה כאן היה למצרים מכה מכבד מכת דם, ודמים תרתי משמע** (עיין מגילה יה) **והיה אצל ישראל המשמעות השני שהוא ממון והעשירו בני ישראל**, ויש עוד בדברים אלו דברים סתומים ונעלמים למעיין ומשכיל היטב וימצא בהם דברים נפלאים.

דגל מחנה אפרים

פרפראות לחכמה

מצמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

הן בני ישראל לא שמעו אליך ואיך ישמענו פרעה. והקשו המפרשים דק"ו פריכא הוא, דבני ישראל לא שמעו מקוצר רוח ומעבודה קשה, משא"כ פרעה יוכל לשמוע, אמנם יל"פ דהנה כשבא משה לבשר את ישראל שהם נגאלים, שאלו ישראל הלא לא נגמר הזמן של ד' מאות שנה, ובוודאי השיב להם משה דהקושי השיעבוד השלים, וז"ש ולא שמעו אל משה "מקוצר רוח ומעבודה קשה" דהיינו שלא קיבלו התירוץ שע"י העבודה קשה יגאלו לפני הזמן, וא"כ ואיך ישמעני פרעה שהם צריכים לצאת לפני זמנם, מפני קושי השיעבוד.

(הגש"פ נטפי מים)

☆

ואיך ישמענו פרעה ואני ערל שפתים. ונל"פ דהנה חז"ל מספרים איך נעשה משה ערל שפתיים, דכשהי' משה בבית פרעה בעודו נער נטל את הכתר מעל ראשו, ואמרו כולם שהוא עתיד להוציא את בני ישראל מצרים, ורצו להרגו, ובא מלאך בדמות שר ואמר להם, הלא ילד קטן הוא ולמה תהרגו אותו הרי אינו יודע מה הוא עושה, ונתן עצה לבחון בקערה שיש בו זהב וגחלים בוערות ומתחילה נטה ידו לזהב והמלאך דחף את ידו לתוך הגחלת ונכוה ידו ונתנו לתוך פיו ומזה נעשה ערל שפתיים, ובזה יבואר מה שאמר משה "ואיך ישמעני פרעה" להאמין אשר אני הגואל, ואם תאמר שפרעה יאמין שאני הגואל, יען לקחתי הכתר מעל ראשו בהיותי ילד, הלא "אני ערל שפתיים" שנעשיתי ערל שפתיים מהעצה שנתן המלאך, ומזה המה ראו שלא עשיתי זאת בחכמה ובתבונה.

(בנין דוד)

☆

כה אמר ה' הנה אנוכי מכה במטה אשר בידי על המים. ולכאורה תיבות אשר בידי מיותרות, כי איך יכה במטה אם לא ביד, כמו"כ מצינו בפר' בשלח "ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך", וגם שם לכאורה תיבות "קח בידך" הם למותר הנה, כי בוודאי יקח את המטה ביד ולא ברגל, ויל"פ דהנה מודעת זאת כי שם הוי"ה הוא שם רחמים, וזאת רק כשהוא על הסדר, כי אם אינו על הסדר אזי יורה על דין, והנה ידוע שעל מטה משה היה רשום שם הוי"ה, ולפי"ז כשהיה משה צריך להכות את היאור ולהפכו לדם, הוצרך להפוך את המטה, כדי שלא יהא שם הוי"ה הרשום עליו על הסדר, ויביא על הרשעים דין ופורעניות, משא"כ אצל הצור, ששם היה צריך המטה לגרום לרחמים, ליתן מים לבני ישראל, שם החזיק את המטה ישר כסדר, נמצא שהחלק במטה שתמיד היה מחזיק בידו, בו הכה את היאור, וז"ש הנה אנוכי מכה במטה אש"ר ביד"י, לא כן אצל הצור שהי' צריך להשפיע רחמים על ישראל לתת להם מים לשתות, אז כתיב "ומטך אשר הכי"ת בו את היאור קח ביד"ך" כדי שיהא שם הוי"ה על הסדר וישפיע רחמים.

(הגה"ק רבי שמשון מאוסטראפאלי זי"ע)

דורש טוב

כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי אל לבך, ופירש"י 'למדנו מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות'. **ותמוה דמה ענין מכת בכורות לכאן, והלא כאן מתרה על מכת ברד.**

ונראה דהנה איתא ברש"י בפרשת שמות על הפסוק הנה אנכי הורג את בנך בכורך, דאף שמכת בכורות באה לבסוף, פתח בה תחילה כדי להפחידו, מפני שהיא קשה מכולם, והנה כאן קורא הכתוב למכת ברד שהיא 'כל מגפותי' הרי ששקולה מכת ברד ככל המכות האחרות, **וקשה דא"כ** היה לו למשה להפחיד את פרעה במכה זו שהיא שקולה כנגד כל המגפות, אלא ע"כ דגדולה מכת בכורות יותר מכל המכות יחדיו ואף ממכת ברד, משא"כ מכת ברד אף ששקולה כנגד שמונת מכות האחרות אינה שקולה כמגד מכת בכורות, ולכן לא הפחידו בברד, אלא בבכורות הקשה מכולם.

וזה שכתב רש"י דמדכתיב כאן כל מגפותי וקאי על מכת ברד, ואף על פי כן לא התרה משה לפרעה תחילה במכה זו אלא במכת בכורות, ש"מ שמכת בכורות הוא הקשה מכולם ואפי' ממכת ברד, ולכן התרה במכת בכורות.

(חנוכת התורה)

עוד יש לתרץ דבאמת קאי 'מגפותי' על כל המכות הבאות, ומה שהוכירם עכשיו היינו לפי דברי רש"י למעלה דבחמש מכות הראשונות לא נאמר ויחזק ה' את לב פרעה, אלא ויחזק לב פרעה, ורק אחר חמש מכות הראשונות החזיק ה' את לבו, היות שגלוי לפני הקב"ה שממילא לא ישוב בלב שלם, שכן מבואר ברמב"ם בהל' תשובה דעד מכה החמישית היה פרעה בעל בחירה, והיה יכול לשוב, ואח"כ ניטלה הבחירה ממנו, ולא היה ביכלתו לשוב, וזה היה העונש שלא שב במכות הראשונות, **ולכן היה משה יכול להתרות את פרעה עכשיו על כל המכות הבאות, כי היה ברור ששוב לא ישוב פרעה, מאחר שניטלה בחירתו ודאי יבואו עליו כל שאר המכות**, ובשום אופן לא תוכל לעכב בעדם.

אלא דקשה לרש"י הלשון 'כל מגפותי' והלא כבר באו ששה מכות, ולא נותרו אלא ארבע, **והתי' ע"ז** כתב רש"י דהרי המכה האחרונה היא 'בכורות' השקולה נגד כל המכות יחד, ולכן אמר 'כל מגפותי'.

(דברי יחזקאל)

שני טעמים למה הקשה ה' את לב פרעה

וַאֲנִי אַקְשֶׁה אֶת לֵב פַּרְעֹה וְהִרְבֵּיתִי אֶת אֹתֹתַי וְאֶת מוֹפְתַי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: (פרק ז פסוק ג)

ואני אקשה את לב פרעה. לממו במדרש רבה (שמו"ר ה ו) גילה לו שהוא עתיד לחזק את לבו, בעבור לעשות בו הדין, תחת שהעבידם בעבודה קשה. ועוד שם (ג ד) כי אני הכבדתי את לבו (להלן י ח), למד רבי יוחנן מכאן פתחון פה למינין לומר, לא היתה ממנו שיעשה תשובה. למד רבי שמעון בן לקיש, יפתח פיהם של מינין. אלא שם בלעים הוא יליז (משלי ג לד), מתרה בו פעם ראשונה ושניה ושלישית, ואינו חוזר בו, והוא נועל בו דלת מן התשובה, כדי לפרוע ממנו מה שחטף. כך פרעה הרשע, כיון שראה הקב"ה שלנו חמץ פעמים, ולא הגיח על דבריו. למד לו הקב"ה אתה הקשית את עריפך והכבדת את לבך, הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך:

והנה פירקו[א] בשאלה אחר ישאלו הבן, שם השם הקשה את לבו מה פשעו. ויש בו שני טעמים ושניהם אמת. האחד, כי פרעה בהשעו[ב] אחר עשה ליתרומם לעות גדולות חנם, נתחייב למנוע ממנו לרבי תשובה, כאחר בזה פסוקים רבים בתורה ובכתובים, ולפי מעשיו הראשונים נדון.

מעשה חש"ב

א רבינו מפרש שני המדרשים שהובא תחילה, שהם שני תירוצים על השאלה, אם השם הקשה את לבו, מה פשע פרעה בזה שלא שלח את ישראל, וא"כ למה הרבה עליו המכות. ולפי המדרש ראשון, היה העונש בשביל 'קושי **השעבוד**'. ואפילו אם היה רוצה עכשיו לחזור בתשובה שלימה, מ"מ היה מגיע לו עונש על מעשיו הראשונים, ששיעבד את בני ישראל כל כך הרבה שנים, וזה היה עוד לפני שהקשה ה' את לבו. וזה כוונת המדרש 'כדי להענישו על מעשיו הראשונים'.

ולפי המדרש השני, העונש בגלל שלא **רצה לשלוח את ישראל ממצרים**. שהרי בחמש מכות הראשונות חיזק את עצמו לבד מלשלוח בני ישראל מארצו. שהרי בחמש מכות הראשונות לא כתיב 'ויחזק ה' את לב פרעה'. ואילו בחמש מכות האחרונות שהקב"ה חיזק את לבו, והוא כבר הסכים לשלחו, ג"כ לא רצה לשלחם לכבוד ה', דהיינו לחזור בתשובה, ולקיים רצון ה' לשלוח את בני ישראל. נמצא שלא רצה כלל לחזור בתשובה, ולכן שפיר מגיע לו העונש. וזה הפירוש השני במדרש.

ב יש מקשים למה נענש פרעה, הרי איתא בילקוט משלי (כא) 'לב מלך ביד ה', לכל אשר יחפץ יטנו'. שגזרות המלכים הם מה', והם אינם אלא שלוחים, ואין להם בחירה. ומתרצים שאין כוונת הילקוט שכל מעשי המלכים אין להם בחירה. אלא הכוונה רק כשהבחירה של המלכים הם 'נגד' רצון ה', אז יטנו ה' לרצונו, ויתבטל מהם הבחירה. אמנם כשבחירתם של המלכים מתאימה לכוונת הבורא, הרי נותר הבחירה אצל המלכים. ושפיר מגיע להם עונש על מעשיהם. ואפ"ל שזה כוונת רבינו כי פרעה 'ברשעו' אשר עשה לישראל. דהיינו שפרעה שיעבד את ישראל מכח רשעתו, מצד רצונו ובחירתו, ולא משום שה' הטה את רצונו. וא"כ שפיר היה לו בחירה, ועל זה שפיר מגיע לו עונש.

וע"כ צריך לומר כן, דהרי רבינו הביא בהמשך דבריו שחמש מכות הראשונות חיזק עצמו לבד מלשלוח את ישראל מארצו, ורק בחמש מכות האחרונות הקב"ה חיזק את לבו. ואם נאמר שאצל המלכים אין להם שום בחירה, א"כ גם חמש מכות הראשונות היו ע"פ ה', ולא מחמת פרעה – ובפרט שרבינו בסוף דבריו לענין המכות האחרונות מביא הפסוק 'כי לב מלך ביד ה'. אע"כ שבחמש מכות הראשונות שרצונו התאימה עם גזירת ה', שפיר היה לפי בחירתו. ורק בחמש מכות האחרונות שנאמר ויחזק ה', ופרעה מצד רצונו היה שולח את ישראל, אז נשלל ממנו הבחירה. ושם הביא רבינו הפסוק 'כי לב מלך ביד ה' וגו'.

ג **נפ"מ בין ב' הטעמים.** לטעם הראשון אפילו אם עשה פרעה תשובה שלימה, היה מחזק ה' את לבו, כיון שמגיע לו העונש, בשביל מעשיו הראשונים שהרשיע והרע לישראל בחנם ללא עול בכפם. משא"כ לטעם השני אם עשה תשובה שלימה לא היה מחזק ה' את לבו, רק כיון שלא עשה תשובה שלימה, רק נמלך לשלוח את ישראל מחמת כובד המכות. ולכן הקשה ה' את לבבו.

ד ביאור בדברי רבינו כתב בישמח משה (פרשת נצבים הפטרות), מחמת חבת הקדש נעתיק לשונו "**ועשה אזניך כאפרכסת**

והטעם האחרון, כי היו חלי המכות עליו בפעם אחת, כי לא נאמר בהן רק ויחזק לב פרעה (להלן פסוק יג, כב, ח טו), ויכבד פרעה את לבו (להלן ח כח, ט ז). והנה לא רצה לשלחם לעבוד השם, אבל כאשר גברו המכות עליו ונלחם לשבור לותם, לך לבו, והיה נאלץ לשלחם מכובד המכות, לא לעשות לפי בוראו. ולזה הקשה השם את רוחו ואמץ את לבבו למען ספר שמו, כענין שכתוב והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גויס רבים וגו' (יחזקאל לח כג)[ד]:

ואשר אמר קושי המכות (לעיל ד כא) ואני אחזק את לבו ולא ישלח את העם[ה], יודיע לאשה העתיד לעשות בו במכות האחרונות, כענין שאמר (לעיל ג יט) ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך. וזה טעם ואני אקשה את לב פרעה והרבתי את אותותי, כלומר שאקשה לבו למען רבות אותותי בארץ מצרים. כי בחמש מכות האחרונות גם בטבילת היש נאמר ויחזק ה' (להלן יד ח), כי לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפוץ יטנו (משלי כא א):

מעשה חש"ב

לשמוע דברי הרמב"ן ז"ל, כי דבריו נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת, וכל דבריו כנחלי אש בוערת. וז"ל **הזהב בפרשת וארא והטעם השני... עכ"ל הטהור.**

ואסביר לך דבריו כי דבריו סתומים. כי הנה חטא לא יקרא חטא רק אם הוא בבחירה, וכן תשובה לא נקראת תשובה רק אם הוא בבחירה, אבל לא בהכרח. ע"ד משל אחד שהוא מורד במלך ויסרב לעשות ציויו, עד שציווה המלך לייסרו ביסורין עד שיקיים ציויו. והנה אם חזר מסירובו בעת שהיה עדיין יכולת בטבעו לסבול היסורין, שוב לא יקרא מסרב, אחר שחזר מסירובו בבחירה, כי עדיין לא הוכרח, כי היה עדיין יכולת בידו לסבול לעמוד בסירובו, וחזר בבחירתו, אף שאינה בחירה גמורה, כי נצמח מחמת היסורין, ומחמת אימה שנתייסר, ועוד יתייסר יותר, מ"מ בחירה יקרא, יהיה טעם בחירתו מאיזה טעם שיהיה, הלא כל בוחר ודאי מחמת איזה טעם הוא, מ"מ בוחר מרצונו שלא הוכרח על כך בעת בחירתו, רק בשכלו הוא בוחר. אבל אם לא חזר מסרובו עד הגיע עת שלא היו יכולת בידי טבעו בשום פנים לסבול היסורין, והוכרח בהכרח גמור לחזור מסירובו, אז עדיין מסרב ומורד יקרא, כיון שכל זמן שהיה יכול ביד טבעו לסבול היסורין התחזק ועומד בסירובו, רק עתה ששוב אין יכולת בידו בשום פנים לסבול היסורין והוכרח בהכרח גמור לחזור מסירובו חזר, א"כ לא חזר מבחירתו ומוכרח הוא בכך. ואף עתה אם היה באפשר לעמוד בסירובו היה עומד במרדו כמו שראינו שעמד עד עתה אף שנתייסר ביסורין, וא"כ ודאי אף דעד עתה כן, א"כ ודאי דאף עתה מורד גמור יקרא והבן זה כי הוא דבר עמוק.

וא"כ פרעה שבחמשה מכות הראשונות לא קם ולא זע, אף שנתייסר התחזק ועמד ברשעו כל זמן שהיה יכולת בידו וביד טבעו טבע האנושי לסבול המכות והיסורין, ולא היה מוכרח גמור על החזרה לא חזר. כי בחירתו היה שלא יחזור בשום אופן כל זמן שהיה בחק האפשר, רק אח"כ שנתחזק היסורין עד ששוב לא היו יכולת בטבעו וגדרו גדר האנושי לסבול המכות והיסורין, א"כ היה מוכרח גמור לחזור. אם חזר א"כ עדיין מסרב ומורד גמור הוא בבחירתו, שאם היה אפשר בשום אופן בטבע לסבול היה חפץ לסובלן ולעמוד ברשעו כמו שעשה עד עתה. וא"כ הוא היה ראוי לעונש גמור אף אי הוי חזרה, דאין זה חזרה, אך בעיני המון שלא היו מבינים זה היה נחשב לעון ח"ו, שזה חוזר ונכנע וזה אומר הך, ועוד שאף בבחירתו הוי רשע גמור, מ"מ לא היה נענש, כיון שלא היה עושה הרשעות בפועל שהוא חוזר, אף שהחזרה הוא מחמת הכרח ובבחירתו הוא רשע גמור, מ"מ לא הוי רק מחשבה כיון שלא נגמרה בפועל, ואין הקב"ה מעניש על מחשבה רעה בפרט בלי צירוף מעשה.

אבל מ"מ מאחר שראה הקב"ה שהוא בבחירתו עדיין רשע גמור ואין חזרה כלל, ואלמלא שהוא מכריח אותו היה גומר רשעתו בפועל, לכן חזק הקב"ה את טבעו כדי שיוכל לסבול ולא יאלה ויהיה בחק האפשר ויישאר על בחירתו, ואז הוא בבחירתו, גמר מחשבתו הרעה. ולא שח"ו שהוא יתברך ביטל את בחירתו כדי שיחטא ויענש, שזה ח"ו עול גמור בחוקו ית', רק שנטל את שלו, דהיינו שהסיר ההכרח המונע את הבחירה שהיה מאתו יתברך, ונשאר על בחירתו בלי מכריח וחטא במרד ובמעל, וראוי לענוש מן הדין. ואם כן אל אמונה ואין עול ח"ו, רק שסבב זאת להביאו לדין עונש על בחירתו הרעה שמאז ומקדם למען ספר שמו. **עד כאן ביאר דברי הרמב"ן שהם סתומים". עכ"ל.**

תמצית דבריו, דכמו כשאדם עובר עבירה נענש, היינו כשיש לו בחירה, אם לעבור העבירה או לא. ואז מקבל העונש. אבל אם עבר עבירה באונס, אונס רחמנא פטריה, וליכא חטא. א"כ הוא הדין בתשובה צריך להיות באותו אופן, דהיינו שבשעה שעושה תשובה יהיה לו בחירה, האם לחזור בתשובה או לא. ואז אם חוזר בתשובה, הוה תשובה. אבל אם חוזר בתשובה מכח אונס, א"כ כמו עבירה באונס אינו נחשב עבירה, ה"ה תשובה באונס אינו נחשב תשובה.

וזה כוונת רבינו, שזה שרצה אחרי החמש מכות לשלוח את ישראל, לא לעשות רצון בוראו. רק מחמת כובד המכות. ואלמלא היה לו כח לסבול עוד מכות, לא היה שולח את ישראל. נמצא שהתשובה היה באונס, שלא היה לו בחירה, ותשובה באונס אינו תשובה.

ה שלכאורה משמע שגם במכות הראשונות החזיק ה' את לבו, ולא פרעה לבד החזיק את לבו. ע"ז מתרץ רבינו וכו'.

תלמוד תורה ישב לב ◆ ישיבת מהרי"ט ◆ ישיבה קטנה ◆ בית חינוך לבנות

ביעהשי"ת

האספו!

הנני בזה להודיע אל מע"כ אנשי שלנפגנו הורי תלמידי מסדותינו הק' שיחיו

כי בשנאי שב"ק הבעל"ט לס' וארא אל האבות

תתקיים א"ה

אסיפת חינוך רחופה

בה ישמעו דברי הדרכה בדרכי חינוך הבנים והבנות על ידי אדרתינו הרבנל מלא הבמה ומדע, אוצר כל כלי חמדה נואם בחסד עליון ופה מפיק מרגליות, מפורסם לשם ולתפארת בדרשותיו הנלהבות, הלא הוא הרב הגאון המופלג

רני שלמה שבתי קעסטענבוים שליט"א

מרביץ תורה ומגיד מישרים בקרב קהילתנו תק' זוילאמסבורג ע"ו

בשעה 9:15 - בהיכל בית מדרשינו הגדול בשיכון

ולשתר להבהיר ענדל נחי'צות ההשתתפות של כל אחד מאנ"ש ובני ביתו שיחיו
אשר חינוך ילדיהם יקר בעיניהם לדעת את הדרך דרכ החינוך אשר ילכו בה
להדריכם בדרך ישרה ולהעלותם במעלות התורה והיראה לשם ולתפארת

◆ הנשים מתאספות בעזרת נשים ◆

וי"ר שותפות שכונה במעשה ידינו וזכה לבוות עלא חפנים ועטנ ונחת דקדושה
בתוצ"ח בשאיפתינו הטהורה

הנהלת המסדות

וְהַדָּגָה אֲשֶׁר בַּיְאֹר מֵתָה

(שמות ז, כא)

מאת: הרב ברוך שטערן, כולל תורה ויראה וומסב"ג יצ"ו

בפרשת השבוע, בין הניסים שעשה הקב"ה לבני ישראל במכת דם מצינו (שמות ז, כא) וְהַדָּגָה אֲשֶׁר בַּיְאֹר מֵתָה וַיִּבְאַשׁ הַיְאֹר וְלֹא יָכְלוּ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מַיִם מִן הַיְאֹר, ולכבוד נם גדול זה נרחיב מאמרינו קצת בענין מאכל הדגים העולה על שולחנם של ישראל חסידים ואנשי מעשה בכל סעודת מצוה ובפרט בשבת קודש.

הנה, מנהג ישראל תורה ומהמאכלים החשובים ביותר לענג את ישראל הוא אכילת דגים ובפרט לענג השבתות וימים טובים. וראוי לבאר קצת טעמה ומנהגיה והלכותיה, והאם החיוב נחשב כמצוה מן התורה או רק מנהג ישראל תורת.

מקור הראשון שמצינו באכילת דגים שהוא חלק מהעונג שבת הוא דברי הגמ' במס' שבת (קיח:) "**במה מענגו** רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אמר בתבשיל של תרדין **ודגים גדולים** וראשי שומין", עי"ש.

כן מצינו מאמרי חז"ל נוספים שמזכירים עצם אכילת דגים, במס' שבת (קיט.) על יוסף מוקיר שבת שקנה דג גדול לכבוד שבת, וכן מצינו במס' שבת (לה) אצל התקיעות שתקעו קודם שבת, שהתקיעה האחרונה ר' יהודה הנשיא אומר וכו' ושוהה **כדי צליית דג קטן** עי"ש.

אולם בדברי רבותינו הראשונים וכן ברמב"ם ובשו"ע לא מצינו שיזכירו מנהג או חיוב לאכול דגים בשב"ק , אבל מצינו מחלוקת הפוסקים אי נקטינן חיוב באכילת דגים לעונג שבת ואם חיובו הוא מן התורה.

בשו"ת 'צמח צדק' הקדמון (סימן כ"ח) מצאתי כתוב: "בשאלה. וז"ל 'פעם אחת היו הערלים מוכרי הדגים מייקרים השער לפי שראו שהיהודים קונים לכבוד השבת ואין מניחין בשביל היוקר, ועשו הקהל הסכמה ששום אדם לא יקנה דגים שני חדשים, ושאלו התלמידים אותי אם רשאין לעשות כן כיון דכבוד שבת הוא' וכו'.

"תשובה. 'מביא סמוכין מהגמ' כריתות ובא"ד ואע"פ דעונג שבת דאורייתא דכתיב וקראת לשבת עונג, ואמרינן בפסחים פרק אלו דברים (פח) אמר רבה הכל מודים בשבת דבענין לכם, ובפרק כל כתבי קאמר במה מענגו רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אמר בתבשיל של תרדין **ודגים גדולים** וראשי שומים, משמע מזה לכאורה דכבוד שבת בדגים מדאורייתא הוא, הא התם בסמוך קאמר רב חיים בר אשי אמר רב אפילו דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג, הרי מבואר מדבריו דמדאורייתא בכל מילי דעשאו לכבוד שבת סגי **ולאו דוקא דגים**, והא דאמר רב יהודה אמר רב דצריך לענגו בדגים גדולים היינו מאן דאית ליה ברווחה ויכול למצוא בנקל, אבל למאן דלי ליה סגי בכל מילי", עכ"ל. וכן כתב הטור סימן רמ"ב. היוצא מדבריו דאף שיש עונג שבת באכילת דגים אין חיוב בדבר והוא רק הידור לענג את השבת בדגים למי שהיכולות בידו.

אולם ב'בית הלל' (יו"ד סימן רי"ח בהג"ה מבנו) השיג על דברי הצ"צ וז"ל שם בא"ד: "ונראה לפע"ד הדלה והנבזה, הא דשרי לעשות תקנה כזה, הוא דוקא כשנתייקר השער יותר משליש כמו שהיה מקדם, אבל נתייקר פחות משליש או שליש כמו שהיה מקדם אפשר דאין לעשות תקנה כזה וחייבים לקנות דגים לכבוד שבת", וכו', וכו"ע מודו שהמצוה מן המובחר דגים גדולים, והא דאמר אפי' דבר מועט למאן דלית ליה, ומסיים: "ואם כן לפי זה אם נתייקר השער בדגים גדולים עד שליש כמו שהיה מקדם אז אין רשאי לעשות תקנה כזה משום כבוד שבת, באשר שדגים גדולים המה הידור מצוה, היינו מצוה מן המובחר, ודינו עד שליש במעות, וכו', עי"ש.

ובסוף דבריו מסיים "ועיין בתשו' צ"צ שהוכיח מדברי ר' יהודה שאפי' דבר מועט ולכבוד שבת, וכתב

בלשונו 'הרי מבואר דמדאורייתא בכל מילי דעשאו לכבוד שבת סגי ולא דוקא דגים' עי"ש, ואפשר שנעלם מעיניו מחמת גודל טרדות ומהירות לימודו דברי רש"י הנזכר לעיל, שפירוש מאי כסא דהרסנא דגים קטנים מטונגים בשמן, **אם כן הרי לפניך בהדיא בין למר ובין למר דדגים דאורייתא הוא**", עכ"ל. הרי לנו מבואר דעתו, דחיוב אכילת דגים הוי מדאורייתא ואף עני שאין לו יש בו חיוב להשתדל שיהיו לו דגים לענג את השבת.

ועי' בשו"ת 'דברי יחזקאל' [מהגאון מקלאסנא] בסוף תשובה ב', שחולק עליו בראי' מוכיח, דהרי לכאורה ר' יהודה כשאמר במה מענגו הזכיר ג"כ תבשיל של תרדין וראשי שומין מלבד הדגים גדולים, הרי דאפשר לענגו גם בשאר דברים, א"כ מהיכי תיתי כשאמר כסא דהרסנא דגים קטנים דזהו דוקא, אלא אפי' בשאר דברים קטנים אפשר לענג את השבת אך שיענג את השבת.

והנה ה'מגן אברהם' בסי' רמ"ב (סק"א) מביא את דברי הצמח צדיק שאם הערלים מייקרים השער אין חיוב לקנות דגים, הרי דפסק שאין חיוב לאכול הדגים מה"ת ודלא כהבית הלל, עי"ש.

וכן הוא ב'שולחן ערוך הרב' בקונטרס אחרון (שם סק"א) וז"ל: "הנה בנו של הבית הלל כתב בהג"ה דדוקא עד שליש, דהידור מצוה עד שליש, וסיים דדגים הוא חיוב גמור מדאורייתא, והוא תמוה מאוד שהרמב"ם והשו"ע השמיטו חיוב דאורייתא, ועוד מי כתיבי דגים באורייתא, וגם מדרבנן **אין טעם בדרך הנגלה** שיתקנו דוקא דגים, ומה שהזכירו דגים בגמ' בכמה מקומות היינו למצוה מן המובחר, ולכן מי שאין ידו משגת פטור, וכיוון שכן הוא אין דמיונו עולה יפה מהידור מצוה עד שליש, דהתם אתרוג הראשון מחיוב הוא לקנותו חיוב גמור לכן צריך להוסיף שלש על חיוב זה משום הידור מצוה, אבל הכא עיקר החיוב הדגים הוא משום הידור מצות עונג, שהרי יכול לענג ג"כ בדברים אחרים חשובים, ואף אם הדגים יותר חשובים מכל מקום נקרא זה הידור מצוה, ומנין נו להוסיף עוד שליש על ההידור, לכן לא העתקתי דבריו", עי"ש. הרי לנו מבואר מדברי הפוסקים דבוודאי יש הידור לענג את השבת בדגים, רק הם מצדדים אי הוי חיוב דאורייתא או לא.

אולם מבואר מדבריהם דכל הנ"ל הוא על דרך הנגלה, וע"פ דברי קבלה חסידות ומנהג, בוודאי יש בו ענינים נשגבים לדקדק בענין אכילת דגים בשב"ק, ונרחיב מאמרינו קצת להעתיק מדברי רבותינו הקדושים עמודי החסידות מה שגילו לנו בגודל הענין ותיקונים שיש באכילת הדגים בשבת קודש, שיש בהם תיקוני גלגולים.

ונתחיל בדברי ה'גור אריה' להגה"ק המהר"ל מפראג ז"ל, דמצינו בפרשת דור המבול (בראשית ז, כב) דכל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו. וכתב רש"י הק', ומקורו מהגמ' מס' סנהדרין (קח.) "ולא דגים שבים מפני שהם לא חטאו". והקשה המהר"ל בתו"ד, וז"ל: "ולפי זה יקשה למה לא השחיתו [הדגים] דרכם כמו שהשחיתו כל בהמה וחיה ועוף, ויש לומר דלעיל פירש (רש"י בראשית ו, ז) וינחם ה', נחמה היה לפניו שלא ברא את האדם מן העליונים, שאם בראו מן העליונים היה ממריד אותם, מזה תלמוד כי האדם החוטא ממריד את כל השרויים במחיצה שלו, והדגים אינם עם האדם ולכך לא חטאו הדגים", עי"ש.

ולהוסיף נופך ע"ז מצינו ביאור נפלא בספה"ק 'ישמח משה' (פרשת נח ד"ה כל אשר נשמת) על קושייתו של המהר"ל, ע"פ מה שעמדו על המחקר איך בכלל יתכן שבעלי חיים השחיתו את דרכם, וכי בעלי בחירה הם ששייך אצלם חטא או התגברות על החטא. וביאר בדברי קדשו, כי בעלי החיים שהשחיתו את דרכם בדור המבול, הוא משום שנתגלגלו בהם רשעים שכבר קלקלו את דרכם בעודם בחיים, ולכן הדגים שאין מתגלגלים בהם רשעים כי אם צדיקים כדי לתקן פגם קטן לא חטאו כלל בדור המבול.

ונעתיק מלש"ק: "יש להבין בדור המבול דנגזר כלי' על כל הברואים, אם אדם חטא בהמה מה חטאה, וכי דעת יש להם שקבלו גמול ועונש. ויש לתרץ זה בכמה אנפין, ואחד מהן דהלא מבואר במסכת אבות (פ"ה מ"ב) שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שהביא עליהן את מי המבול, אלמא דכמה דורות היו חוטאין, ולפי זה התגלגלו בודאי בדומם צומח חי כנודע מפי חכמי האמת, וגם כן היו משוקעין ברשעתן, עד שאפילו בגלגוליהם החזיקו ברשעתן ודבקו באינם מינם, לכך על הכל נגזר שאף הם היו באותו החטא.

והנה נודע מפי חכמי האמת דרוב צדיקים מגולגלים בדגים, ולפי זה אז שלא היו צדיקים בהדורות רק המסויימים כמו משותלה וחנוך וחבריהם, והם היו צדיקים גדולים שאינם צריכין להתגלגל כלל, והשאר היו רשעים, וא"כ לא היו שום גלגול כלל בדגים, מהיכי תיתי יתענשו, אבל עכשיו יש גלגולים בצדיקים בדגים למרק עבירות קלות שבהן", עי"ש.

ומצינו עוד בענין זה בדברי ה'ישמח משה' (פרשת וירא ד"ה ויקח חמאה) מה שהשיב על שאלת רבו הק' החוזה מלובלין ז"ל, וזלש"ק: "ויקח חמאה וחלב ובן הבקר וגו' (בראשית יח, ח) שאלני מורי הצדיק וקדוש מוה"ר יעקב יצחק מלובלין זלה"ה, מאי טעמא לא נזכר בתורה

הקדושה בסעודת המלאכים דגים, וכן (בראשית לא, נד) ויזבח יעקב בהר, ובדברי רז"ל נזכר בשר ודגים. והשבתי לפי שעיקר הסעודה להעלות ניצוצות ולתקן גלגולים. והנה איתא בכתבי האר"י דרוב צדיקים מגולגלים בדגים, והיינו ודאי צדיקים קטנים, אבל הצדיקים הגדולים אין צריכין לשום תיקון, ואז בימי אברהם לא היו רק הצדיקים הגדולים הנזכרים בתורה, וקלסיה מאד, ואמר שמשום זה לא נזכר גם כן בסעודת שלמה דגים, לפי שאז היתה סיהרא במילואה ואיש תחת גפנו, היינו שהיו הכל נשמות חדשות", עי"ש מה שביאור במתק לשו"ק.

וראה בספר 'משמרת אליעזר' מהגה"ק ר' שאול בראך ז"ל שהביא את דברי הישמח משה והוסיף עליו מדליה טעם נוסף, וז"ל: "הקדוש מלובלין זי"ע שאל את הגאון הישמח משה זי"ע למה לא האכיל אברהם את המלאכים דגים ובדברי חכז"ל נזכר בשר ודגים, וכן התעורר בזה בס' קדושת לוי, י"ל לכן דגים הוא מאכל חשוב לחכז"ל לפי שאין בעולם בעל חי שיהי' מותר לאכלו בלי שחיטה רק דגים, ולפי מה שביארתי בחלק אור עולם (אות כ"ג) שהבן בקר שהאכיל אברהם את המלאכים עשאו אברהם ע"י ספר יצירה, ולא הי' טעון שחיטה, וא"כ א"ש שהוא לא הוצרך להאכילם דגים כי כבר האכיל אותם בע"ח שלא היו טעון שחיטה", עכ"ד.

וכעי"ז מצינו בדברי ה'בן איש חי' (שנה – שנה פרשת וירא אות יח) טעם לאכילת הדגים בשבת, על פי מה שכתוב במדרש (בר"ר ז ב), בעובדא דיעקב איש כפר נברא, שהורה בצור שהדגים טעונים שחיטה, ושמע רבי חגי, ושלח אחריו והלקהו וכו', והביא לו רבי חגי ראיה מן התורה דכתיב (במדבר יא, כב) **הצאן ובקר ישחט להם** ומצא להם, ואם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם, מכאן ראיה, צאן ובקר בעי שחיטה, ודגי הים, די להם באסיפה מן הים יעויין שם, ובזה מובן היטב הטעם דאוכלים דגים בשבת, להורות כמו שהדגים אין צריך לתיקון שלהם מעשה מלאכה, כן השבת אין צריך לבירורים שלו תיקון על ידי מעשה ומלאכה.

ולהוסיף על הענין מובא בס' 'אמרי יהודה' בשם הרה"ק מראפשיץ ז"ל, דלכן אוכלין דגים בשבת, דדגים אין להם כח הדיבור לרמז על השתיקה בשבת, ובזה יש ליישב מה שדקדקו דלא מצינו אצל אברהם אבינו ע"ה שנתן להמלאכים דגים לסעודה והוא מאכל חשוב בכל סעודת מצוה, מכיוון דאברהם אבינו הי' לו גודל העבודה בכח הדיבור שלו להכריז לכל באי עולם על אמונתו ית"ש, ובכל פעם שבאו אליו אורחים הוכרח להרבות בדיבור אליהם להטיב לבבם לאמונת השי"ת, ע"כ לא נתן לאכול דגים דמרמזין על ענין השתיקה.

ובאמת ענין זה שצדיקים מגולגלים בדגים כבר מוזכר בראשונים, וראה מה שמובא במדרש 'ילקוט הראובני' בפ' בהעלותך שנשמת האדם מתגלגלת בבעלי חיים לפי רשעותו, וצדיקים בני תורה הצריכים מירוק מה, דינם בדגים שבים, דכתיב (בראשית מט, לג) **ויגוע וייאסף אל עמיו** וכתיב (במדבר יא, כב) **אם את כל דגי הים ייאסף**, לפיכך מצוה מן המובחר לאכול דגים בשבת, ואפשר שיזדמן לו דג שנפש טהורה גנוזה בו, ויזכה להשיב אותו בקדושה ולהעלותו באותה שעה בסוד נשמה יתירה, אבל בעמי הארץ הצאן ובקר ישחט להם שהם צריכים שחיטה מפורעה.

ועוד יותר מזה מצאתי ב'קיצור של"ה' (הנהגת שבת) וז"ל: "גם על פי הסוד יהיה נזהר דוקא בדגים, (עיין מגלה עמוקות ואתחנן אופן נב), וגם רוב צדיקים מגולגלים בדגים, כי במיתת צדיקים נאמר אסיפה (בראשית כה, ח), ובדגי הים נאמר גם כן אסיפה (במדבר יא, כב), ועל ידי אכילת דגים בשבת יוכל לתקן נשמתם, **ובאם שיבוא לידי כך, שהוא גם כן יגולגל בדגים, יזמן הקב"ה שיאכל הדג על ידי ישראל כשר וצדיק, מדה כנגד מדה.**

וענין אכילת דגים שיש בו ג"כ כח סגולה כבר הרחיב הגאון הרבי ר' יונתן אייבשיץ ז"ל בספרו 'אהבת יהונתן' (א' דסוכות) בדברים נלהבים על מעלת הדגים שהאוכל אותם מזדכך שכלו ורעיונו, דג יש בו יותר רוח חיים מכל בעלי חיים, ואם אדם אוכל דג מזדקק שכלו ורעיונו כי מצא מין את מינו ,וכאשר יצאו ישראל ממצרים עשאוה כמצולה שאין בה דגים הכוונה שכל ניצוצי קדושה יעלו עמהם בעת צאתם ממצרים, ואם רוח חיוני ילך מנושא אזי ימות אותו חי ולא יהיה בו רוח חיים כלל, עי"ש.

עוד מצינו ענין אכילת דגים שהוא תיקון להשיב הנפש, ועי' בספר ה'חרדים' להרה"ק ר' אלעזר אזכרי ז"ל (פ"ו, מצות לא תעשה מן התורה התלויות בראש הג') וז"ל: "וגם בדגים, לכן להשיב אותו הנפש למנוחה מצוה לאכל דג בשבת **ובפרט בסעודה שלישית**", עכ"ל.

וראה נא מה שמובא ב'בית אהרן' (ליקוטים דף קמ"ד) כתב בשם הרה"ק ר' שלמה קארלין זצוקללה"ה, דצריך לדאוג יותר אם אין לו דגים בשבת, יותר מענין שאמרו בו רז"ל (יומא פ"ח) ידאג כל השנה ח"ו.

עוד טעם נפלא מצינו בספר 'טעמי המנהגים' (ענייני שבת סקע"ח) בשם הספה"ק בספר תורת אמת מהרב הצדיק הקדוש מאפטא זצוק"ל (עקב), וזלש"ק: "איתא במדרש פליאה, ויענך במורה הדרך, וירעיבך מטעם דגים כו'. דהנה איתא דבמן היו מרגישין כל הטעמים זולת טעם דגים לא הי' בו כו' ולכך אמרו זכרנו את

הדגה כו', וע"ש הטעם שלא הי' בו טעם דגים. **ולפ"ז י"ל דמטעם זה אוכלים בשבת דגים, כדי להשלים עונג שבת בכל מיני טעמים שבעולם.**

וסגולת הדגים לברכה משולשת מצינו בדברי ה'בני יששכר' (שבת מאמר א אות יא / מאמר ג אות טז) וזלש"ק: "מצוה מן המובחר לאכילת דגים בשבת, דהנה אשכחן במעשה בראשית ברכה בג' דברים, והם בג' ימים זה אחר זה רצופים. א) ברכה ל'דגים' ביום ה'. ב) ברכה ל'אדם' ביום ו'. ג) ברכה ל'שבת' ביום הז'. [וסימנך בנאות דש"א ירביצני (תהלים כג, ב) ראשי תיבות ד'גים ש'בת א'דם], והנה הוט המשולש לא במהרה ינתק, 'אדם' היינו ישראל (אתם קרויים אדם (יבמות סא.) האוכל 'דגים', לכבוד 'שבת', הנה יתברך בברכה המשולשת ולא במהרה תנתק.

ולסיומא דמילתא ראוי להעתיק גרגיתא טבא על הא דאמרו חז"ל על רבא דמלח דג הנקרא שיבוטא בעצמו להכין צרכי שבת, מה שמובא בשו"ת 'שם משמעון' (יו"ד סימן י"ג) [מהגאון ר' שמעון פאללאק ז"ל] שהעיר מדוע הגמרא במס' קידושין (מא.) מזכירה את שמו של הדג 'שיבוטא', שרבא מלחו בערב שבת, ועוד מעיר מדוע רק 'מלח' את הדג ולא בישלו לגמרי. ויישבו על פי מה שהביא הסמ"ג (עשה כט) מדברי המדרש (וכ"ה בפסיקתא רבתי פכ"ג) על הפסוק "זכור את יום השבת, שמור את יום השבת", וע"ז הוסיף המדרש "זכור בים ושמור ביבשה".

וביאר זאת על פי מה שכתב בספר 'שבט מוסר' (פי"ב) בשם האפודי, שיש דגים בים שבכל ערב שבת בין השמשות יוצאים ליבשה ונחים שם עד מוצאי שבת, והיינו "זכור בים ושמור ביבשה". שהים והיבשה הם סימן מובהק לשמירת השבת, ומעתה לא נפלאת היא ולא רחוקה היא לומר שאותו הדג הנקרא 'שבוטא' הוא מאותן מינים שפורשים בערב שבת ליבשה, ושמו מוכיח עליו, שהרי כתב הרמב"ן בפרשת האזינו על הפסוק 'אפאיהם' (דברים לב, כו) בענין נהר הסמבטיון ששמו הוא מלשון שבת (בלשון ערבי ובקלקול הלשון), עי"ש.

וכמו כן י"ל שאותו דג הנקרא 'שבוטא' היינו מלשון **שבתא** או סבתא, משום שטבעו מורה על מצוות שביתה בשבת. וזהו שאמרו בגמרא שרבא מלח 'שיבוטא', שהיה מהדר בערב שבת דוקא על דג שנקרא 'שבוטא' משום ששמו וטבעו מורה על שבת. ויתכן שצידת אותו דג קשה אם לא בזמן שעולה מעצמו ליבשה בערב שבת, ולא נשאר אופן אחר כי אם בעת שעולה שהוא [קודם קצת] לשקיעת החמה שאז אין זמן לבשלו או לצלותו, ולכן אמרו שרבא 'מלח' שיבוטא, כי לא היה זמן לבשל ולצלות אלא רק למלוח ולאוכלו במליחה, כמנהג איזה דגים שיכולין לאוכלן במלחן בעוד שהן חיין דהיינו ללא בישול.

ונסיים במאמר העולם דמתאמרי בשם חז"ל האומרת "האוכל דג ביום דג ניצל מדג", שפירושה שמי שיאכל דג, ביום ד"ג כלומר, ביום שבת שהוא היום השביעי וד"ג בגימטריה שבע, ינצל מד"ג שהם ראשי תיבות של דין גיהנם. והגם שקיים פולמוס אודות מקורה ונכונותה של מימרה זו, אולם ראוי הוא להיות לשכר מקיימי דיני ומנהגי ישראל.

גרגיר נאה בדרך חידוד בשם הגאון הגדול המפורסם בדורו מוהר"ר נפתלי הירץ ז"ל שהיה אב"ד בק"ק לבוב לפרש דברי המדרש רבה (שמו"ר פ"ט) על הפסוק (שמות ז, כא) **והדגה אשר ביאור מתה אמר רבי חנינא ממכת דם העשירו בני ישראל שהיו מוכרים מים למצרים**, המדרש הזה יפלא בעיני רואיו מה שייכות לר"ח לומר ממכת דם וכו' על פסוק והדגה וכו' אטו זולת פסוק זה ליכא למדרש.

וי"ל דהנה יש לפרש ב' אופנים נם של מכת דם, אופן הא' שהיאור נהפך לדם ולישראל שבא למלאות מים מן היאור נהפך בכדו למים, ואופן הב' שהיאור לא נהפך כלל לדם רק כשהמצרי בא למלאות מים נהפך בכדו לדם, ולישראל נשארו המים במראיתן.

אכן מפסוק והדגה אשר ביאור מתה מוכח האופן הב', דקשה למה לי קרא 'והדגה אשר ביאור מתה', פשיטא, אטו פסיק רישא ולא ימות דמכיון דנעשה המים לדם פשיטא דמתו הדגים שבתוכה, אלא ודאי דהמים לא נשתנו כלל ממראיתן רק ביד המצרי נהפך לדם, והכי קאמר, דנם אחר היה, אע"פ שלא נשתנו המים רק ביד המצרי, אף על פי כן מתו הדגים. אך על זה קשה, על מה באמת היה הנם בידי המצרים, היה להקב"ה להפוך המים לדם ואז היה הנם בידי הישראלים, דלמעט בניסא עדיף, ומצרים היו יותר מישראלים כדכתיב ושלישים על כולו.

וע"ז מתרץ ר' חנינא ממכת דם העשירו בני ישראל, ומשום הכי נעשה הנם בידי המצרים, דאי הוי הנם בידי הישראלים לא היו רשאין ליהנות ממנו ולמוכרן להמצרים דמעשה ניסים אסורין בהנאה, ולכן נעשה הנם בידי המצרים ואז היו רשאין הישראלים למכור המים להמצרים, ודו"ק.

אמירת דבר שבקדושה במקום טהור

בפרשתן (ויקרא ט, כד) **ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש את כפי, וברש"י "כצאתי את העיר" מן העיר, אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה גילולים.**

אמירת דבר שבקדושה נגד צינור של שופכין

צינור של שופכין [צינור של ביוב וכדו'] - מעיקר הדין אין איסור לומר דבר שבקדושה כנגדן כיון שהשופכין אינו נשאר שם אלא נשטף ויוצא החוצה, וגם אין רוח רע נודף מהם, והוא משמש גם לזרימת מים נקיים.

שו"ת מנחת יצחק סי' ו', ומחמת הטעמים הנ"ל אינו דומה לבית הכסא ועביט שאסור לומר נגדם דבר שבקדושה אפי' כשהם נקיים.

אך מ"מ נכון לכסות את כל הצינור בבגד וכדו' בשעה שרוצה לומר שם דברים שבקדושה.

ובפרט בצינורות העשויים מפלסטיק שיש לחוש שמא במשך הזמן נדבק על דפנותיהם לכלוך וצואה, ובארחות רבינו (ח"ג) מביא עדות מהחזו"א שהשיב לשואל לגבי הדלקת נר חנוכה מול צינור כזה שאם הוא עשוי מחרס שיחמיר.

בתי כסא בזמנינו

אסור לומר דבר שבקדושה בחדר בית הכסא, ואפי' כשאין שם לכלוך צואה, דכיון שהחדר מיועד לבית הכסא אסור לו לומר שם שום דבר שבקדושה (שו"ע סי' פ"ג סעי' א').

ומחוץ לחדר מותר לומר בתנאי שאין שם ריח רע, אבל אם מגיע לשם ריח רע מהבית הכסא אסור לומר גם שם דבר שבקדושה אלא אם כן ירחיק ד' אמות ממקום שכלה הרית.

בענין בתי הכסא בזמנינו הכריעו גדולי הפוסקים שיש לנהוג בהם כפי הבתי כסאות בימיהם לאסור אמירת דברים שבקדושה בהם.

והנידון הוא, דבגמ' איתא (ברכות דף כ"ו, וכן נפסק בשו"ע שם סעי' ד) דבית הכסא דפרסאי, דהיינו בית הכסא שהוא עשוי במדרון בענין שהלכלוך נופל מיד למרחוק ולא נשאר כלל באותו המקום, דאין לזה דין בית הכסא, ומותר לומר שם דבר שבקדושה כשאין שם ריח רע, וכמו כן בבית הכסא שלנו שבכל פעם הכל נשטף מיד ונעלם עם המים, יש לצדד לומר דיהא מותר שם לומר דברים שבקדושה.

והכרעת הפוסקים דאין לומר שם דבר שבקדושה, ורק לגבי דין דהיוצא מבית הכסא שצריך ליטול ידיו אז יש להקל בשעת הדחק ולומר שא"צ ליטול.

וכן יש להקל בדוחק לגבי עצם הנטילה דמי שאין לו מים לנטילה שיכול לרחוץ שם.

עי' באריכות שו"ת ארץ צבי ח"א סי' ק"י, ומובא דבריו במנח"י ח"א סי' ס', חזו"א סי' י"ז ס"ק י"ד, ועוד פוסקים, והטעם דהחמירו בזה כיון שאינו דומה לגמרי לבית הכסא דפרסאי דהתם לא היתה הצואה מתעכבת כלל ונופלת תיכף למרחוק אבל בבית הכסא שלנו הצואה מתעכבת עד שמזרים עליה מים לשוטפה.

בית הכסא חדש

בית הכסא במקום חדש שעדיין לא השתמשו שם, ג"כ אסור לומר שם דבר שבקדושה, כשהמקום מוקף מחיצות, דכיון שהזמינו המקום לבית הכסא ממילא חל שם האיסור (שם סעי' ב').

ואף אם לא התקינו עדיין את המושב ורק המקום מוקף מחיצות - החדר המיועד לזה ג"כ אסור (לפי המתבאר במשנ"ב שם).

דבר שבקדושה כנגד צואה

אסור לומר שום דבר שבקדושה כנגד צואה, ובכדי לומר דבר שבקדושה תלוי הדבר היכן מונח הצואה:

אם הוא מלפניו צריך להתרחק כמלוא עיניו, דהיינו שיתרחק עד שלא יוכל לראותה, ואפילו בלילה שאינו יכול לראותה צריך להרחיק עד מקום שאינו יכול לראותה ביום.

שו"ע סי' ע"ט סעי' א', והטעם דצריך להרחיק מלפניו כמלוא עיניו נחלקו בהו הראשונים, דעת הרשב"א דלאוו ד"לא יראה בך ערות דבר" קאי נמי אצואה שאסור לראותה, ודעת הרא"ש ד"ולא יראה בך ערות דבר" קאי רק אערוה, והצואה ליכא רק איסור משום "והי

מחניך קדוש" והא דאסור לפניו כמלוא עיניו כיון דלפניו נחשב בכלל חניה וזה נכלל בפסוק והיה מחניך קדוש ואסור.

ואם הוא מלאחריו או בצדדיו - צריך להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח.

הטעם דצריך להרחיק ד' אמות משום דכתיב והיה מחניך קדוש וכל תוך ד' אמות של האדם נחשב כחנייתו של האדם, ואם יש צואה או ריח רע תוך ד' אמותיו אז לא נחשב כל חנייתו לקדוש.

צואה מכוסה

מותר לומר דבר שבקדושה כנגד צואה מכוסה, ובתנאי שאין ריח רע מגיע אליו (סי' פ"ז סעי' ג').

ודווקא כשהצואה הוא מכוסה בחפץ של ממש, אבל אם עשן או ערפל וכדו' מסתירים הראיה, דינו כמו בלילה שאסור אע"פ שאינו רואה, בכל ענין שהיה יכול לראותו ביום (כה"ח סי' ע"ו ס"ק ל', ועוד)

ובצואה מכוסה ויש שם ריח, לכתחילה יש להרחיק ארבע אמות ממקום שכלה הריח, ובדיעבד מהני להתרחק למקום שאין מגיע הריח.

דבמשנ"ב בביאוה"ל סי' ע"ט בהקדמה בא"ד הביא סתירת הפמ"ג דבסי' ע"ו א' משמע דבמכוסה אין צריך להרחיק רק עד מקום שיכלה הריח, ובסוף סי' ע"ט נשאר בצ"ע, ודעת הגר"א ח"א והה"ח דצריך להרחיק ד' אמות, ובמשנ"ב סי' ע"ו ס"ק ג' משמע דנוטה להקל.

צואה בקטן

קטן המלוכלך בצואה והוא לבוש בבגדים, לכתחילה ראוי שלא לומר דבר שבקדושה כנגדו כל זמן שיש ריח רע, או שיתרחק ד' אמות ממקום שכלה הריח, ובדיעבד די להתרחק למקום שאין מגיע הריח לשם (כנ"ל).

וכל זה בתנאי שהצואה מכוסה תחת הבגדים ואינה נראית מבחוץ, אבל כשהוא מגולה אין לומר לפניו כמלוא עיניו ולצדדים ולאחוריו ד' אמות.

בגד המיוחד לקטנים לכסות הצואה הנקרא "פעמפער" [חיתול] - אם הוא מטונף בצואה, אז בין כשהקטן לבוש בהם, ובין כשאינו לבוש בהם, יש לחשוש שלא לומר דבר שבקדושה כנגדם, אף כשהצואה מכוסה בהם, וצריך לכסותה בבגד וכדו'.

פוסקים, דיש לחשוש דזה נחשב כגרף של רעי, ואף שאין בה ריח רע, וכ"ש כשיש ריח רע דאסור לומר.

ואם הוא רק רטוב מחמת הקטן, אז אפשר לומר דבר שבקדושה כנגדם (דאז אינו נחשב כגרף של רעי).

ואם הוא רטוב הרבה מאוד עד שנראה מבחוץ אז אסור (כמו שאסור לומר כנגד מי רגלים).

ומצוי בגני ילדים וכדו', אופנים אלו ויש ליזהר בזה.

גיל הקטן

מעיקר הדין צואת קטן אוסרת רק משהקטן הוא לערך ג' חודשים, וטוב וישר להקפיד אפי' כשהוא בן יומו.

(דבשו"ע נפסק דאוסר כשהקטן הגיע לכלל שאפשר לאכול כזית בכדי אכילת פרס, ונקטו הפוסקים דבזמנינו שמצוי דייסות שנוחים לאכול לקטן, זהו משהגיע לג' חודשים, ולכתחילה כתב השו"ע דנכון להחמיר כשהוא בן יומו).

נמצא במקום מטונף

אם הוא נמצא במקום מטונף ואינו יכול לצאת משם כגון שהוא חבוש בבית האסורים וכיוצ"ב - מוטב לו שלא יתפלל כלל דעובר בזה על איסור דאורייתא (ביאוה"ל סי' ע"ו סעי' ח').

עבר והתפלל

עבר והתפלל או קרא קריאת שמע כשידע שיש כנגדו צואה מלפניו או מצדדיו - צריך לחזור ולהתפלל, או לקרות קריאת שמע וברכותיה, ואפילו כשלא היה במזיד או בפשיעה אלא באונס או מחמת חסרון ידיעת ההלכה, וכן הדין בברכת המזון דצריך לחזור ולברך.

ואם לא ידע בעת אמירת הדבר שבקדושה שיש שם צואה, אזי אם הוא נמצא במקום שהיה צריך לחשוש שיש שם צואה והיה צריך לבדוק את המקום (דהיינו במקום שמצויים קטנים וכדו') **- צריך לחזור ולקרות קריאת שמע וברכותיה, וכן שמונה עשרה אם עדיין לא עבר זמן תפילה,** (דבעבר זמן תפילה אין משלימה בתפילה אחרת דפושע הוא שהתפלל ולא בדק, ואין תשלומין אלא בנאנס), **ושאר ברכות וברכת המזון אינו חוזר.**

ואם התפלל או קרא קר"ש במקום שלא היה צריך לחשוש לזה, ואחר התפילה והקר"ש מצא שהיה שם צואה - אינו צריך לחזור ולהתפלל ולקרות, כיון דאנוס הוא ומאי הוי לי' למיעבד (שו"ע סי' ע"ו סעי' ח' ואחרונים שם).

אמירת התיבות בפיו קודם הכתיבה (א)

במאמר הקודם הבאנו פסק הלכה בשם כ"ק רבינו שליט"א שאין לכתוב סת"ם בליל ניטל, כיון שצריך להוציא בפיו התיבות קודם הכתיבה, והרי זה נחשב כלימוד תורה. והנה נתרבו השאלות בנוגע לדין זה שצריך להוציא בפיו התיבות קודם הכתיבה, האם זה לעיכובא או רק לכתחילה, והאם גם במגילות אסתר הדין כן, ואיך אומרים בשם הוי"ה, ועוד שאלות רבות. ע"כ אמרנו לסכם הלכתא זו לתועלת הסופרים.

הנה הלכתא זו נשנה בשו"ע בשלשה מקומות, בהלכות תפילין (סימן לב סעיף לא), בהלכות מגילה (סימן תרצא ס"ב בהג"ה), ובהלכות ספר תורה (יו"ד סימן רעד ס"ב). והיות שלכאורה יש בזה סתירה בין מה שנכתב בהלכות תפילין להנכתב בשאר המקומות, ונשנו בזה בספרי הפוסקים כמה אופנים ליישבו. ע"כ נעתיק מקודם לשון השו"ע בשלשה המקומות.

בהלכות תפילין

אִם אֵינוֹ כּוֹתֵב מִתּוֹךְ הַכְּתָב, לֹא יִכְתֹּב עַל פֶּה שֶׁמַּקְרֵא אוֹתוֹ אַחֵר, אֶלָּא אִם כֵּן יַחְזֹר הוּא וְיִקְרָא בְּפִיו:

בהלכות מגילה

הגה: גַּם צָרִיךְ לְכָתְבָהּ מִן הַכְּתָב (ר"ן), וּלְהוֹצִיא כָּל תֵּבָה מִפִּיו קֹדֶם שֶׁיִּכְתְּבֶנָּה, כְּמוֹ בְּסֵפֶר תּוֹרָה

בהלכות ספר תורה

צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לְפָנָיו סֵפֶר אַחֵר, שֶׁיִּעְתִּיק מִמֶּנּוּ וכו' וְצָרִיךְ שֶׁיִּקְרָא כָּל תֵּבָה בְּפִיו קֹדֶם שֶׁיִּכְתְּבֶנָּה.

הנה מלשון השו"ע בהלכות תפילין 'אם אינו כותב מתוך הכתב לא יכתוב על פה שמקרא אותו אחר, אלא אם כן יחזור הוא ויקרא בפיו', משמע שדווקא כששומע מאחרים, או כשכותב בעל פה, אז צריך לקרוא התיבות בפיו לפני שכותב. אבל אם כותב מתוך הכתב אינו צריך להוציא מפיו קודם הכתיבה. אמנם מלשון המחבר בהלכות ספר תורה 'צריך שיהיה לפניו ספר אחר שיעתיק ממנו וכו', וצריך שיקרא כל תבה בפיו קודם שיכתבנה', משמע שאפילו כותב מתוך הכתב צריך להוציא מפיו התיבות קודם שיכתבנה. וכן משמע מלשון הרמ"א בהלכות מגילה 'גם צריך לכתבה מן הכתב, ולהוציא כל תבה מפיו קודם שיכתבנה כמו בספר תורה'.

שיטת המג"א נפ"מ בין תפילין לס"ת ומגילה

וכתב המגן אברהם (סימן לב ס"ק מב) דשאני תפילין מאחר דשגור על לשונו, לכן כשכותב מתוך הכתב, אין צריך להוציא מפיו קודם הכתיבה, משא"כ ספר תורה ומגילה כיון שאינן שגור אצלו צריך להוציא מפיו התיבות קודם הכתיבה. ובפרי מגדים (שם) מבאר דברי המגן אברהם דתרתי בעינן, שגור על לשונו ולכתוב מתוך הכתב, אבל אם אינו שגור על לשונו אפילו שכותב מתוך הכתב צריך להוציא בפיו. וכן אם שגור על לשונו אבל כותב בעל פה צריך נמי להוציא מפיו. וכן כתב בשו"ע הרב (סעיף מג), ובמשנה ברורה (שם ס"ק קלו).

שיטת הפרי מגדים רק בספר תורה צריך להוציא מפיו

הפרי מגדים (שם) כתב ליישב סתירת השו"ע באופן אחר, דספר תורה שאני, מכיון דמקור הדין שיש להוציא בפיו הוא מזה שנאמר 'משה אומר וכותב', וזה היה בספר תורה. אבל בתפילין ומזוזות ובמגילה אין צריך להוציא מפיו, אע"פ שאינו שגור על לשונו. אמנם העיר שמדברי הרמ"א בהלכות מגילה שכתב שצריך להוציא מפיו, משמע דלא סבירא להו כתירוץ זה.

שיטת הב"ח שתמיד צריך להוציא מפיו

שיטת הב"ח שבכל ענין צריך להוציא בפיו, כדי שתהא קדושת הבל קריאת כל תיבה ותיבה היוצאת מפי הוקרא נמשכת על האותיות כשכותב אתן בקלף. והובא להלכה בבאר היטב (ס"ק מו) בביאור הגר"א (ס"ק עא), קסת הסופר (סימן ד ס"י) ובמשנה ברורה (ס"ק קלו). [הנה בפשטות הטעם שיש להוציא מפיו הוא כדי שלא יטעה כשכותב, ובזה מובן היטב החילוק של המג"א, דכששגור על לשונו אי"צ להוצי מפיו. משא"כ הב"ח סובר שהטעם שיש להוציא מפיו משום קדושת הבל פיו שיחול על האותיות, לכן אין לחלק בזה בין שגור על לשונו או לא, ותמיד צריך להוציא מפיו].

שיטת החתם סופר – שתמיד צריך להוציא מפיו מכיון שנחשב ככותב בע"פ

החתם סופר בהגהותיו לספר קסת הסופר (סימן ד סעיף ו) נקט כהב"ח שתמיד צריך להוציא בפיו, אבל מטעמא אחריני, משום דכתיבת ספר תורה מתוך הכתב חשיבא רק כשרואה הכתב בספר תורה כשר, והא דשרינן לכתוב מתוך תקון סופרים, היינו משום שעל ידי כן חשיב ככל התורה מיושרים לפניו כמו רבי מאיר, דאז מותר לכתוב בעל פה (מגילה יח:) , וכיון דהוי שעת הדחק להניח ספר תורה לכתוב מתוכו התירו לעצמם לכתוב מתוך תיקון סופרים. וחשיב כבעל פה, אבל עכ"פ לא עדיף מבעל פה. ועל כן מדינא צריך להוציא בפיו בין בספר תורה ובין בתפילין מזוזות, ובמגילה.

הלכה למעשה

לכתחילה צריך בכל אופן להוציא התיבות בפיו, אפילו קורא מתוך הכתב, ושגורות הפרשיות בפיו. ובדיעבד בכל אופן אין לפסול, אם לא טעה (משנה ברורה ס"ק קלו).

וכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן ו) שלפי הב"ח יש ריעותא בסת"ם שלא הוציאו בפיו התיבות, מחסרון איזה דרגא של קדושת האותיות, וא"כ נהי דקיי"ל דבדיעבד כשר אפילו לכתחילה דהרי בעצם אין בו שום פגם, מ"מ להב"ח אינו מהודר כל כך.

השיטות	ספר תורה	תפילין ומזוזות	מגילת אסתר	ביאור
מגן אברהם	מתוך הכתב וקורא	או מתוך הכתב או קורא	מתוך הכתב וקורא	דצריך תרתי לטיבותא.
ב"ח	מתוך הכתב וקורא	מתוך הכתב וקורא	מתוך הכתב וקורא	כדי לקדש הכתב ע"י קדושת ההבל
פרי מגדים בשיטת השו"ע	מתוך הכתב וקורא	או מתוך הכתב או קורא	או מתוך הכתב או קורא (לדעת השו"ע)	שתמיד סגי בחדא לטיבותא חוץ מבספר תורה דצריך תרתי לטיבותא.
חתם סופר – כשמעתיק מתוך ס"ת כשרה	כתב, ואי"צ להוציא מפיו	או מתוך הכתב או קורא	כתב, ואי"צ להוציא מפיו	דסגי מתוך הכתב כשמעתיק מסת"ם כשרה
חתם סופר – כשמעתיק מתוך תיקון סופרים	מתוך הכתב וקורא	מתוך הכתב וקורא	מתוך הכתב וקורא	דנחשב כמעתיק בעל פה

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

מרן הגה"ק רבי **חיים צבי** בן הגה"ק רבי חנני' יו"ט ליפא **טייטלבוים** זי"ע
בעל "**עצי חיים**" יומא דהילולא ו' **שבט**

ואלה תולדות

בשנת תמ"ר יפרח זכה מרן הקדושת יו"ט ז"ל ונולד לו בנו בכורו מרן הגאון הקדוש בעל עצי חיים זי"ע, וסיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א שכשנפקד מרן הקדויו"ט בזרעא חיא וקיימא ונולד לו בנו בכורו מרן העצ"ח גדלה שמחת אביו הק' הייטב לב זי"ע מאוד שאחר שנות סבל ותלאה שסבל הקדויו"ט מצער גידול בנים זכה להבנות ולראות זרע ברך ה' ונסע הייט"ל במיוחד על שבת קודש פ' ויחי להשלום זכור מעירו סיגעט לק"ק טעטש מקום כהונתו של הקדיו"ט להשתתף בשמחתו, ובליל שב"ק בסעודת השלום זכר אמר אז הייט"ל שתפילתו בפיו שהבנים שיוליד בנו הקדויו"ט יעלו בדרגא עילאי עד כדי כך שהוא יתכבד בהם, ובתוך דבריו אמר אז דבר נחמד ומביאו העצ"ח ז"ל בספרו עצי חיים עה"ת ח"א פר' נשא ומגודל ענוותנותו לא גילה מתי אמר הייטב לב תורה זה.

וזה לשון קדשו שם: "שמעתי מפי קודש אבי אמו"ר זללה"ה שאמר משמיה דאביו מרן בעל ייט"ל זללה"ה לפרש הכתוב מה שבירך יעקב אבינו ע"ה את מנשה ואת אפרים ויקרא בהם שמי ושם אבותי דהכוונה דהנה מדרך העולם אם הבן הוא אב בחכמה ומפורסם בעולם לשם ולתהלה יותר מאביו אזי האב מתייחס ונקרא על שם בנו ר"ל שאומרים זהו אביו של פלוני וכמו שאמר הכ' יתרו חותן משה וכן אם אביו יותר מפורסם ונודע טבעו יותר מהבן אזי הבן נקרא על שם אביו והיינו שבירך יעא"ה את נכדיו ויקרא בהם שמי היינו אשר שמו של יעקב יקרא על שם בניו וכלום מתקנא בבנו ור"ל אשר בניו יהיו חשובים ונקראים בעולם יותר ממנו והוא יקרא בהם".

זקני חסידים מספרים שבעת שנכנס מרן הייטב לב לאחר הברית מילה לחדרה של היולדת לברכה בברכת מז"ט, וניגש אל הילד והביט עליו, ויאמר אל בנו אבי הילד, ראה זה בני שאני רואה אור גדול על ילד זה, וזקני הישמח משה בגנזי מרומים ניחא ליה שילד זה היא מיוצאי חלציו.

סיפר רבינו ז"ל כי בלילה לפני שנולד אחיו העצ"ח ראתה אמו בחזיון לילה צורת מרן הק' מצאנז זי"ע ונבהלה למראה עיניה, ואמר לה הרה"ק: "שרעק זיך נישט איך בין געקומען ווייזן אז איך בין נישט געבליבן קיין ליגנער", הרבנית סיפרה את חזיון החלום להקדויו"ט, והקדויו"ט סיפרו לאביו הק' הייט"ל, ואמר ע"ז הייט"ל "בדעתי היה לקרות לשם בנך הנולד "הירשל" ע"ש החכם צבי, אך יען שהזקן הטריח את עצמו כל כך יקרא הנולד גם על שמו", ונקרא שמו בישראל "חיים צבי".

במעלליו יתנכר נער

כידוע הי"ה בעל זכרון נפלא עוד בצעירותו עד שהפליא כל רואיו, ופעם אמר העצי חיים על עצמו שמה שראה מגיל שש שנים כבר לא שכח, כשהי' בן ג' שנים לקחו אביו אל מרן הייטב לב והייטב לב לקחו על ברכיו והשתעשע עמו ומאז הי' חרות על לוח לבו הצורה הקדושה של הייטב לב ובכל ימיו הי' מתאר את צורתו.

בילדותו פעם אחת בהושענא רבא כשיצא אביו הקדיו"ט מביהמ"ד ראה אותו משחק בחצר, אמר לו אביו הלא אתה יודע שהיום הוא הושענא רבה וצריכים לומר תהלים, ענה הילד לאביו הלא יכולים לומר בעל פה, ובחן אותו וידע כל ספר תהלים בע"פ, והתפלא אביו הצדיק שהעלים ממנו כל זה עד היום.

סיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שמרן הקדושת יו"ט הי' פעם אצל סעודת פדיון הבן, ולקח עמו בנו הגדול בהיותו עדיין צעיר לימים, והכהן אצל הפדיון הי' הגאון רבי נתנאל פריעד זצ"ל אב"ד אויוראש בעל ה"פני מבין", והפני מבין אמר אז דברי תורה ופלפול לכבוד העם הנאספין, ויהי אחרי ימים רבים אחרי שכבר עלה מרן הקדושת יו"ט לחיי העוה"ב, והעצ"ח ישב למלא מקום אביו בסיגעט, נפגש פ"א אצל אסיפת רבנים עם הגאון הפני מבין, וכיון שהי' בין הרבנים הצעירים ישב בין הרבנים בצעירים, והגאון הפני מבין לא הכירו שאל אותו מי הוא, ענה לו שהוא הרב מסיגעט, והוא מכירו מאותו מסיבת פדיון הבן, ועדיין זוכר את כל מה שדרש שם וגם מה שעלה אז להעיר על דבורו, ולגודל התפעלותו חזר על כל הדברים לפניו בלי שום מגרעת, ונשתומם הגאון מגודל כח הזכרון שלו.

מרן רבינו ז"ל הי' מפליג מאוד את כח זכרונו של אחיו הגדול בעל עצי חיים, פ"א בעת הרצאת השיעור הי' רבינו מצטט דבר חידוש מהרמב"ן בעל פה מדף אחד, אמנם כאשר חפשו את מקומו בהרמב"ן מצאוהו בדף אחר, אמר אז רבינו שאצל אחיו העצ"ח לא הי' דבר כזה שיטעה מדף אחד לשני, כי ממש השכחה לא שלטה עליו, עוד אמר רבינו ז"ל פ"א אחי העצ"ח ז"ל כשהי' פוגש אדם בפעם ראשונה תיכף ומיד הכיר בו תכונת נפשו ומהותו, לא כן אצלי שלוקח לי איזה זמן וצריך אני לדבר עמו קצת, ורק אז אני מכיר מהותו ועומד על טיבו.

ויסופר שפע"א בליל שב"ק בעת שרקדו החסידים הזמר "אז ביום השביעי נחת", ומרן עצ"ח כדרכו ישב על מקומו והתבונן בפני החסידים נגש אליו הרב מריסקאווע זצ"ל, וא"ל איזה דבר חידוש שנפל ברעיונו, והעצ"ח לא הגיב כלל על דבריו, והי' נראה

כמי שלא שמע מה שאמר, והרבה שנים אח"ז כשהיתה שאלה בעגונה הי' רוצה הגה"צ מריסקעווע להתירו ע"י חידוש זה, וכתב אז לעצ"ח ההיתר, אז ענה לו העצ"ח שזוכר את החידוש מאז כנ"ל, אבל העצ"ח בעצמו אמר פע"א שמה שהעולם משוחחין עבור הזכרון שלי אינו אמת, יש לי מח ככל אחד ואחד, רק שאני מי"גע עצמי בפעם ראשון מאוד ולכן אני זוכר היטב.

וידוע שביום שנפל העצ"ח למשכב מחוליו אשר לא קם ממנו, והי' אז בקלוו"ד וראשי הקהילה דשם שאלו ממנו איזה שאלה מהלכות ביהכ"נ, (שבנו אז ביהמ"ד חדש) וציטט להם איזה סעיף בשו"ע, וכאשר הובא השו"ע לראות בפנים ראה שטעה בציון הסעיף, ובראותו זאת נענה במרירות ואמר "אוי עס איז נישט גוט", כי דבר זה לא אירע לו אף פעם שיטעה.

גם הי' אצלו דבר נפלא ומבהיל שהי' יכול להשתמש בשני חושים ביחד להפליא, כאשר באו לפניו לשאול ממנו עצה ותושי', הי' העט והקולמס בידו האחת וכתב בה פרי עשתונותיו בפלפל וסברא, ובידו השני הראה במחוג את חוות דעתו הטהורה בדבר שנשאל ממנו, ולהרואה הי' נראה כאילו משתמש בשתי חושים.

ומספור שפ"א נכנס אצלו אשה אחת ששפכה לפניו מר לבבה להפקד בדבר ישועה ורחמים, וראתה שבשעת הדיבור כותב, וכשיצאה מן הקודש, סיפרה מגודל טוב לבו של הרבי שכל מה שאמרה רשם לעצמו לזכרון, ולא ידעה שבעת ההיא כתב במוחו השני חידושי אורייתא גדולי הדור המליצו עליו, שאף שלא זכה לאריכת ימים ושנים ונסתלק בד"ם ימי, אמנם כאשר השתמש בשני חושים, מילא את כל יום ויום כאדם אחר עושה בשני ימים, והוברר הדבר דלפי הליכותיו הנפלאים האריך ימים מאוד.

סמיכת חכמים

בעודו צעיר לימים כבר הי' גאון ובקי, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל שבימי בחרותו של העצ"ח נסע ללעמבערג לקבל כתב הורמנא מאת הגאון בעל הבית יצחק ואביו שלח אתו את הגבאי שלו ר' אשר גבאי, והעצי חיים רצה שהבית יצחק יבחון אותו הדק היטב לא כמו שבוחנים את בן הרב מסיגעט, אמר לר' אשר שישאר בחוץ, ונכנס להבית יצחק ושאלו על שמו אמר חיים צבי ט"ב, ובחן אותו היטב והתפעל מאוד מעוצם גאונתו וכתב לו התרת הוראה, וכאשר יצא ראה הבית יצחק את ר' אשר, שאלו מה בקשתו, אמר לו שהוא גבאי של הבחור, שאלו הבית יצחק שוב ומי הוא הבחור, אמר לו הלא הוא בן הרב מסיגעט נשתומם הבית יצחק וביקש מעצ"ח שיחזיר לו החזרה את ההורמנא שרוצה לשנות הנוסח כראוי וכיאות לבן הרב מסיגעט, אמנם העצ"ח לא רצה וענה להבית יצחק שמטרת ביאתי היה לבקש הורמנא בשבילי ולא בשביל אבי.

האיש מקדש ומתקדש

כשהגיע לפרקו נעשה חתן אצל הגה"ק רבי משה מבארדיוב זצ"ל בן הגה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע (בן מרן הד"ח וחתן מרן הייטב לב) אמנם סמוך לזמן החתונה נפטרה הכלה ל"ע באופן פתאומי, ואמר הגה"ק מבארדיוב זצ"ל שיותר מצטער על זה שאבד את העצ"ח ממה שמצטער בפטירת בתו, ואח"כ נשא את הרבנית הצדיקת מרת ברכה סימא בתו של הרה"ק ר' שלום אליעזר האלבערשטאם זי"ע מראצפערט (בן מרן הד"ח וחתן גיסו הגה"ק רבי מרדכי דוב טווערסקי זי"ע מהארנאסטייפל) שגם היא היתה מיוחדת בצדקותי"ה ומעלותי"ה, ועל גודל ערכה של הרבנית סיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שכשאמו נחלתה ל"ע אחרי פטירת אביו העצ"ח בא מרן רביה"ק זי"ע לבקרה, וכשיצא אמר שלא ידע עד כה את מעלת גיסתו ומידותי"ה הטובות.

מספור שבהיותו חתן כבן י"ד שנה נסע עם חותנו רבי שלום אליעזר מראצפערט למרחץ קרעניץ, והיה שם אחיו הגדול של חותנו ה"ה מרן הדברי יחזקאל משינאווא ואחר שהשתעשע עם החתן בדברי תורה, אמר הדברי יחזקאל לאחיו שהביא לביתו את ה"ברוך טעם".

זמן החתונה הוקבע לט"ז סיון שנת תרנ"ז בעיר טארנא שהיתה אז משכנו של רבי שלום אליעזר זי"ע, המסדר קידושין היה אחיו הגדול של ר' שלום אליעזר מרן הדברי יחזקאל משינאווא שהיה זקן הצדיקים בדור, וסיפר מרן רביה"ק זי"ע שלהחתונה באו אלפי חסידים לקבל את פני צדיק הדור מרן הקדוש משינאווא זי"ע והיה שם לחץ ודוחק גדול, ועשו הרבה חופות בכמה מקומות, כדי שלא ידע הציבור בבירור היכן יהיה החופה כדי שלא יהי' דוחק כל כך כי מרן הקדוש משינאווא כבר הי' לעת זקנתו בן פ"א שנה ותש כוחו ולא רצו המחותנים להכביד עליו, ושיהי"ה מקום בריווח.

אחר חתונתו ישב העצי

אמרי להספידא חיים רבא

מילי דהספידא

על מרן העצי חיים זללה"ה

מתלמידו הרה"ג רבי חיים לייב לערנער זי"ל מחס"ם אמרי חיים

הספד מר על פטירת אדמו"ר הקדוש בעל "עצי חיים" מסיגוט זי"ע
[שאמרתי ביום ש"ק בשבט תרפ"ו לפ"ק בקיבוץ עם רב].

כי נח נפשיה דרי"י פתח עליו' ריב"ע קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהרים, דכתיב והי' ביום ההוא והבאתי השמש בצהרים, ואמר ר"א זה יומו של יאשיהו (פסוס ח'). ופי' בקונט' "מצבת משה" [בס"ח חיי אדם], שיאשיהו הי' רך בשנים ומת פתאום, ודומה כמי שהשמש בא בצהרים. — וכזה אירע לנו בעי"ה כעת בהלקח מאתנו אדמו"ר הצדיק הגדול בישראל פאר הדור עטרת ראשינו, אבדי"ק סיגוט הכ"מ שנסטר פתאום בק"ק קליינוורדיין ביום ו' שבט, ה' לפ' בא, שנת תרפ"ו — אוי לאונים שכך שומעות ולעינים שכך רואות — כל שומע זאת דמעו תדמע עינו בלי הפוגות כי גדול כים שבריונו, כי ארון אלקים נלקח מאתנו באמצע היום, בעודנו אך בן מ"ת שנים.

והנה אמרו חז"ל ברי"ה (י"ח) שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו — ויש להבין לקנ"ל הדמיון, ואקדים להזכיר הידוע מה שאירע אצלי בביהמ"ד סיגעטער קלויז בלעדרינא בשבת העבר פ' וארא אשר בקראי בס"ת מצאתי פסול בס"ת. בפסוק "עץ השדה שבר". והיה כתוב "עשב השדה שבר" ובשלוש סעודות האריכתי במוסר לעוזר על ענין זה כי נמצא שהי' חסר אות צד"י מן העץ, ובכתב התחיו האות "שב", שהיא מלשון תשובה. ופרשתי הצירוף של החדש שבט, שיוצא מפסוק ה"מר י'מיר י'הי' ה'וא עפ"י דברי אביו רבינו הקדושה זי"ע ז"ל לפ' הק"ע הן בניי לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה, ומקשים דהוא סריכא, וגם מה שאומר אח"כ וידבר ד' אל משה ואל אהרן ויצום אל ב"י ואל פרעה להוציא את ב"י ממצרים מה שייכות להפסוק הקודם, ופי' ז"ל דכל גזירה ח"ו כא אם ישראל פנעו באיזה מצוה למשה, בנין פילה שבת וכדומה, אזי גזרים עליהם ח"ו עד שימשפשו הם וכדמצינו שאם נשרף ח"ו ס"ת, אזי י'תענו כולם ממני שנראה שנגמו בה עד שנשרפה בעונם. וזהו הן ב"י לא שמעו אלי שלא עשו עוד תשובה. וא"כ איך ישמעני פרעה לבטל הגזירה מהם, לכך אמר אח"כ ויצום אל ב"י שיעשו הם תשובה מקודם ואח"כ אל פרעה להוציאם ממצרים. עכ"ד.

וידוע דעיקר השיעבוד הי' להתן חטא אדה"ר של ק"ל שנה בענין חטא מידוע שעדיין השטן מרקד ביניני דמבואר בזוה"ק דצריך

חיים כמה שנים סמוך על שולחן חותנו הרה"ק ר' שלו' אליעזר מראצפערט זי"ע בעיר טארנא, והי' לומד תורה בהתמדה יתירה ממש להפליא, ובכל לילה כשהי' הולך דרך השווקים ורחובות לביתו בשעה מאוחרת, הי' הרבה מיושבי טארנא מביטין אחריו בכבוד והערצה יתירה, עד שפעם הרגיש שמביטין אחריו, קיבל על עצמו לישב בבית המדרש כל ימות השבוע, ומאז והלאה הי' יושב ועוסק בתורה ולא הי' חוזר לביתו משבת לשבת, אח"כ חזר לבית אביו לסיגעט, ובזמנים אלו הוסיף להתעלות לצד עילאה בדרגא גבוהה ושימש את אביו בכל הנהגותיו וקיבל ממנו כל מה שלמד וקיבל מאבותיו הקדושים.

חייו של מרן העצי חיים היה קצרים עם הרבה יסורים ומכאובים, כידוע שהי' לו צער גידול בנים באופן מבהיל כי י"ב מבניו מתו על פניו בחייו, בשנת תרפ"ב ג' טבת שחל ביום ו' עש"ק פרשת ויגש נפטרה בתו הרבנית הצדיקת דבורה לאה ע"ה אשת חבר של הגה"ק מסלאטפינא זצ"ל (בזיוו"ר ואח"כ נשא אחותה הרבנית הצדיקת העסא ע"ה) וזה הי' זרע הי"ב שלו אז אמר העצ"ח בהספידו בין הדברים על הפסוק "ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך וכו' אמר אני מפיל תחינה לפני קוב"ה ויאמר ב"י אדוני רבש"ע אני עומד כעת בזרע הי"ב אל יחר אפך בעבדך שעוד לא ישלוט עליו חרון אף.

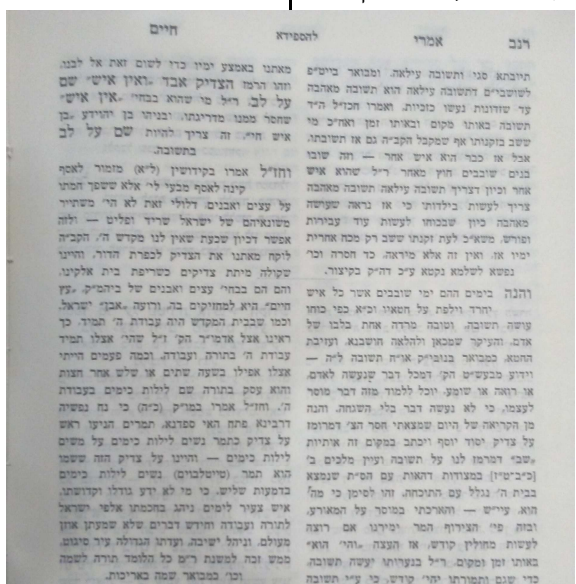
על כס הרבנות

בסוף ימיו של הקדוו"ט נתמנה על ידו להיות רב הצעיר שיסייע אותו ליישא בעול הרבנות, וגם ציוה עליו להרביץ תורה לפני התלמידים שבישיבתו הק', וגם לרבות לענות לגדולי הדור שהרצו את שאלותיהם להקדוו"ט ציוה לבנו העצ"ח שיכתוב להם תשובה, ובליל שב"ק האחרון של הקדוו"ט אמר לבנו העצ"ח בזה"ל: חיים הערש טוה זיך אהן די טלית און גיי אין בית המדרש דו ביזט רב, ובזה הכתירו לרב ואב"ד ק"ק סיגעט והוא בן כ"ד שנה, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שאז ערך העצ"ח השולחן (במקום אביו הק') ורביה"ק זי"ע ישב על ידו, וביום פטירתו של הקדוו"ט ציוה שיבואו כל משפחתו וב"ב שיברכם לפני מותו, כאשר ניגש העצי חיים אמר לו שמוסר לו את הנהגת הרבנות בק"ק סיגעט ואמר לו בענות קדשו "מיינע נערנים וועלן זיין דיינע נערנים" ואחר פטירת אביו עלה לגדולה ונתכהן לשמש בהרבנות והאדמורו"ת והנהגת הישיבה, וישב על כסא אבותיו לבית סיגעט.

נהג את קהילתו כדרך אבותיו בגאון וביד רמה הן בעניני הקהילה והן בעניני מלחמה, וכך רדף את כל מי שרוצה לנטות מדרך הישר, והיה לו צרות מהנוטים עד שפעם אחת הלכו אל מושל העיר והעלילו עליו עלילות שוא, ומושל העיר סיגעט שאל את העצי חיים בתמהון: האיך יוכלו אנשים מישראל לדבר בלשון גס כזה בגנותו של רב, שאפי' אצלם לא ידברו כך על חשוביהם, ענה לו העצי חיים בחכמה: כי בודאי אצלכם לא מדברים סרה על החשובים שלכם כי הם הלא יניחו את ההמון לעשות כרצונם ולא מתערבים בענייניהם איך להתנהג, לא כן אצלנו שהרב מתערב בכל מעשיהם ומרבה ליסרם שיתנהגו על דרך התורה ומשו"ה יש להם שנאה עליו, ונאה הדברים למי שאמרם, שכל דבר קטן שהיה בעיר הי' עומד ומזהיר שלא לנטות ימין ושמאל.

בסיגעט הי' פ"א שני אנשים להבחר להיות ראש הקהל אחד בשם ר' מיכל כהנא שהי' ת"ח גדול והשני גם שם ר' מיכל אבל הי' נחשב לקל, והעצ"ח אמר שיבחרו את ר' מיכל השני, ויהי' לפלא, הלא ר' מיכל כהנא ת"ח גדול ויר"ש מרובים, ענה העצ"ח היא הנותנת ר' מיכל כהנא כשהי' לו איזה שאלה בהנהגת הקהילה וכו' לא יבוא לשאול אותי כי הוא ת"ח ויפתח לבד השו"ע לראות איך להתנהג וזה אני לא רוצה, משא"כ ר' מיכל השני על כל ספק שיהי' לו יבוא לשאול אותי דהא הוא אינו ת"ח.

אם כי הי' מאד טרוד בעניני הכלל והפרט, נהג את הישיבה הגדולה בסיגעט, שהי' אז כמה מאות בחורים, על כל פרט ופרט הן בהגדת שיעורים והן בכל דבר דרכו היה לבוא להגיד השיעור בשעה המיועד לכך בדיוק, לפנה"צ משעה 11 עד שעה 1 הי' לומד שיעור עיון, והשיעור הי' מלא חידושים ופלפולים חריפים ראשונים ואחרונים, וביחוד דקדק על פני יהושע, וגם שילב הלכות שבשו"ע, אחה"צ למד שיעור פשוט כשלושה דפים גפ"ת לשבוע, לא הפסיק באמצע השיעור לשום דבר, רק פ"א הפסיק כשבא אצלו איזה אדמו"ר ואמר בלשון צחות כי הוא מפסיק שלא יאמרו עליו שהוא אינו אדמו"ר כי מקובל לומר שהאדמורי"ם אינם לומדים, הי' מאד קשור לתלמידיו, ודאג לכל צרכיהם וכשבחור הי' צריך לעמוד בפני הצבא דאג מאד עבורו וחכה שיבשרהו כבר

רנב אמרי להספידא חיים

תיובתא סגי ותשובה עילאה. ומבואר ביומ"ם לשושבינים התשובה עילאה הוא תשובה מאהבה עד שזדונות נעשו כזכויות. ואמרי תכדיל ה"ד תשובה באותו מקום ובאותו זמן ואח"כ מי ששב בזקנותו אף שמקבל הקב"ה גם את תשובתו. אבל אז ככר הוא איש אחר — וחה שובו בנים שובבים חוץ מאחר ר"ל שהוא איש אחר וכיון דצריך תשובה עילאה תשובה מאהבה צריך לעשות בילדותי כי אז נראה שעושה מאהבה כיון שבכותי לעשות עוד עבירות ופורש מהא"כ לעת זקנתו ששב רק מכח אחרית ימיו אז. ואין זה אלא מיראה. כד חפרת וכו' נפשא לשלמא נקמא ע"כ ה"ק בקיצור.

והנה ביומים הם ימי שובבים אשר כל איש קושה תשובה. ובוטה מרדה אחת. בלבו של אדם. והעיקר שמכאן ולהלאה תושבנא. ועזיבת החטא. כמבואר בגוברייק אריא תשובה ליה — וידוע מבעש"ט הק' דמכל דבר קנעשה לאדם. או רוצה או שומע. יוכל ללמוד מזה דבר מוסר לעצמו. כי לא נעשה דבר בלי. השגחה. והנה מן הקריאה של היום שמצאתי חסר הצ' דמרומז על צדיק יסוד יוסף ויכתב במקום זה אותיות "שבי דמרומז לנו על תשובה ועזיון מלכים בי (כ"ב-ש"י) במצודות דהאות עם הס"י שנמצא בבית ה' גגלל קם התוכחה. זהו לסימן כי מה' הוא. עי"ש — והארכתי במיכר על המאורע. ובזה פי' הצירוף המר. יכירנו אם רוצה לעשות מחולין קודש. או העצה "והי' הוא" באותו זמן ומקום. ריל בעצותיו יעשה תשובה. כדי שגם ותמורתו יהי' קודש. כי ע"י תשובה מאהבה זדונות נעשין. וכיוה.

וכעת אני רואים שהשה נביא ולא ידע מה נביא כי בא לרמז לנו מהרעה ריל שהי' מזמן לנו שנסחר לנו הצדיק מן העץ כמו שפרש"יזיל בפסוק הים בה עץ אם אין דקאי על הצדיק — והי' הדבר לי. לרמז לשוב בתשובה ולא בהבנה. כי נראה שלא התעוררנו לשוב בתשובה מעצמנו ולכך הקב"ה לקח הצדיק

המשך דברי ההספד הנ"ל

שהשתחרר, סיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שהרה"צ מראחוב זצ"ל שהי' תלמיד חביב למרן העצ"ח סיפר לו, שבעת שהי' צריך לעמוד בפני הצבא, והי' חשש גדול שלא יוכל להתפטר, כי הי' גבה קומה ובחור נאה, ויעץ לו לילך לעיר ווישעווא לעמוד, ובאותו יום הי' העצ"ח מיצר ודואג כל היום, ורק אחר שבא אחד ואמר לו שהתפטר בעזהשי"ת וימלא בשמחה רבה עד שאמר להמבשר "אני מבטיח לך חלק לעוה"ב עבור הבשורה שבשרת לי".

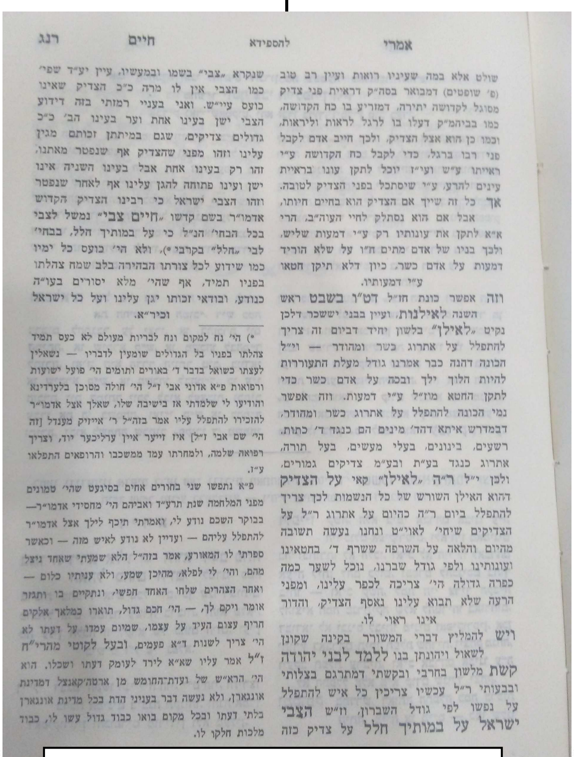
כמו כן עמד בראש מערכות בית ישראל, ומילא מקום אביו בנשיאות הקאנצלייא של קהילות הארטאדאקסן באונגארין אם כי היה אז צעיר לימים כבן כ"ד שנים ורבני הקהילות שעסקו עמו בהנהגת האורטאדאקסיא הי' גדולי וזקני הדור. וגם לחם בכל תוקף נגד כיתות הציונים, ועצר בעד המשחית הציוני להתפשט בעיר סיגעט, ועל זה היה לו רדיפות נוראות, וכ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל סיפר שזוכר שבימי ילדותו התאספו הרבה פעמים ריקים ופוחזים מהציונים תחת חלונות ביתו של העצ"ח ושרו את הניגון הציוני (התקוה) כדי להטרידו ממנוחתו. היה רב אחד באונגארין והרב גלאזנער שמו וגר בעיר קלויזנבורג והוא היה דרכו לנסוע מעיר לעיר ולדרוש דרשות של דופי לטובת הציונים וגדולי המדינה יצאו נגדו במלחמה כבידה שנים רבות להחליש השפעתו, ופעם נסע העצי חיים לקלויזנבורג מקום כהונתו של הרב ההוא ובמסירות נפש דרש דרשה חריפה בביהכנ"ס של העיר נגד הרב גלאזנער המרא דאתרא, ואמר שהוראתו אסורה ואסור לו להיות אב"ד בעבור שנתפס לציונות. פעם אחת עשו הציונים מגבית לטובתם והזמינו את הרב גלאזנער שיבוא לדרוש לטובתם, העצי חיים שלח לו אזהרה שבל יעיז לבוא, והוא לא שמע לקולו ובא לדרוש, העצי חיים הכריז איסור חמור לילך ולהשתתף בהכינוס, אבל ראה"ק שהי' איש נכבד ות"ח לא שמע לקול העצי חיים והלך ולקח חבל בהכינוס, העצי חיים בתור אב"ד העבירו ממשמרתו, ונעשה מזה רעש גדול ופנה אל גדולי הדור לשמוע חוות דעתם בזה וכולם הסכימו עמו שצריכים להעבירו. והעצי חיים לא נח וכתב מכתבים לגדולי ולזקני המדינה שיחלצו חושים וירעשו עולמות שלא יתנו להתפשט הנגע הצרעת הציונית בעיר מחוזם, ודבריו עשו פירות.

סיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שבסיגעט הי' ביהכ"נ ישן שהי' קדוש אצל כל אחד אפי' אצל הילדים ולא דברו שם ולא שחקו שם בגלל שהישמח משה דרש שם דרשה, וגם ר' אלעזר ניסן והייט"ל והקדוייט"ט וגם הוא העצ"ח בעצמו דרש שם כמה דרשות אבל הי' זמן שהביהכ"נ עבר לרשותם של הציונים והם עשו אצל הארון הקודש איזה חבל שמצד אחד המשיכו והעלו הפרוכת ומצד אחד הורידוהו והם עשו זאת מצבע כחול ולבן, ואמר העצ"ח שאסור ליכנס לביהכנ"ס זו למרות גודל קדושתו ולא תלו שם דגל רק צבע של הדגל. ועוד סיפר רבינו שבסוף ימיו של העצי חיים הי' בסיגעט ציונים שרצו להעמיד "העברעישע שולע" והעצי חיים רדפם עד חרמה ואמר בלה"ק: "ווילאנג איך לעב וועט קיין העברעישע שולע נישט זיין" וכן הוה.

עוד סיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל כשהי' בא"י שנת תשנ"ד בעת מסיבת קרן הצלה, שפ"א הי' בטשאד שהי' מהגלילות של סיגעט והי' שם ביהכ"נ וביהמ"ד, בביהכ"נ התפללו המון עם, ובביהמ"ד התפללו הת"ח וחסידים ונכנס לביהמ"ד וראה שתלוי שם מפת א"י חשש שנתפסו בציונית, וביקש מהגבאים שורידו א"ז ולא רצו אמר העצ"ח שאינו נכנס לביהמ"ד והלך לביהכ"נ ודרש שם דרשה ובכה שם בכי' רב נגד הציונות, ומוסיף רבינו שהעצ"ח לא הי' בעל בכי גדול אבל שם בכה מאין הפוגות והי' שם התעוררות גדול בעיר עד שגם הגבאים הורידו את המפה, מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל היה אומר שע"י הצער שהי' לעצ"ח מצרת הציונים נתקצרו ימיו.

אחרית ימיו

בראשית השנה של שנת תרפ"ו שנת פטירתו כבר רמז שדינים שורים בעולם, ובאמצע הקפות אמר לאחד ממקורביו, אילו ידעתם מה שאני יודע "וואלט איר איינגעריסן פאר מיר". אחר הימים טובים האחרון נסע העצ"ח לשבות באיזה עיר בקרב חסידיו ותלמידיו, ואחיו רבינו זי"ע הי' באיזה עיר בקירוב מקום, ביום ראשון נסע רבינו זי"ע לבקר את אחיו העצ"ח זי"ע, כשנכנס רבינו אצל העצ"ח ביקש העצ"ח מכל העומדים שם לצאת מהחדר כי רוצה לדבר עם רבינו ביחידות, ורק המרא דאתרא מפני כבודו נשאר שם מן הצד, רבינו התיישב שם ליד אחיו ושאל בשלומו איך שמרגיש בבריאות גופו, העצ"ח שם את ידו על לבו ואמר "נישט גוט" ואח"כ נתקרבו זה לזה ודברו בחשאי בלי שנשמע קולם ובתוך כך געו שניהם בבכי ודמעות נשרו מבין ריסי עיניהם הק', והעצ"ח לחץ ידי

אמרי להספידא

שולט אלא במה שעיניו רואות ועיין רב טוב (פ' שופטים) דמבואר בסה"ק דראיית פני צדיק מסוגל לקדושה יתירה, דמזריע בו כח הקדושה, כמו בביהמ"ק דעלו בו לרגל לראות וליראות, וכמו כן הוא אצל הצדיק, ולכך חייב אדם לקבל פני רבו ברגל, כדי לקבל כח הקדושה ע"י ראיתו ע"ש ועי"ז יוכל לתקן עונו בראיית עינים להרע, ע"י שיסתכל בפני הצדיק לטובה. **אך** כל זה שייך אם הצדיק הוא בחיים חיותו, אבל אם הוא נסתלק לחיי העוה"ב, הרי א"א לתקן את עונותיו רק ע"י דמעות שליש, ולכך בניו של אדם מתים ח"ו על שלא הוריד דמעות על אדם כשר, כיון דלא תיקן חטאו ע"י דמעותיו.

וזה אפשר כונת חז"ל **דט"ו בשבט** ראש השנה **לאילנות**, ועיין בבני יששכר דלכן נקיט „**לאילן**" בלשון יחיד דביום זה צריך להתפלל על אתרוג כשר ומהודר — וי"ל הכונה דהנה כבר אמרנו גודל מעלת התעוררות להיות הלוך ילך ובכה על אדם כשר כדי לתקן החטא מוז"ל ע"י דמעות. וזה אפשר נמי הכונה להתפלל על אתרוג כשר ומהודר, דבמדרש איתא דהד' מינים הם כנגד ד' כתות, רשעים, בינונים, בעלי מעשים, בעל תורה, אתרוג כנגד בע"ת ובע"מ צדיקים גמורים, ולכן י"ל **ר"ה „לאילן" קאי על הצדיק** דהוא האילן השורש של כל הנשמות לכך צריך להתפלל ביום ר"ה כהיום על אתרוג ר"ל על הצדיקים שיחי' לאוי"ט ונחנו נעשה תשובה מהיום והלאה על השרפה ששרף ד' בחטאינו ועונותינו ולפי גודל שברנו, נוכל לשער כמה כפרה גדולה הי' צריכה לכפר עלינו, ומפני הרעה שלא תבוא עלינו נאסף הצדיק, והדור אינו ראוי לו.

ויש להמליץ דברי המשורר בקינה שקונן לשאול ויהונתן בנו **ללמד לבני יהודה קשת** מלשון בחרבי ובקשתי דמתרגם בצלותי ובבעותי ר"ל עכשיו צריכין כל איש להתפלל על נפשו לפי גודל השברון, וז"ש **הצבי ישראל על במותיך חלל** על צדיק כזה

להספידא חיים רנג

שנקרא „צבי" בשמו ובמעשיו, עיין יע"ד שפי' כמו הצבי אין לו מרה כ"כ הצדיק שאינו כועס עיי"ש. ואני בעניי רמזתי בזה דידוע הצבי ישן בעינו אחת וער בעינו הב' כ"כ גדולים צדיקים, שגם במיתתן זכותם מגין עלינו וזהו מפני שהצדיק אף שנפטר מאתנו, זהו רק בעינו אחת אבל בעינו השניה אינו ישן ועינו פתוחה להגן עלינו אף לאחר שנפטר וזהו הצבי ישראל כי רבינו הצדיק הקדוש אדמו"ר בשם קדשו „**חיים צבי**" נמשל לצבי בכל הבחי' הנ"ל כי על במותיך חלל, בבחי' לבי „חלל" בקרבי *), ולא הי' כועס כל ימיו כמו שידוע לכל צורתו הבהירה בלב שמח צהלתו בפניו תמיד, אף שהי' מלא יסורים בעוה"ה כנודע, ובודאי זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל וכיר"א.

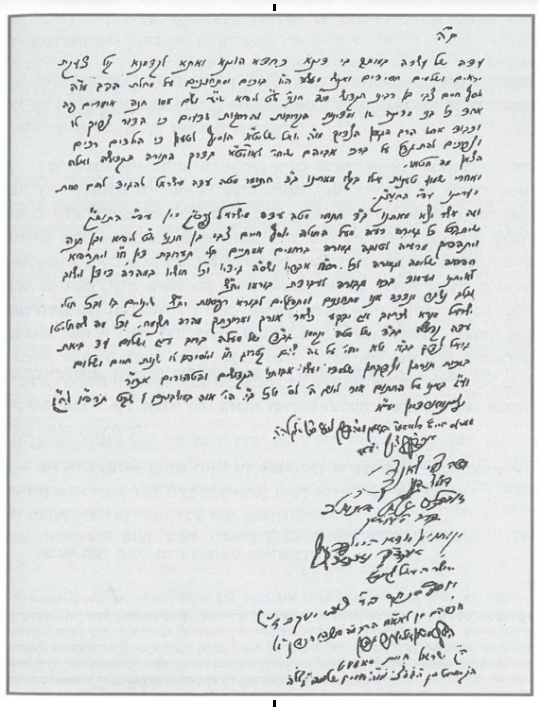
*) הי' נח למקום ונח לבריות מעולם לא כעס תמיד צהלתו בפניו כל הגדולים שומעין לדבריו — נשאלין לעצתו כשואל בדבר ד' באורים ותומים הי' פועל ישועות ורפואות פ"א אדוני אבי ז"ל הי' חולה מסוכן בלערדינא והודיעו לי שלמדתי אז בישיבה שלו, שאלך אצל אדמו"ר להזכירו להתפלל עליו אמר בזה"ל ר' אייזיק מענדל [זה הי' שם אבי ז"ל] איז זייער איין ערליכער יוד, וצריך רפואה שלמה, ולמחרתו עמד ממשכבו והרופאים התפלאו ע"ז.

פ"א נתפשו שני בחורים אחים בסיגעט שהי' טמונים מפני המלחמה שנת תרע"ד ואביהם הי' מחסידי אדמו"ר — בבוקר השכם נודע לי, ואמרתי תיכף לילך אצל אדמו"ר להתפלל עליהם — ועדיין לא נודע לאיש מזה — וכאשר ספרתי לו המאורע, אמר בזה"ל הלא שמעתי שאחד ניצל מהם, והי' לי לפלא, מהיכן שמע, ולא עניתיו כלום — ואחר הצהרים שלחו האחד חפשי, ונתקיים בו ותגזר אומר ויקם לך, — הי' חכם גדול, תוארו כמלאך אלקים חריף עצום העיד על עצמו, שמיום עמדו על דעתו לא הי' צריך לשנות ד"א פעמים, ובעל לקוטי מהרי"ח ז"ל אמר עליו שא"א לירד לעומק דעתו ושכלו. הוא הי' הרא"ש של ועדת־החומש מן ארטה'קאנצל דמדינת אונגארן, ולא נעשה דבר בעניני הדת בכל מדינת אונגארן בלתי דעתו ובכל מקום בואו כבוד גדול עשו לו, כבוד מלכות חלקו לו.

המשך דברי ההספד הנ"ל

רבינו זמן רב ולא דברו כלום רק נשמע קול בכייתם, אח"כ ליוה העצ"ח את רבינו עד פתח הבית וחזר, כשרבינו יצא דיבר עם המרא דאתרא בהתרגשות גדולה ובעינים דומעות מהעצ"ח, וסיפר המרא דאתרא שהי' ניכר על פניהם שליבם יודע שזו פגישתם האחרונה עלי אדמות ונפרדו זה מזה מעלמא הדין.

שבת אחרונה שבת וארא נסע העצ"ח לקליינוואדיין לשבות בקרב חסידיו אשר באונגארין, חסידים רבים באו מכל המדינה לחסות בצל הק' של העצ"ח, בערש"ק כשהגיע זמן תפילת מנחה, יצא מחדרו להתכונן לתפילה והתאחד לחזור, יצאו החסידים לראות מה קרה ונזדעזעו כולם בראותם את העצ"ח שוכב על הארץ מחוסר אונים בלי הכרה ותיכף העלוהו והשכיבוהו על המטה והזעיקו את הרופא שקבע שאחזו שבץ וסכנה מרחפת לחייו, חיש מהר התפשט הידיעה הלא טובה על דבר מחלתו של העצ"ח, ובכל מקום שהידיעה הגיע פחד גדול נפל על היהודים ונקהלו היהודים לעורר רחמים עליו, והעצ"ח שכב כל הזמן בלי להזיז שום אבר רק מפעם לפעם העביר את ידיו על פאותיו או על הציצית.

חסידים רבים באו לקליינוואדיין לעקוב מקרוב על המתרחש ובין הבאים הי' כמובן אחיו רבינו זי"ע, וגם חותנו הרה"ק רש"א מראצפערט ונכנס לחדרו ששכב העצ"ח ואמר: "איך האב דיר געבעטן זאלט נישט פארן וארא", ונכנס לביהמ"ד ופתח את הארון קודש והרעיש עולמות עבורו, וגם שלחו לאה"ק שליחים להתפלל במקומות הקדושים, והוסיפו לו שם "יוסף חיים צבי" לסגולה.

הרה"ק רש"א ביקש מרבינו ז"ל שישושיב בי"ד מיוחד שיפסקו בכח תורתם פסק דין ע"פ הלכה של תורה שצריכין את העצ"ח בעלמא הדין שהקב"ה ישלח לו רפו"ש, ורבינו הושיב בי"ד של עשרה ת"ח יראי ה', אלמנות ויתומים באו לפני בי"ד וטענו שהעצ"ח הי' מקור מחייתם ובאם יסתלק יפסק מקור מחייתם, הילולות והבכיות בקעו רקיעים ורבינו הוסף לטעון כי הילדים רכים וצריכים להתגדל על ברכיו ואלו הצאן מה חטאו מה נורא הי' המחזה כשרבינו התחיל לדבר ולא שמעו רק כמה מילים ותיכף פרץ בבכי ואתו בכו כל מי שנוכח שם.

לאור הטענות אלו יצאו פסק הדין מבי"ד על פי דין תורה לטובת העצ"ח שהקב"ה ישלח לו מהרה רפו"ש וכו' וכתבו בזה"ל: **"עדה של עשרה במותב בי דינא כחדא הוינא, ואתא לקדמנא קול צעקת יראים ושלמים חסידים ואנשי מעשה הי"ו, בוכים ומתחננים על מחלת הה"ג מו"ה יוסף חיים צבי, בן רבינו הקדוש מו"ה חנני' יו"ט ליפא זי"ע, ושם אמו חנה, אומרים פה אחד כל בני מדינה זו, ומדינות הקרובות והרחוקות יודעים כי הדור צריך לו, וכבוד אחיו הרב הגאון הצדיק מו"ה יואל שליט"א הוסיף לטעון כי הילדים רכים וצריכים להתגדל על ברכי אביהם שיחי' לאויט"א בדרך התורה הקדושה ואלה הצאן מה חטאו. ואחרי שמוע טענות אלו בקשו מאתנו ב"ד חתומי מטה עדה מישראל להגיד להם חוות דעתינו עפ"י התוה"ק. וזה אשר יצא מאתנו ב"ד חתומי מטה עדה מישראל פסק דין עפ"י התוה"ק, שיתבטל כל גזירה רעה מעל החולה יוסף חיים צבי בן חנני' יו"ט ליפא ובן חנה, ויתהפך מרעה לטובה גמורה ברחמים אמיתיים בלי תערובת דין ח"ו, ויתרפא רפואה שלימה וגמורה לכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו וכל חושיו במהרה דידן, וישוב לאיתנו ויעמוד בכח וגבורה לעבודת בוראו ית"ש. ובלב נשבר ונדכה אנו מתחננים ומתפללים לבורא רפואות ית"ש שיקויים בו ובכל חולי ישראל מקרא שכתוב אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח, וכל מה שהחליטו עדה קדושה בב"ד של מטה יקיימו בב"ד של מעלה ברוב עוז ושלום עד ביאת גואל צדק בב"א, ולא יהי' על זה שום קטרוג ח"ו ויוסיפו לו שנות חיים ושלום בזכות תורתן וצדקתן שלמדו ועשו אבותיו הקדושים והטהורים אבי"ר. וע"ז באנו על החתום אור ליום ה' לס' ולכל ב"י היה אור במושבותם ו' שבט תרפ"ו לפ"ק קליינוואדיין יע"א** (ראה תצלום מהכתב בי"ד הנ"ל).

אבל לא אכשר דרא ונצחו אראלים את המצוקים ונשבה הארון הקודש. הידיעה המעציבה, התפשט בכל המדינות ואנשים נשים וטף בכו ברחובות, ובפרט בעיר קליינוואדיין ששם נפטר, אחד מהמקורבים שאל את כ"ק רביה"ק היכן יניח את הספר תורה ופרץ רביה"ק בבכי ואמר שמעולם לא בא לפניו שאלה כזו, והניחו אותו בחדר הספרים וחפרו בחצר הבית באר והטבילו את גופו הטהור והתחיל מסע הלוי' מעיר קליינוואדיין עד עיר סיגעט ונסעו עם ארון דרך מסילות הברזל ובכל תחנה המתינו אלפי אנשים ועלו על הרכבת ונכנסו מהחלונות ועמדו על הגג, ונפתחו הגבולות ולא דקדקו עם הניירות כי גדול הי' שמו גם בין הגויים, ואלפים ובראשם רבני וגדולי המדינות באו מכל קצוות לסיגעט להלוי' והקהל נאמד כעשרים אלף איש, הנהלת הקהילה החליט לקבל בנו בכורו הבחור ר' יקותיאל יודא למלא מקום אביו כשיגדל ויסמך להוראה כי הי' רק בן י"ד שנים וגם נתקשר אז בקשרי החיתון עם הבתולה רחל ע"ה בת רביה"ק זי"ע.

עיין בס' אגרות לחם שלמה (מכתב ל"ז) שכתב הגאון משימלוי זצ"ל להה"ג ר' נטע שלמה שליסעל זצ"ל והיא הסכמה לספרו נטע שעשועים, וז"ל: ספרו הנחמד ומכתבו קבלתי, ונהנתי מאוד מד"ת ופלפוליו הנעים, ובין כך נשמע מהאסון הנורא אשר קרה לנו בעוה"ר שנלקח מאתנו פאר מדנתינו הגה"צ מסיגעט זצ"ל ונסעתי לסיגעט והייתי שם בש"ק העבר וגם איזה ימים אח"כ, (שידוע שהגאון משימלוי נשאר שם אח"כ בכדי למנות את הגה"צ ר' זלמן לייב למלא את מקום אביו, והוא הלך בעצמו לקבץ חתימות בעבור זאת, וביום ראשון דרש דרשה ארוכה לשבת התמנותו ודבריו עשתה רושם) ועתה בבואי לביתי נזכרתי מבקשתו וכו'.

בשעה אחד הובא הארון לביהכ"נ הגדול ושם הספידו בנו ממלא מקומו, וחתנו הגה"צ מסלאטפינא זי"ל משם הלכו לבית החיים וליוהו אנשים לרבבות, ראשון המספידים היה אחיו כ"ק רביה"ק זי"ע שהספידו בקול בוכים אשר נמס כל לב, וסיפר הגה"צ רבי שלמה זלמן פרידמאן זצ"ל האב"ד ראחוב שהי' שם באותו מעמד שרביה"ק אמר בתוך הדברים שעתה מת אביו הקדוי"ט כי הלא אמרו חכז"ל המניח אחריו בן כמותו כאילו לא מת, אחי העיי חיים היה דומה לגמרי לאבי וכל זמן שאחי ממלא מקומו הי' קיים היה אבי קיים אבל כעת שנסתלק אחי הרי הוא כאילו עכשיו מת אבי, ואחד הספדו של כ"ק רביה"ק זי"ע הספידוהו גדולי הדור ומפני קדושת השבת הפסיקו באמצע והמשיכו ביום ראשון, וגם בארץ ישראל נספד ע"י מרא דארעא דישראל הגה"ק רבי יוסף חים זאנענפעלד זי"ע.

וזה אשר חרות על מצבתו הק': "פה חלקת מחוקק ספון, ח'כמת אלקים תאיר פניו הקדושים, יומם ולילה לא מש מעבודת שמים, י'רים ידו במלחמת ה' וגבר ישראל, מ'רביץ תורה ויראה לאלפים ורבבות, צ'בי ישראל פאר הדור והדרו, ב'רוב חריפות ועומק חכמתו, י'רד וצלל בים התלמוד והפוסקים, והעלה מרגניתא טבא ורב פנינים, חידש חידושים רבים חריפים ושנונים, בשאלות ותשובות להלכה ופלפולים עמוקים, על מס' הש"ס ואגדה עה"ת ומועדים, זה תולדות הגאון הקדוש הגדול בענקים כקש"ת מרן חיים צבי ט"ב זצללה"ה, שימש בכתר הרבנות פה כ"ב שנים לתפארת עדתינו ומדינתינו, נפטר בדמי ימיו, נאסף בן מ"ו שנים בעיר קליין ווארדיין, עלה השמימה ביום ה' ו' שבט ונטמן גופו הטהור פה ביום ו' עש"ק פר' בא תרפ"ו לפ"ק, תנצב"ה".

מורשתו הרוחני

דרכו בקודש הי' להקדיש שעות רבות לרשום עלי גליון את חידושי תורתו, כמו שמביאין בניו הק' בהקדמה לספר עצי חיים עה"ת ומועדים, וז"ל בהקדמה: "אך זאת נחמתנו שהניח אחריו כתבי קודש ח"ת, ה"ה חידושים עה"ת שני חלקים אשר הננו נותנים לפניכם היום ברכה, חידושים על המועדים בדרך נפלא, שו"ת על ד' חלקי שו"ע, חידושים על הלכות מקוואות, חידושים על מס' גיטין, קידושין, בבא מציעא, ועוד על שאר מסכתות, ואם כי כל ימיו המועטים במספר [אשר כל ימי שני חייו הי' בעוה"ר רק מ"ו שנים] הי' מוטרד בטרדות שונות, והי' מדוכא מהרבה צערי הנפש ר"ל אשר עליו על צוארו, עכ"ז לא הניח מלכתוב ידו לה' ח"ת בכל עת, ואפי' בעת הגדיל צערו ר"ל התנחם תיכף בהתחדשות ח"ת ובזה השתעשע בכל עת ובכל רגע", עכ"ל.

וכן כותב מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל בהקדמתו לספרו "ברך משה" וז"ל: "וכן בקודש חזיתי אצל כבוד קדושת אאמו"ר מרן הגה"ק זי"ע בעמדו בבית ה' בלילות הי' מושך בקסת הסופר שעות ארוכות לחרוט עלי גליון חידושיו הנפלאים, אשר חלק גדול מהם נשארו בכתי"ק ונאבדו בשנות הזעם וכו', עכ"ל.

בשנת תרפ"ו זמן קצר לפני פטירתו התחיל לסדר כתביו שהי' לו כמה ארגזים מלא וגדוש, וסידר רק מקצת מחלק או"ח, אבל בעווה"ר לא זכה לגמור ולהדפיסו בעצמו כי נסתלק באמצע הדרך, ואז סידרו הגה"צ מריסקעווע זי"ע, גם עבר על חיבורו על התורה, ובפרט בח"ב חלק הדרושים שהתחיל לכתוב שנה אחת לפני פטירתו והשתעשע בזה מאד, ועבר על הרבה מדברי תורתו, ומה שלא הי' רצונו להדפיסו העביר קו עליו לסימן שאין להדפיסו, וחידושים האלו היו מונחים בגנזי כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל, פ"א הראה אותם לרביה"ק זי"ע, אמר רביה"ק שהיא פלא גדול בעיניו למה לא רצה אחי להדפיסם, כי הלא כולם המה דברים נפלאים בדברי פי חכם חן.

כן השאיר הרבה חדושי תורה על מס' בבא מציעא ועל מס' פסחים וקידושין וגם הגהות על שו"ת השיב משה אבל בעוה"ר הכל נשרף במלחמה כמו שמביא כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל בהקדמה לספר עצי חיים על גיטין.

צדיקים במיתתם קרוים חיי"ם

מרן העצ"ח אמר על הפיסקא תאיר ארץ מכבודך דהיינו אף שהקדושים בארץ המה מ"מ הארץ מאירה מכבודם ובמקום שהם ספונים מסוגל להבנות מאורם, וראוים הדברים למי שאמרם כמסופר שבשנת תרצ"א התייצב לצבא תלמידו הרה"ח ר' אברהם קליינמאן וכשבאו השופטים וראשי הצבא בדקו המכתבים ואמרו לו הכל בסדר אבל אתה לא בסדר שלא התרשמת עד עכשיו ושמו אותו למרתף בעברו דרך חוצות העיר באו אתו מכירים וסיפרו לדודו ר' אהרן גרינפעלד והשתדל שיצא עד המשפט ורץ להרה"ק מביקסאד זצ"ל וסיפר לו כל הצער שלו, ענה לו הרה"ק מביקסאד הלא אתה תלמיד של העצ"ח והוא דואג עבור תלמידיו הנה באה אלי אשה והי' אז יומא דהילולא של העצ"ח זי"ע ואמרתי לה שתסע להשתטח על קברו ונסעה והשתטחה על הציון ועכשיו לשנה הבאה באה להזמין אותו לסנדק ונסע התלמיד הנ"ל לסיגעט להשתטח על קברו ואח"כ נודע לו שהענין נגמר ומסודר על צד היותר טוב כי השופט העליון חלה ובא במקומו שופט אחר והכל נסתדר.

סיפר הרה"ח ר' אלי' פאלאק מבארשא שסיפר לו הרה"ג האב"ד מטארנ ששאל שאלה מהעצ"ח איזה שבועות קודם שנסע לקליינווארדיין והשיב העצ"ח להרב הנ"ל שעתה אין לו פנאי רק כשיבוא בחזרה מקליינווארדיין אז ישיב לו תשובה, וכשנפטר העצ"ח הי' לו להרב עגמת נפש מפני שהעצ"ח נשאר לו בעל חוב להשיב לו על השאלה, ופע"א נרדם הרב ובא אצלו העצ"ח בחלומו ואמר לו שנשאר לו בע"ח שצריך להשיב לו תשובה על השאלה הנ"ל ואמר לו תשובה על כל השאלה.

ימי ההילולא

ג' שבט

- **רבי יוסף ב"ר מרדכי גרשון ב"ץ** (שארית יוסף, גיס הרמ"א) - **שנ"א**
- **רבי אהרן ב"ר מרדכי מלעכוויטש - תקס"ו**
- **רבי יחזקאל שרגא פרנקל תאומים אב"ד קלאסנא-וויעליטשקא ב"ר יהושע העשיל מקאמארנא - תרמ"ה**
- **רבי יוסף מאמשינוב ב"ר מנחם - תרצ"ו**
- **רבי יחזקאל שרגא מציעשנוב ב"ר שמחה ישכר דוב** (התן מהן העצי חיים) - **תש"ד**

ד' שבט

- **אשר בן יעקב משבטי י-ה - ב"א ש"כ**
- **רבי משה יהודה לייב מסאסוב ב"ר יעקב - תקס"ז**
- **רבי אברהם הכהן מקאליסק ב"ר אלכסנדר - תק"ע**
- **רבי מנחם נחום מטריסק ב"ר אברהם - תרמ"ז**
- **רבי אברהם מוויעליפאלי ב"ר שלמה זלמן - תרס"ו**

ה' שבט

- **רבי חיים צאנזער מבראד ב"ר נחום - תק"מ**
- **רבי דוד מבאהוש ב"ר יצחק - תרמ"ה**
- **רבי יהודה ארי' לייב מגור ב"ר אברהם מרדכי (שפת אמת) - תרס"ה**
- **רבי מאיר שלום ב"ר יהוסף מקאסאני - תרע"ט**
- **רבי שלמה זלמן פרידמאן אב"ד ראחוב ב"ר ישראל חיים** (זבחי שלמה) - **תש"מ**

ד' שבט

הרה"ק רבי אברהם הכהן מקאליסק זי"ע

במעלליו יתנכר נער

נולד לאביו רבי אלכסנדר כ"ץ בעיירה קאליסק שבליטא, בימי בחרותו למד אצל הגר"א מווילנא זי"ע, כבר בשנותיו הצעירות נחשב לגאון גדול, והי' נחשב בין בחורי וטובי המוחות של גדולי תורה תלמידי הגר"א, הגר"א חיבבו עד מאד והי' משתעשע עמו שעות רבות בפלפולה של תורה, וכל אימת שנפרד מעמו יוצא ומלוהו עד מחוץ לביתו מה שלא עשה לשום אחד מתלמידיו, הגר"א סמך ידיו עליו והי' משתפו בעריכת תשובותיו בהלכה, וביניהם את תשובתו בהלכה להגאון הגדול רבי חיים רפופורט זי"ע, פ"א בעודו בשנת צעירותו נפגש עם הגאון רבי חיים רפופורט, כדרך תלמידי חכמים החלו מתנצחים בהלכה עד שהגיעו לכדי ויכוח חריף, והגאון הצעיר הראה את כוחו הגדול, רבי חיים התפעל מאד מגאונותו וחריפתו של הצעיר, והפליט לעברו, "מדבריו נראה שהוא תלמידו של הגאון ר' אברהם מקאליסק", שאלו ר"א מהיכן אתם מכירים את הגאון מקאליסק, ענהו, שהגיעה אליו תשובה להלכה ממנו בפקודת הגר"א מוילנא, ר"א החל להתפלפל עמו אודות התשובה ההיא, עד שר"ח גזר עליו שיאמר מי הוא ואם הוא בעצמו לא הגאון מקאליסק... ר"א הוכרח להודות, לימים כשהתקרב ר"א אברהם לדרך החסידות סיפר בזיכרונותיו סיפר הזה, הוסיף ואמר: אז היה עדיין לפני התקרבותי לדרך החסידות והראתי את כוחי בתורה, ולא ידעתי עד כמה צריכים להתאפק... (אור הגליל) , בהיותו כבן תשע שנים כבר היה שמש הולך בכל סביבתו כגאון גדול, עד שעשיר אחד נגיד מפורסם מיהר לקחתו כחתן לבתו הצעירה, ואף הקציב עבורו נדן גדול.

במעלות החסידות

לאחר שמילא כריסו בתלמוד בבית מדרשו של הגר"א והוא עדיין במיטב שנותיו, חזר לביתו שבקאליסק, ונסגר בעליית קיר קטנה כשהוא עוסק בתורה ובעבודת ה' פרוש ומנותק מכל הבלי העולם, שבע שנים היה מסוגר בחדרו כשכל כולו יוקד ובוער בעבודת ה', ודאגה אחת בלבו כיצד לעלות ולהדבק בהשי"ת, וקנה לו שם בעיירה כצדיק ופרוש, בעיירה קאליסק דר אז אחד מטובי האברכים שבעיר ר' אהרן שמו, שמע המגיד ממעזריטש זי"ע הגיע לאזניו והוא החליט לנסוע למעזריטש ולעמוד מקרוב ולראות את דרך החסידות, ר"א התפעל מאד מדרכי המגיד ומהנהגותיו, והפך לאחד מהתלמידים, לאחד שבועות וחדשים שהסתופף רבי אהרן שם חזר לעיירתו קאליסק, ושם פעמיו לביתו של רע"ז ר' אברהם כדי לגלות לו מהאור שנתגלה לו במעזריטש, ודפק אל הדלת של ר"א, אבל ר"א הי' שקוע בלימודו ולא שמע קול דפיקותיו, עד שנאלץ ר' אהרן לקפוץ דרך החלון כשכל כולו נרגש פרץ ר' אהרן ושאגה בפיו: מה לך יושב בסתר סגור ומסוגר, אור גדול בוקע ועולה במעזריטש, צא מארבע אמותיך ולך אחר האור, בעצמי שמעתי מפיו מפורש 'מלאה הארץ קנייניך' שהארץ מלאה קנינים בהם אפשר לקנות אלקות, ר"א הרגיש בדברי ר' אהרן ששם ישיג מבוקשו, גמר ואומר לנסוע ממעזריטש, אך מיד נעצר ואמר: "אייזער מ'פארט צו א רעבין דארף מען לערנען", והתחיל מיד ללמוד דף אחד דף, עד שלמד אלף וחמש מאות דפים, אז אמר: "יעצט בין איך א שאפע מיט ספרים קען איך פארן צו א רעבין", מיד בבואו למעזריטש חש מיד את האור הגדול ודבק נפשו בהמגיד ונעשה לאחד מגדולי ומובחרי התלמידים, רבו שלמדו תורה בצעירתו הגר"א מווילנא זי"ע בשמע על התקרבותו לדרכי החסידות, התאנח והפטיר, אוי, ואמר, "מה שאבד בזה היו מבקשים גדולי הדור למצוא אפי' מן המקצת, ואף זה תהיה להם למציאה גדולה", ולבסוף הוסיף ואמר: "אמנם מובטחני שדג גדול כמוהו אינו נאבד אפי' בים", כשחזר ממעזריטש עבר דרך ביתו של הגר"א, פנה אליו הגר"א ושאלו: מה נתחדש לו במעזריטש, השיב לו בקצרה: "כי שם ראה בחוש את ה'וחי בהם', יותר לא דברו ביניהם, היתה זו פגישה האחרונה בין הגר"א לתלמידו לשעבר, ושוב לא נפגשו.

בראש חבורה

בחזרו לעיר קאליסק התחילו להתלקט אליו בני הנעורים והאברכים אשר אש תמיד תוקד בקרבם וימנוהו עליהם לרב ומנהיג ומדריך בדרך ה', בימים ההם הלך לבית עולמו רבה של העיירה רבי שמשון גיסו של ר"א, אז מנוחו כל העיר את רבי אברהם כרב בעיירה קאליסק, אש האהבה ויראת השם יקדה בלבו של ר"א ותצא האש חוצה, ובכל תפילותיו ועבודתו הי' שואג כארי ורוקד ומכרכר בכל עוז מדביקותו בבוראו, התלמידים השוהים במחיצתו החלו אף הם לעלות במעלות היראה ואם הם קבלו עליהם את הנהגותיו להתפלל ולעבוד את השם בהתלהבות גדולה, סיפר היסוד"ע זצ"ל כי אנשיו של הקאליסקער זי"ע בכל יום לפני התפלה נתנו צוואה לביתם כמי שהולך למסור נפשו עקה"ש, ובערב שב"ק נהגו לעשות צוואה פעמיים פ"א בבוקר ופ"א במעלי שבתא קודם 'הודו'.

עלייתו לאה"ק

בשנת תקל"ג נסתלק רבו הגדול המגיד ממעזריטש, התקשר ר"א בעבותות אהבה עם הרה"ק רבי מענדל'ע מויטעפסק זי"ע אשר ידידותם כבר התחיל אצל רבם המגיד זי"ע, ונסע אליו עם חבורתו וקבלו את מרותו, בשנת תקל"ז כשהרה"ק מויטעפסק זי"ע עלה בעלייה הידוע של תלמידי הבעשטה"ק (זו היתה שניה מעליית תלמידי הבעשטה"ק, הראשונה היתה אחר מספר שנים אחר הסתלקות הבעשטה"ק ע"י הרה"ק רבי נחמן מהורודענקא זיע – נאמן ביתו ומחותנו של הבעשטה"ק, והרה"ק רבי מנחם מענדל מפרעמישלאן זי"ע) לאה"ק נצטרף ר"א ועמד לימינו של רבי מענדל – שהי' מנהיג החסידות ומרא דארעא דישראל – לאורך כל ימי חייו עד לרגעיו האחרונים, ותמיד חתם לימינו על האגרות שנשלחו לחו"ל לחסידיו של רבי מענדל, נפלאה היתה אהבתם של הני תרי צדיקיא, תמיד לא זז ידו מתוך ידו, הם מרעיפים איש על רעהו כינויים של חיבה ושל שבח על האגרות, (עיין בפנים האגרות הנדפס בספר פרי הארץ מהרה"ק מויטעפסק זי"ע). גודל אהבתם נמשכת עד יומו האחרון של רבי מענדל, שכמה פעמים בימי חולי האחרון כשרצה לצוות ולכתוב צוואתו, אמר "רופט מיר מיין גוטער ברידער, מיין הארץ פריינט", על צוואתו של רבי מענדל שנכתבה במעמד רבי אברהם חותם רק הוא, ואצל העד השני כתב בזה"ל: "והעד השני לא חתם כי ירא לנפשו לבוא בחת"י עם הרה"ק מקאליסק".

ימי ההילולא

ו' שבט

- רבי יצחק מקאלש ב"ר ארון ארי' מפרעמישלאן -ת"ר
- רבי חיים צבי מסיגוט ב"ר חנניה יו"ט ליפא (עצי חיים) -תרפ"ו

ז' שבט

- רבי ישראל חריף מסטאנוב ב"ר שלמה (תפארת ישראל) -תקמ"א
- רבי דוד מלעלוב ב"ר שלמה (צבי) -תקע"ג
- רבי מרדכי דוד מדאמבראווא ב"ר צבי הירש -תר"ג
- רבי חיים זעליג משרענצק (תלמיד הר"ד מלעלוב) ב"ר יחיאל מיכל -תר"ז
- רבי יצחק אהרן הלוי איטינגא אב"ד לבוב ב"ר מרדכי זאב -תרנ"א
- רבי פנחס מזינקוב ב"ר חיים מנחם - תרע"ו
- רבי נתן דוד מפארצוב ב"ר יעקב יצחק מביאלא - תר"ץ
- הגאון רבי יוחם יהודה ליב פערלמאן הגדול מ'מינסק -תרנ"ו

ח' שבט

- הגאון רבי דוב לאבלאוויטש אב"ד קישקערעש (דיבוי חן) -תרצ"ו
- רבי יוסף מאיר כהנא מספינקא–ירושלים ב"ר צבי הירש -תשל"ח

ט' שבט

- רבי יוסף יוסקא מיאס ב"ר ארי' יהודה לייבמוואלטשיסק - תקס"ז
- רבי ישראל יעקב ב"ר מנחם מענדל מרימנוב - תקפ"ז
- רבי יעקב קטינא ב"ר יצחק מרדכי (החמי האב) - תר"ן
- רבי שלום גאלדענבערג מסוואליב (דרכי שלום) - תרע"ח

מרא דארעא דישראל

את מקומו של רבי מענדל בהנהגת החסידות בטבריי' ששם התיישבו ירש רבי אברהם בהסכמת כל גדולי החברי', וז"ל של הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע בעל התניא באגרתו המלאה דברי חיזוק עם הסתלקותו של רבי מענדל וזה אשר כותב שם בין היתר: והמתקדשים והמטהרים מקדושת וטהרת הקודש אדמו"ו מו"ה אברהם הכהן הגדול מאחיו שיחי', הממלא מקום קדושת רבינו הקדוש זללה"ה בחכמה וביראה", אחד מן החברייא רבי אשר אשכנזי זי"ל כותב וז"ל: כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', וכלם מקשיבים לקול שפתי כהן של מרן הק' אדומו"ר בוצינא קדישא נ"י כי כל דרכיו כגחלי אש בוערת ושלהבת עולה שרפים עומדים ממעל לו, ומי יתן והי' להשיג אחד מן אלף אלפי אלפים מיראתו ותורתו הק' יום ליום יביע אומר אמרות טהורות, וממש לו דומי' תהלה כי אפי' אם יהי' כל הימים דיו וכו' אשרינו מה טוב חלקינו שזכינו להדבק בעפר רגליו, עכ"ל, ר"א הי' נערץ ונקדש אף בעיני תושביה הותיקים של טבריי' שרובם היו ספרדים, הם היו חרדים לכל מוצא פיו, ונוהגים לבוא ולהתבשם מתורותיו ותפילותיו שהרקיעו שחקים, ואף הסבו לשולחנותיו, ר"א אף עמד בקשרים עם תלמידיו שבחו"ל והורם דרך ה' ע"י מכתביו ששגר אליהם מדי פעם,

בשנת תקנ"ו מינה הרה"ק מקאליסק את הרה"ק ר' מרדכי מלעכעוויטש זי"ע לממונה על מעות של החזקת ישוב

ארץ ישראל, אהבה רבה שררה בין הרה"ק ר"מ מלעכעוויטש ובין הרה"ק הכהן הגדול מאחיו ה"ה ר' אברהם מקאליסק זי"ע, על אף שמעולם לא ראו זה את זה, היו קשורים זה לזה, עד כדי כך שהרה"ק מלעכאוויטש הי' מצייר את דמות דיוקנו של הרה"ק מקאליסק, קומתו ותואר מראהו, וגם את המלבושים אשר הוא לבוש בהם, ומאידך הי' הרה"ק מקאליסק מצייר דמות דיוקנו של הרה"ק מלעכאוויטש, הרה"ק מקאליסק הרבה לדבר אודות גדולתו של הרה"ק מלעכאוויטש, יסופר שפ"א שמע רבי אברהם את תפילתו של אחד מבאי בית הכנסת, נענה ואמר: מן הנראה ביקר הלה בלעכאוויטש, בדקו אחריו ומצאו שכן הוא הדבר...(אור הגליל).

זכותי' דאברהם

בין תלמידיו הרבים של ר"א היו גם כמה מנכדי הרה"ק ר' גרשון מקיטעוו זי"ע מגדולי חכמי הספרדים, פ"א נסע אחד מהם – ר' חיים שלמה שמו – אל עבר הים לאסוף כספים עבור יושבי הארץ, לפני צאתו בקש שמירה מאת ר"א רבו, אמר לו: הננו מוסר לך שמירה זו, שכל אימת שתהא שרוי בצרה תאמר: "אלקא דאברהם דיתיב בטבריה עננ", ר' חיים שלמה הגיע לאיטליא בעת משבר, בצורת קשה פקדה אותם בשנה ההיא, וסכנת רעב רחפה עליהם, מיד בבואו התנפלו לפניו יהודי הארץ והתחננו לפניו שיבקש רחמים עליהם למען לא יכלו ברעב ובוודאי לא ימאס א-ל בתפילת חכם מארץ ישראל, רח"ש נעתר לתחינתם, הוא נשא עיניו השמימה ומלמל בשפתיו כמה מלים, ולא עברה השעה והשמים נתקדרו בעבים ומטר עז ניתך ארצה, בני העיר לא האמינו למראה עיניהם הם הודו לו וחבקוהו מרוב התרגשות והמטירו עליו הון תועפות, על שאלתם מה לחש בשפתיו עלה להם כי אמר "אלקא דאברהם דיתיב בטבריה עננ"... (אור הגליל).

כבה נר מערבי

כל ימיו התפלל כי יזכה לישון מעט קודם פטירתו, כדי להפטר מהעולם בדעה צלולה, וכדי לפייס במעט את גופו שכל כך יסרו כל ימיו, ביום רביעי ד' לחודש שבט תק"ע נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש, באותו רגע נפלה המנורה שם הרחק בחו"ל בביתו של הרה"ק מלעכאוויטש, מיד הכריז הרה"ק מלעכאוויטש באנחה כבידה "כבה נר המערבי", ביום ה' י"ב שבט הגיע אגרת להרה"ק מלעכאוויטש אותה שגר הרה"ק מקאליסק זי"ע לפני פטירתו, אשר כל תוכנה היתה "מחר תהי' אתי עמי במחיצתי"..., ואכן למחר ביום י"ג שבט כשרבי מרדכי בדרכו לנשואי אחד מצאצאיו נתבקש לישיבה של מעלה (אור הגליל), רבי אברהם נטמן בבית החיים בעיה"ק בטבריה בסמיכות לרבו ורעו בעל "פרי הארץ" זי"ע, על מצבת נחרת: פ.נ. אדמו"ר הרה"ג כמוהר"ר אברהם במו' אלכסאנדר כהן לא-ל עליון, ח"ש (חיים שבק) ד' לחודש שבט בשנת התק"ע לפ"ג ת.נ.צ.ב.ה.". נדפס ממנו מדברי תורתו בשם "חסד לאברהם", וע"פ הוראתו של הרה"ק מרוזי"ן זי"ע להדפיס עם הספר גם כתבי הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע, ובסוף ספר פרי הארץ נדפס ממנו הרבה מכתבים מלאים מוסר ויראת ה'.

ז' שבט

הרה"ק ר' מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע

ואלה תולדות

הרה"ק רבי מרדכי דוד אונגאר מדאמבראווא נולד בשנת תק"ל לאביו רבי צבי הירש ז"ל, בנעוריו יצק מים על ידי המגיד הק' מקאזניץ, לאחמ"כ התקשר אל החוזה מלובלין והרבה לנסוע אליו ולחסות בצל קדושתו, עקב סירובו להנות מידי בשר ודם היה מתפרנס מיגיע כפו ותפש אומנות אבותיו לסחור ביינות, ומכאן שמו וכיניו "אונגאר" בגלל נסיעותיו התכופות למקור היין המשובח באונגארין, אמנם לבסוף חזקה עליו פקודת רבו הק' מלובלין שהורה לו להפסיק מעסק המסחר ולהתחיל בהנהגת עדת ישראל, וכך פתח את בית מדרשו בדאמבראווא, ושמו נתפרסם כאיש אלוקים קדוש ופועל ישועות בקרב הארץ, ביום ז' שבט תר"ו השיב את נשמתו ליוצרו.

בעת שהשתדך עם הרה"ק ר' אלעזר ניסן טייטלבוים זי"ע (בנו רבי מנחם צבי מדראהביטש זי"ע הי' חתן הרה"ק מדאמבראווא), וכשהגיע זמן החתונה התעכב הרה"ק בחדרו זמן רב, ואח"כ שלח להגיד למחותנו ראי"נ כי שינה את טעמו ואין ברצונו לתת את הנדוניא שקיבל עליו, ראי"נ התפלא לשמוע הדברים, ואעפ"כ שלח להשיב להרה"ק שהוא מוותר על הנדן, הרה"ק התמהמה עוד ושלח שנית להגיד למחותנו שאין בדעתו לפרנס את הזוג כלל, ראי"נ השתומם לדעת מה זה שמחליף את הבטחותיו ברגע האחרון, אבל שוב לא התקוטט אלא ענה שגם על זה הוא מוחל בלבב שלם, עבר עוד זמן מה ועדיין לא בא, ועד שראי"נ משתאה ומחריש על המאורעות המוזרות, הגיע השליח שלישית ובפיו אמתלא חדשה שהרה"ק רוצה להיות מסדר קידושין, ואחרת לא יתן את בתו ללכת לחופה, וראי"נ וויתר גם על זה מפני דרכי שלום, שוב שלח הרה"ק לקרוא למחותנו שרצונו שיסלק הנדן שהתחייב, על זה השיב שעתה אין בידו כלום והוא מבטיח הכל לשלם בזמן הקרוב, הרה"ק סירב לסמוך על הבטחתו אלא החזיק בדיבורו שלא ילך לחופה בטרם שילם עד פרוטה אחרונה, המקורבים ניסו לדבר על לבו לחמול על מחותנו ולסמוך על נאמנות דיבורו, אבל הרה"ק התעמק בלימודו ולא שת לבו להפצרות האנשים, באין ברירה הסכים ראי"נ לדחות החתונה, האורחים שבאו להתעלס בהחתונה עזבו נבוכים את המקום וחזרו לבתיהם, ויהי בחצי הלילה קם הרה"ק מכסאו וצוה לקרוא את המחותן בכדי ללכת תיכף לחופה בבואו סיפר לו שרבו הק' מלובלין הבטיח לו קודם הסתלקותו שיבוא מגן עדן לקחת חבל בשמחות צאצאי, והיום הייתי יושב ומצפה בכליון עינים על רבי הק' ולא בא, אז עלה מורא בלבבי אולי אינו מרוצה בשידוך זה, לכן הייתי משתמט מפעם לפעם בטענה אחרת, אבל כעת הנה בא, ועל שאלתי למה איחר, השיב שהמתינ שהאנשים הבלתי הגונים ילכו כי לא רצה לשבת אתם יחדיו, ועתה ידע כבוד מחותני שהנני לקיים את כל התנאים שהותנו בינינו ודבר אחד מדברי לא ישוב ריקם, והתנצל על העגמת נפש שנגרם ומיד הלכו לחופה.

כולל צפרא דשבתא

"וישכם אברהם"

בביהמ"ד סאטמאר זכרון מאיר ב"ב

ע"ש הרה"ח ר' אברהם מארקאוויטש ז"ל

הונצח ע"י נכדו הרבני הנגיד פטרון הכולל

מוה"ר אברהם בראך הי"ו

הלימודים בכולל צפרא דשבתא בשבוע זו פרשת וארא

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אברהם

ב"ר צבי ז"ל

נלב"ע ב' שבט תש"ל

אשר הי' מנכבדי מתפללי בית מדרשינו והכולל הק' נקראת על שמו לטובת נשמתו

ת.נ.צ.ב.ה.

ויה"ר שזכות הלימוד תורה דרבים
יהא נייחא לנשמתו הטהורה בגנזי מרומים

ביקרא דאורייתא

הגבאים

דבר בעתו

פעלתן וסגולתן שבתות השובבי"ם

לקט מדברי קודש מפי צדיק וקדוש עלין לעזר לקדושת החגים וסגולתן

העיקר הוא בימי השובבי"ם לדבק עצמו בקדושת שבת, ולשמור השבתות שבתוך ימי השובבי"ם בקדושה נפלאה, והוא תיקון לכל ימי השובבי"ם.

(אמרי נועם)

◆◆◆

יש לרמז דהנה בימי השובבי"ם צריך לתקן בחינת יסוד שהוא בחינת מט"ט, ועיקר ע"י השבת, ויש בהם שש שבתות.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

תשובתו ויקבץ נידחיו כמו ע"י השופר רמז על שובבי"ם דאיתא בס' הקדוש להרב ר' חיד"א על דאיתא בשל"ה הקדוש ובהאריז"ל דתשובה ר"ת ת'ענית ש'ק ו'אפר ב'כיה ה'ספד, אמנם שזה הי' בדורות הראשונים שהי' להם גופים חזקים אבל עתה בדורות האלו שחלושים מאוד, הר"ת של תשוב"ה ת'ורה ש'בת ו'ידוי ב'שה ה'כנעה, נמצא לפני דבריו הקדושים דש"ק יש כח לתקן מה שבדורות הראשונים היה לנו תיקון ע"י סיגופים, ע"כ נ"ל שמש"ה שובו בנים שובבי"ם, הכיון על הצירוף שאמרנו שבר"ת תשוב"ה דעתה ש"ק הוא תיקון כמו מאז סיגופים, כי הר"ת של שובבי"ם הוא ב'א ש'בת ב'א י'ום מ'נוחה, והיינו לנפש ור"ל בזמן הזה שאי אפשר לנו לעשות סיגופים לתקן הנפש ע"כ הקב"ה נתן לנו הש"ק שהוא ג"כ תיקון לנפש.

(רביד הזהב)

◆◆◆

איתא בתיקוני זוה"ק מאן דמשקר בברית מילה אסתלק מיניה הוי"ה, ושריא עליה שטן דאיהו אל אחר באתר דהוי"ה, עיי"ש, והנה מבואר בספה"ק כי ארבע תפילות של שבת הרי הם נגד ארבע אותיות של שם הוי"ה ב"ה, ואפ"ל כי בכח ארבע תפילות של שבת קודש זוכה האדם לתקן הפגם ולהחזיר אותיות שם הוי"ה למקומו.

(ברך משה)

◆◆◆

שובבי"ם הוא הזמן לתיקון כמ"ש האריז"ל, וכבר אמרנו שעיקר זמן התיקון בשבתות שבהן, דשבת ברזא דברית, כמו שכתוב בזוהר הקדוש (חלק ב צב, א) צדיק איהו שבת, וקדושת השבת שמתחדש בכל שבת היא קדושת הפרשה שקורין בה, ופרשת שמות מורה שאף שהיו ישראל מושקעים בקליפת מצרים כעובר בבטן אמו, מכל מקום עלתה צעקתם, כמו שנאמר "ואת צעקתם שמעתי" וכתיב "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי", והוא תיקון לפגם זה, כמו שאמרנו במה שנאמר "פני ה' בעושי רע" דקאי על פגם זה שנקרא רע בעיני ה', כמו שכתוב בזוהר הקדוש (חלק א ריט, ב) ובגמרא (נדה יג:), וכתיב בתריה "צעקו וה' שמע" דצעקה מועיל לפם זה, ובזוהר הקדוש פרשה זו: צעקה גדולה מכולן, שצעקה היא בלב, הדא הוא דכתיב "צעק לבם אל ה'" וכתיב אחר כך "קרוב ה' לנשברי לב", והזמן לזה בשבת שנעשה הישראלי עני ונכה רוח כשחושב נותן אל לבו כל העובר עליו בימי המעשה.

(פרי צדיק)

◆◆◆

וזה הוא שרמזו בת קול יוצאת היינו שבא הרהור תשובה לאדם מהר חורב שביהמ"ק חרוב הנקרא הר אבל השכינה אומרת שובו בנים שובבי"ם בימים הללו תתקנו הניצוצות מתחילה ובפרט בימי השבתות כנרמז וזה שובבי"ם היינו שו"ב בי"ם שהים נקרא בינה שהוא עלמא דחירות והוא ש"ק ואח"כ תדעו מהו גלות השכינה.

(תולדות אהרן זיטאמיר)

◆◆◆

וביותר צריך להזהר מדבור של חול וק"ו מדיבורים אסורים ר"ל, ויענג השבת במה שהוא עונג שבת לאכול לכבוד השבת דוקא, וללבוש בגדי שבת לכבד השבת, ולקבוע למוד בשבת כי לא נתן השבת אלא לעסוק בתורה, ואם כה יעשה נמחלים עוונותיו, ובכלל אשר חטא בפגה"ב, ושב ורפא לו.

(יוסף לחק)

◆◆◆

ויאמר תיקוני שבת וזמירות והוא תיקון גדול להכרית ולזמר חלאת הזוהמא והסט"א ר"ל, ובמוצאי שב"ק יאמר כל הזמירות.

(שארית ישראל)

◆◆◆

להכות כף אל כף בלכה דודי מסוגל לתקן חטא הידוע.

(תהלות חיים עמו' רצ"ו בשם הגה"ק משינאווא זי"ע)

◆◆◆

ואם שמירת שבת מועיל עאכ"ו שלימוד הל' שבת מועיל מאוד. (אגלי טל בהקדמה)

פנימי תשכ"ט בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קישור החיתון של נכדת כ"ק מרן רבינו שליט"א

בת חדב"נ הגה"צ רבי ברוך טייטלבוים שליט"א

רב דביהמ"ד ברך משה בקרית יואל יע"א

עב"ג החתן הרב נחמן בן הרב ר' יעקב ישראל ישורין כהנא שליט"א

בן כ"ק הגה"צ מקארלסבורג שליט"א

יום ד' פרשת חיי שרה תשע"ח לפ"ק

רבינו איחל ברכת מז"ט להחתן ולהמחותנים

וישרו ניגוני שמחה

הגה"צ רב דביהמ"ד ברך משה שליט"א, חדב"נ: כ'האב געהאט געזעהן א בריוו, וואס [הרב החסיד] ר' משה יאקאב דעם קארלסבורגער רב'ס שוועסטער איז שוין ארויף קיין ירושלים א יאר פאר די קריג, אום תרצ"ה, האט ער באקומען א בריוו פונעם פעטער דער באטור'ער רב רבי נפתלי,[1] ער האט זיך געלאזט באשטעלן א ירושלימ'דיגע בעקיטשע, און ער שרייבט אים א יישר כח, ער באדאנקט זיך פאר אים, כ'האב א גרויסע הנאה פונעם מלבוש וואס דו האסט מיר געשיקט. אזוי שרייבט דער באטור'ער רב פאר ר' משה יאקאב, ער איז אויך געווען פון באטור.

רבינו: רבי משה האט אויך געהאט א קארטל פונעם זיידן רבי שלום אליעזר'ל (הרה"ק מהרש"א מראצפערט ז"ל).

א' הנוכחים: ר' נחמן יאקאב פון ירושלים איז זיין זוהן.[2]

ואיחל רבינו להחתן: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן בשעה טובה ומוצלחת, זאלסט אויפשטעלן א שיין ערליכע לעכטיגע אידישע שטוב מיט געבענטשטע אידישע דורות, הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן מיט נחת און פרייד, ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא, אריכות ימים ושנים וכל מילי דמיטב תמיד.

ואיחל רבינו לחיים להמחותנים ולבני המשפחה

המחותן הרה"צ ר' יעקב ישראל ישורין כהנא שליט"א: כ'האב געברענגט מיין זיידנ'ס תנאים....[3]

ועיין רבינו בשטר התנאים

רבינו: מ'זעהט די מחותנים זענען אויך אונטער געשריבן.

המחותן: יא, מ'זעהט דא, ס'זענען אינטערגעשריבן די מחותנים, דער ערב קבלן.

רבינו: כ'זעה ס'שטייט אזוי, הצדדים והחתן והכלה.

רב דביהמ"ד ברך משה: אין צאנז האט מען אזוי אינטערגעשריבן.

רבינו: די כלה איז געווען א טאכטער פון רבי ברוך רובין... איך זעה ער איז דער פאטער.[4]

איז ער א זיידע פון ביידע צדדים, סיי פונעם חתן און סיי פון די כלה...[5]

---

1 ה"ה כ"ק הגה"צ רבי נפתלי טייטלבוים ז"ל אחיו של כ"ק הגה"צ רבי אהרן ז"ל אבד"ק וואלאווע ואח"כ בעיר נירבאטור.

2 מזקני ופארי אנשי שלומינו בעיה"ק ירושלים ת"ו.

3 אביו של האדמו"ר מקארלסבורג שליט"א, ה"ה כ"ק הגאון הצדיק רבי נחמן כהנא ז"ל אבד"ק בעיר קארלסבורג מח"ס שו"ת דעת כהן ואדמו"ר מספינקא בני ברק יצ"ו.

4 הגה"צ רבי ברוך רובין ז"ל אבד"ק ברייזדאוויץ מח"ס שארית ברוך, שהי' בא"ב להרה"ק רבי אשר'ל מראפשיץ ז"ל.

המחותן: מיין טאטן׳ס זיידע איז אויך געווען אן איידעם ביי אים.[6]

רבינו: הייסט דאס אז דיין זיידע רבי הערשעלע כהנא איז אויך געווען אן איידעם ביי דעם רבי ברוך.

המחותן: יא, ער איז געווען דעם אורחות חיים׳ס א זוהן,[7] און ער האט זיך שפעטער משדך געווען מיט דעם רבי ברוך׳ס זון, ער איז געווען זיין שוואגער.[8]

רבינו: ער איז געווען רב אין בריזדאוויץ.

רב ביהמ״ד ברך משה: שפעטער איז ער געווען אין סאמאש–אויוואר.

בריזדאוויטץ איז אין גאליציע, נאכדעם איז ער געגאנגען קיין סאמאש–אויוואר, גערלא.

סאמאש–אויוואר הייסט עם אויף ראמעניש, און גערלא איז עם אויף אונגעריש.

המחותן: היינט הייסט עם גערלא.

רב ביהמ״ד ברך משה: רבי ברוך בריזדאוויצער איז געווען אן איידעם אין זידיטשוב.

רבינו: יא, רבי ברוך איז געווען אן איידעם ביי רבי מענדעלע זידיטשוב׳ער (בנו של הרה״ק מהרי״א ז״ל).

וואו איז ר׳ שמואל דער סוליצער זיידע געווען אן איידעם?

רב ביהמ״ד ברך משה: דער זיידע האט געהאט צוויי זיווגים, דער זיווג ראשון איז געווען דעם קארלסבורגער רב׳ס מאמע, זי איז געווען א טאכטער פון רבי משה סוליצער, פון די מאסקאוויטש משפחה, שאצער אייניקלעך. דארט איז ער געווארן רב אין סוליצא. זי איז נפטר געווארן און איבער געלאזט א טאכטער א קליין קינד. שפעטער האט ער התונה געהאט בזיווג שני מיט אונזער באבע, זי איז נאך געווען אלם מיידל. זי איז געווען א די טאכטער פון ר׳ חיים דאבנער פון סערעט.

רבינו: אייניקלעך פון סלאוויטא און קאריץ, רבי פינחס יוסף׳ס אייניקלעך, קאסובער אייניקלעך.[9]

רב ביהמ״ד ברך משה: ר׳ ישראל׳טשע דאבנער (בן הגה״צ מבעראהאמעט ז״ל) איז געווען א קרוב.

וישרו ניגון שמחה לכבוד המעמד

רב ביהמ״ד ברך משה: די שאצער קינדער זענען אייניקלעך פון רבי מאיר פרעמישלאנער, ער האט געהאט פיר טעכטער, רבי מענדעלע זידיטשויבער׳ס שוויגער איז געווען א טאכטער פון רבי מאיר פרעמישלאנער, רבי חיים אברהם׳טשע׳ס רביצין (ה״ה הגה״צ רבי חיים אברהם רעדלי׳ך ממיקאלייעוו שהי׳ ג״כ התנו של הרה״ק מפרעמישלאן ז״ל).

זי האט געהייסן ׳חיה פעריא׳, רבי מענדל זידיטשויבער׳ס שוויגער, רבי מאיר׳לם טאכטער.

כ״ק האדמו״ר מקארלסבורג שליט״א ניין, רבי מענדעלע זידיטשויבער׳ס רביצין האט געהייסן ׳פעריא׳, די שאצער רביצין האט געהייסן ׳מרים חיה׳ (ה״ה אשת הגה״צ רבי יואל מאסקאוויטש משאץ ז״ל התנו של הרה״ק מפרעמישלאן ז״ל).

המחותן: עם שטייט דאך אזוי אז ביי א שידוך זאל מען אויסרעכענען דעם יחוס.

רבינו: דער ייטב לב אין פרשת פינחס ברענגט א סמך צו דעם.[10]

---

5 כי אבי אמו של הגה״צ רב דביהמ״ד ברך משה שליט״א הי׳ הגה״צ רבי שמואל שמעלקא רובין ז״ל אבד״ק ואדמו״ר מסוליצא בן הגה״צ רבי יעקב ישראל ישורין כהנא ז״ל אבד״ק סוליצא בן הגה״צ רבי ברוך רובין אבד״ק בריזדאוויץ.

6 אביו האדמו״ר מקארלסבורג שליט״א בווילאמסבורג הוא בנו של כ״ק הגה״צ רבי נחמן כהנא ז״ל מספינקא בני ברק, בנו של רבי צבי הירש כהנא ז״ל אבד״ק ספינקא וחתן הגה״צ רבי ברוך רובין ז״ל אבד״ק בריזדאוויץ.

7 כ״ק בעל אורחות חיים ז״ל אבד״ק ספינקא הי׳ חתנו של הגה״ק בעל אמרי יוסף מספינקא ז״ל.

8 הגה״צ רבי נחמן כהנא ז״ל מספינקא בני ברק הי׳ חתן הגה״צ רבי יעקב ישראל ישורין כהנא ז״ל אבד״ק סוליצא בן הגה״צ רבי ברוך רובין אבד״ק בריזדאוויץ.

9 רבי פנחס יוסף שפירא ז״ל מבעראהאמעט הי׳ חתנו של הגה״ק בעל תורת חיים מקאסוב ז״ל, ומחותנו של הגה״ק מרן הייטב לב ז״ל.

10 עי׳ בייטב לב (ר״פ פנחס, דף סב:) וז״ל: ״פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, פירש״י לפי שהיו השבטים וכו׳, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, נראה הטעם לפי מה שראיתי שנוהגין הצדיקים לספר יחוסיהם קודם שעושים התקשרות תנאים, אומר אני שמכאן יש סמך לזה, לפי מה שכתב בזוהר (דף רכ.) ״פינחס״ יו״ד זעירא, בגין דקני פינחס על ברית, איתוסף ביה יו״ד זעירא, רוא דברית, אמר קודשא בריך הוא, ברית דא ממשה הוי, וכלה דיליה הוי, למיהב ליה לאהרא בלא דעתא ורעותא דמשה לאו יאות הוא, שארי קוב״ה ואמר למשה פינחס בן אלעזר וגו׳, אמר ליה משה מהו, א״ל אנת הוא דמסרת נפשך על ישראל, אוף איהו השיב את חמתי מעל בני ישראל, א״ל משה מה אנת בעית, א״ל הא כלה דילך הוא, אימא לה דתשרי בגויה, אמר משה הא בלבא שלים תהא לגביה, א״ל אימא דאנת מסרת ליה, הה״ד לכן אמור את, אימא ברעותא הנני נותן לו את בריתי שלום, עיי״ש. ולכן קודם התקשרות סיפר הקב״ה יחוסו של החתן ואמר פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי, דא שבחו של החתן, אה״כ אמר למשה לכן אמור הנני נותן לו, אימא אנת שאתה נותן לו הכלה שלך כאמור״, עכדה״ק.

דער דזשיקובער רב אין עטרת ישועה, אין פ׳ שמות ברענגט ער פונעם ראפשיצער רב א טעם דערויף.[11]

האדמו״ר מקאר־לסבורג: ויזכור אלוקים את בריתו את אברהם ואת יצחק ואת יעקב, דאם איז געווען זייער יחוס, פארדעם איז געווען ויאנחו בני ישראל.

רבינו: ס׳איז דא געווען א מעשה ביי רבי מאיר פרעמישלאנער, אין מונקאטש איז געווען א איד וואס האט געהייסן ר׳ יוסף זרח,[12] א גרויסער עושר, ער האט ל״ע נישט געהאט קיין קינדער, איז ער געפארן צו רבי מאיר פרעמישלאנער, האט אים רבי מאיר׳ל געזאגט ״פאהר אהיים און פאהר קיין אוהעל צום אוהעלער רב (הגה״ק מח חישמח משה ז״ל), דארט וועסטו געהאלפן ווערן, אבער דו זאלסט פארן ׳כציפרים עפות׳, שטעל דיך נישט אפ״.

האט ער זיך אויפגעהויבן און אהיים געפארן, און איז אנגעקומען דאנערשטיג אהיים קיין מונקאטש, און האט געוואלט גלייך פארן וויטער קיין אוהעל, זאגט אים דאס ווייב בלייב דא אויף שבת און נאכדעם וועסטו וויטער פארן קיין אוהעל, און ער האט איר געפאלגט. נאך שבת האט ער זיך אויפגעהויבן און איז געפארן קיין אוהעל, און איז אנגעקומען צום ישמח משה״ס לויה.[13] און דארט האט ער געהערט דערציילן, אז פרייטיג צונאכט׳ס האט דער ישמח משה געפרעגט צי ס׳איז נישט געקומען איינער וואס דארף א ישועה וועגן קינדער (והתכוון על ר׳ יוסף זרח שהתעכב בביתו בשבת).

און וויל ער האט טאקע נישט געהאט קיין קינדער האט ער געבויעט א בית המדרש אין מונקאטש (בשנת תרט״ו), ס׳האט געהייסן ״ר׳ יוסף זרח״ס בית מדרש״, א חסידיש בית מדרש

---

11 עי׳ שם (בפ׳ שמות) על הפסוק ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו וגו׳ ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב. וז״ל: ...״ל בדרך צחות על פי מה ששמעתי אשר פ״א התוועדו יחד כאא״ז הה״ק זצ״ל מראפשיץ עם הה״ק ר׳ פייביש זצ״ל מבעלזא אודות קשר השידוכין, ובתוך הדיבורים אשר הי׳ ביניהם מעניני השידוך אמר זקיני זצ״ל כי הוא מיוחס, ועגה לו ר״פ זצ״ל מה לנו צורך ליחוס על עבדות ד׳, והשיב לו זקיני זצ״ל מראפשיץ אמת כי יש צדיקים שאינם מיוחסים וקמים בחצות לילה ולומדים כל השיעורים עד הבקר ואחר כך מתפללין בהתלהבות גדולה, אמנם אחר התפלה קודם בואם לשתות ולאכול דרך הצדיקים לפשפש במעשה עבדותם בתורה ובתפלה אולי הי׳ ח״ו איזה שמץ ופני׳ במעשה העבדות ואיך יערב לבו אכול ושתו, אך בחושבו כי עכ״פ הוא יותר טוב מאבותיו שהיו פשוטי עם, ע״י זה הוא אוכל ושותה בשמחה ולב טוב בחושבו כי כבר רצה האלקים את מעשיו יותר ממעשה אבותיו. אכן אותם הצדיקים אשר הם מיוחסים, אפילו אם עובדין את השי״ת בתורה ותפלה, אמנם אחר התפלה כאשר יבואו לפשפש במעשה עבודתם ולהעריך את מעשיהם נגד מעשה אבותיהם הקדושים והטהורים אזי הם בטלים ומבוטלים בעיניהם כעפרא דארעא והם בענוה ושפלות עד מאוד ומתאחים מאוד ע״ז כי מעשה עבודתם אינו נחשב לכלום נגד מעשה אבותיהם. וסיים אא״ז זצ״ל דעל זה צריך יחוס להיות מתאנח אחר עבודתו ולא יערב לו כל מאכל ומשתה, עכדה״ק. ועפי״ז יש לפרש הפסוק ויאנחו בני ישראל מן העבודה, היינו, שאחר העבודה שלהם התאנחו במרירות הלב על שלא היתה עבודתם שלימה, הגם ותעל שועתם אל האלקים שעלתה שועתם השמימה, עכ״ז התאנחו. ושפיר כתיב אח״כ, ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב, היינו, אם הם מתאנחים אחר העבודה מסתמא המה מיוחסים זרע אברהם יצחק ויעקב. כן נ״ל לפרש:

12 ה״ה החסיד הנגיד רבי יוסף זרח הורוויץ ז״ל, ועיי׳ בס׳ נפלאים מעשיך שהוא גם היה מרבה להסתופף בצל הרה״ק מצאנז ז״ל, וכידוע שהרה״ק מצאנז ז״ל הקפיד שלא להזכיר שם עיירות מחשש שהם נקראים על שמות ע״ז, חוץ משני עיירות שקרא אותם בשמם, שם האחת הוא עיר דוקלא כיון שמוזכר שם זה בתורה, ושם השנית הוא יערוסלאב כי הוא רומז על יראת־לב, וכשרצה לדבר מאיזה עיר מסויים היה קורא אותה ע״ש חסידיו שהיו גרים באותו עיר או כפר, או ע״ש אדם מפורסם שהיה דר באותו הגליל. ואת העיר מונקאטש קרא ר׳ יוסף זרח׳ס געגנט ע״ש הגאון החסיד רבי יוסף זרח הורוויץ ע״ה שהיה דר במונקאטש שהיה מגדולי חסידי צאנז.

13 מרן הישמח משה נסתלק ביום השבת בעת תפילת מנחה, וז״ל נכדו בתהלה למשה: ״ביום ש״ק ישב על כסאו ונתן שבח והודיה להשי״ת כי הניח לו מהיסורים ובזמן מנחה התחיל להתפלל תפלת מנחה על מיטתו, ומתחילה אמר כל פרשת ק״ש ואח״כ התפלל מנחה והתחיל ברכות אמצעות אתה חונן, א״ל בנו הגה״ק אבי הלא ש״ק היום, ולא השגיח בו, והתחיל ברכה שלאחריו ׳השיבנו אבינו׳, ובאותו רגע יצאה נשמתו בטהרה ביום ש״ק כ״ח תמוז שנת תר״א [הג״ה מהגה״צ מלאפוש ז״ל: ופלא כי האי סבא קדישא נפטר בש״ק בעת רצון בתפילת מנחה, ובנו יחידו הקדוש (רבי אלעזר ניסן) נפטר ליל שב״ק סמוך לאור הבוקר, ונכדו ותלמידו מוהל״ה הקדוש (הייטב לב) נפטר בליל ש״ק ו׳ אלול תרמ״ג כשתי שעות בלילה באמצע תפלת מעריב כאשר התפלל ואמר ׳על כן ה׳ אלקינו בשכבינו ובקומינו נשיח בחוקיך׳ יצאה נשמתו הטהורה]״, עיי״ש.

ועיי׳ בס׳ ק״ן סופרים (מכתב כ״ד) מובא מכתב ממרן הק׳ מצאנז ז״ל להגאון בעל מחנה חיים ממונקאטש זצ״ל וכותב לו שקיבל מכתבו ׳מידידינו הרבני הנגיד יראא ה׳ תמים במעשיו מו״ה יוסף זרח סג״ל... ע״ש, וכן בסוף המכתב מבקש מהגאון הנז׳ שידרו בשלום ר׳ יוסף זרח הנ״ל.

ולפלא לציין מה שמובא בתשו׳ בית הילל מהגאון רבי הילל מקאלאמייא ז״ל (אות קמ״ח) ששלח מכתב להגאון בעל המחנה חיים כשהגיע לכהן בעיר מונקאטש, ומייעץ לו ללמוד דרכי החסידים והתנהגותם, וע״כ מייעץ לו שידבר עם ר׳ יוסף זרח הנ״ל והוא יאמר לו דרכי התנהגותם, עיי״ש.

מיט אסאך ספרים,[14] ביז צו די קריג איז נאך געווען דאס בית מדרש.[15]

ס׳איז דא נאך א מעשה מיט רבי מאיר פרעמישלאנער, איינער פון רבי קלמן כהנא׳ס קינדער האט נישט געהאט קיין קינדער, און ער איז געפארן פון סיגוט קיין פרעמישלאן, און רבי מאיר האט אים אויסגעפרעגט צי ער האט געקענט דעם ישמח משה – ס׳איז שוין געווען נאך די פטירה פון ישמח משה – זאגט ער, יא, ער געדענקט נאך דעם ישמח משה, דער ישמח משה איז געווען אין סיגוט תקצ״ד ווען רבי אלעזר ניסן איז געווארן רב אין סיגוט, זעהט אוים דעמאלטס האט ער אים געזעהן, און זייט דעמאלטס איז ער געפארן קיין אוהעל אויך. בקיצור, ער האט געזאגט אז ער האט געקענט דעם ישמח משה, האט אים רבי מאיר פרעמישלאנער אנגעוואונטשן א בן זכר, און ער האט אים געזאגט ״ווען דו וועסט געהאלפן ווערן מיט קינדער, זאלסט א נאמען געבן ׳משה שמחה׳, האט ער געזאגט ׳משה׳ זאלסטו א נאמען געבן נאכן אלטן אוהעלער רב, און ׳שמחה׳ ווייל פאר מאר׳ל איז געווען א שמחה ווען ער האט געזעהן א איד וואס האט געקענט דעם אוהעלער רב״. און כך הוה, עם איז אים געבוירן געווארן א קינד, און האט געגעבן דעם נאמען ׳משה שמחה׳.[16]

רב ביהמ״ד ברך משה: ר׳ קלמן איז געווען א זוהן פון ר׳ הערש אלימלך כהנא?

רבינו: ניין, ר׳ קלמן איז געווען א זוהן פון ר׳ שמואל זאנוויל כהנא, און ר׳ שמואל זאנוויל איז געווען אן אויידעם ביים קונטרס הספיקות.[17]

רב דביהמ״ד בית ברוך: די כהנ׳ישע אין סיגוט זענען נישט געווען קיין בן אחר בן פונעם קונטרס הספיקות?

רבינו: ניין, ר׳ שמואל זאנוויל איז געווען זיין אויידעם.

רב דביהמ״ד בית ברוך: כהנים זענען זיי יא געווען די כהנ׳ישע?

רבינו: יא.

און ס׳איז געווען רבי יהודה׳לע מודערן,[18] ער איז געווען א שוואגער מיט ר׳ קלמן, ער איז אויך געווען אין איידעם ביי

---

14 כן מובא בהערות לס׳ אגרות שפירין שרבי יוסף זרח תרם בכל שנה להביהמ״ד עצים להסקה לימי החורף, ובשנת תרל״ב שיפצו אותה והרחיבוהו, ועל שמו היה נקרא ״ר׳ יוסף זרח״ס ביהמ״ד״, שהיה מקום תורה ידוע, עד שאמרו שם שהביהמ״ד מסוגל לגדל ת״ח מבין כותליו, וגם הגה״ק המנחת אלעזר למד בו ונתגדל שם.

ויש לציין ר׳ יוסף זרח הנהיג בבית מדרשו לחלק ש״ס בכל שנה ושנה בין הבעלי בתים לומדי תורה, לעשות סיום הש״ס וסעודת מצוה ביום זאת הנוכח, ובאותו יום בשנת תרנ״ד נפטר, ומאז והלאה הי׳ הלימוד והסיום לזכר נשמתו הטהורה הניח ביתו שיהא למדור לתלמידי חכמים והונו ורכושו הניח בבטחון שמהרווחים יחלקו לת״ח ולצורכי בית המדרש.

15 מרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל כשסיפר עובדא זו ביומא דהילולא של ק״ז מרן הישמח משה ז״ל, ליל שב״ק פ׳ מסעי כ״ח תמוז תשכ״ז, הוסיף ואמר: ״איך בין אויך געווען אמאל אין דעם בית מדרש״, ושיבח את הביהמ״ד שהיה מקום תורה.

16 כנ״ל סיפור זה סיפר מרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל ביומא דהילולא של ק״ז מרן הישמח משה ז״ל בליל שב״ק פ׳ מסעי כ״ח תמוז שנת תשכ״ז לפ״ק, במחנה הנופש שעראן ספרינגס, אחר ברהמ״ז. רבינו ז״ל ישב אז עם הציבור וביניהם כמה רבנים חשובים וסיפור מק״ז בעל היהלולא ז״ל. גם כ״ק מרן הברך משה ז״ל הי׳ רגיל לנסוע מדי שנה בשנה לבק״ד מרן ז״ל על שב״ק לקראת ההילולא של ק״ז מרן הישמח משה ז״ל.

17 האאון הגדול רבי יהודא כהנא ז״ל [אחיו של האאון הגדול בעל קצות החושן ז״ל] שהי׳ אבד״ק סיגוט עד שנת פטירתו בשנת תקע״ט, ומנו״כ שם באוהל מיוחד בצד ימין של הביה״ח בעיר סיגוט, כדי שיוכלו בני משפחתו הכהנים להגיע לשם.

18 האאון רבי יהודה נולד ח׳ טבת שנת תק״פ בפרעשבורג, ובס׳ אגרות סופרים מעתיק מהמוהל-ביכעל של מרן החת״ס בו מופיע שהוא מל אותו ביום ט״ו סיון, אביו רבי׳ ישעי׳ הי׳ מקורב לבעל החת״ס, והילד זכה ללמוד אצלו וכה דבריו בהקדמת ספרו פרי העץ: ...ועודני באבי בהיותי כבר תמני זכני לשאוב מבאר מים חיים הוא ניהו אדמו״ר הגאון הקדוש מהרמ״ס זי״ע בעיר מולדתי פ״ב יע״א, וחבה יתרה נודעת לי מעמו, אשר כאב את בן ירצה על ברכיו גדלני עד עת אפריוני״. ומסופר שפע״א ישב על ברכי החת״ס בעת שיעורו והגה״ק אמר בשיעורו ״איך זאג אזוי, און מיין יודיל זאגט אזוי״.

וכס׳ זכרון לראשונים מובא מכתב המלצה אשר נתן לו רבו בהיותו בן י״ב שנה וכ׳ עליו ״תלמידי הבחור החריף המופלא כברק השנון מוה״ר יודא בן איש אפרתי יקר ונכבד המנוח ר׳ ישעי׳ מודרן זללה״ה, בעת שעלה מעלה מעלה על במותי התורה גמיר וסביר ובית התלמוד שטף ועבר ובכל צד מראה פנים מסבירות להלכה כאחד ההורים ומורים״.

ויש לציין שבהיותו כבן י״ח הלך ללמוד אצל הרה״ק הישמח משה ז״ל ושם הכירו הגביר החסיד רבי קלמן כהנא, ודיבר על לב אביו הגגיד רבי שמואל זאנוויל כהנא שיקחנו כחתן לבתו היחידה.

ויש להעתיק מה שכתב בס׳ דברות אש מהגאון רבי אשר שמואל פאנעט נכדו של המראה יחזקאל בהספידו את האאון רבי יהודה וז״ל: ...הר״ר יהודה מודערן זצ״ל שעסק בתורה יומם ולילה בימי בחרותו הי׳ מפורסם לחריף ובקי עצום, בישיבתו הרמה של מרן האאון בעל החתם סופר זצ״ל, וזה נ״ו שנה שלומד בהתמדה גדולה בעיר סיגעט, וחיבר ספרים יקרים ותורתו היתה לשמה, כי לא הי׳ נצרך לבריות, ולא רצה לקבל עליו רבנות, ולמד בקדושה וטהרה, ועליו אני קורא גור אריׁ יהודה

דעם ר׳ שמואל זאנוויל, וועגן דעם האט ער געמאכט א ספר אויפן שוועׂר׳ם נאמען, זיין ספר אוף מסכת גיטין הייסט ׳זכרון שמואל׳, דאם איז נאך זיין שווער ר׳ שמואל זאנוויל. און ער האט געמאכט הגהות אויפן תרומת הכרי, דער תרומת הכרי איז אויך חידושים פונעם קונטרס הספיקות, ער האט עם געדרוקט דער רבי יהודה׳לע מודערן.

האדמו״ר מקארלסבורג: ער האט געמאכט דעם ספר ׳פרי העץ׳, נישט אזוי.

רבינו: יא, דאם איז געווען זיין אייגענער ספר.

האדמו״ר מקארלסבורג: רבי יהודה׳לע האט געוואוינט אין סיגוט.

רבינו: יא, ער איז געווען א תלמיד פונעם חתם סופר, און ער איז געווען אן איידעם ביי ר׳ שמואל זאנוויל וואס איז געווען א איש נכבד מאוד, ר׳ שמואל זאנוויל איז געווען אן עושר און א תלמיד חכם, תורה וגדולה במקום אחד. און ער איז געווען אן איידעם ביים קונטרס הספיקות.

וועז ר׳ שמואל זאנוויל איז אווען, און דער ייטב לב איז געווען דעמאלטם אין די געגנט, און זיי האבן אים גערופן ער זאל האלטן א הספד אויף אים.

רב דביהמ״ד בית ברוך: ער האט נישט געוואוינט אין סיגוט ר׳ שמואל זאנוויל?

רבינו: ר׳ שמואל זאנוויל האט יא געוואוינט אין סיגוט, נאר דער ייטב לב האט נאכנישט געוואוינט דעמאלטם אין סיגוט, מ׳האט אים גערופן ער זאל מספיד זיין, און דער ייטב לב האט געזאגט זייער א שיינעם הספד, און דאם איז דעמאלטם געפעלן פאר די שטאט, האבן זיי באשלאסן אז זיי נעמען אים אויף פאר רב, אזוי איז ער אהנגעקומען קיין סיגוט, דאם איז געווען ווינטער תרי״ח.

ס׳קען זיין אז זיי האבן עם שוין געפלאנט פון פריער, אבער אזוי איז געווען.[19]

בעפאר דעם איז געווען רב אין סיגוט רבי יוסף שטערן.[20]

א׳ הנוכחים: ער האט ארוים געגעבן א ספר ׳דרך אמונה׳?.

רבינו: ניין, דאם איז נאך א פריער׳דיגער רב אין סיגוט, דער ׳דרך אמונה׳ איז געווען רבי מענדל שטערן, רבי יוסף שטערן איז געווען א איידעם ביי דעם רבי מענדל שטערן,[21] ער האט אויך געהייסן שטערן, אבער ער איז געווען אן איידעם נישט קיין זוהן.

רב דביהמ״ד בית ברוך: זיי זענען געווען קרובים?.

רבינו: יא, ער איז געווען א קרוב, רבי מענדל איז געווען רב אין סיגוט פאר רבי אלעזר ניסן (שימש ברבנות בסיגעט ל׳ שנה עד יום פטירתו ט׳ אדר תקצ״ד ונדפס ממנו ספר דרך אמונה), און נאך רבי אלעזר ניסן האט מען אויפגענומען דעם איידעם, רבי יוסף שטערן (כיהן ברבנות עיר סיגוט משנת ת״ר עד שנת תרי״ח לפ״ק). זיי זענען געווען קאסובער חסידים.

וועז רבי יוסף שטערן איז געווארן רב אין סיגוט האט אים ר׳ .... אויסגעטיילט צרות. ער האט געווואוינט דארט אין שטאט אין איז געווען א גרויסער תלמיד חכם, א תלמיד פונעם חתם סופר, ער איז טאקע געווען אן ערנסטער תלמיד חכם, און וועז דער רב האט געזאגט אזוי, און ער האט געזאגט פארקערט, דער רב האט געפסק׳נט ס׳איז כשר, האט ער געזאגט ס׳איז נישט כשר, ממש ביז ער איז אוועק פאר עגמת נפש, ער איז געווען אינגאנצן עטליכע אין פופציג יאר.

מטרח בני עלית ממה שחשדתיך בטרח בני וכו׳ סלקת את עצמך, כמו כן חשבו עליו שיש לו ח״ו חלק בהמחלוקת בקהל סיגעט, אבל אני ראיתי מכתב יד קדשו של הצדיק מבעלזא זי״ע שהעיד עליו שהוא הי׳ מתאמץ להחזיק השלום...

19 בספר אוצרות ייטב לב שי״ל בעת (מכתב קא) נדפס מכתב שכתב מרן הייט״ל ביום י״ב אב תרי״ח, להממשלה בנוגע רבנותו בעיר סיגוט, וזה הי׳ שבוע אחר פטירת רבי שמואל זאנוויל הנ״ל, ומנו״כ של ר׳ שמואל זאנוויל הוא ג״כ באוהל חותנו בביה״ח בעיר סיגוט.

20 הגה״צ ר׳ יוסף שטערן ז״ל מילא מקום חותנו הגה״צ ר׳ מנחם מענדל שטערן ז״ל בעל דרך אמונה עה״ת, נפטר בשושן פורים שנת תרי״ח ואח״כ נתקבל שם מרן הגה״ק בעל ייטב לב זי״ע.

21 רבי מענדל שטערן נולד בשנת תקי״ט לאביו רבי שמואל אב״ד דראגמירעשט נכד הגה״ק רבי צבי הירש מטשארטקוב, היה תלמידו של המגיד מקאזניץ והרה״ק הרמ״מ מזלאטשוב זצ״ל, ונתקשר להרה״ק האהבת שלו׳ מקאסוב. נ׳ בשנת תקצ״ד לפ״ק.

רבי יוסף שימש כראב״ד בבית דינו של ה״חוות דעת״ בקאליש, ומסופר שהחוות דעת קבל שם את הרבנות רק בתנאי שרבי יוסף יתקבל שם לראב״ד, בשנת תקס״ב נתמנה לראב״ד סיגעט בבית דינו של ה״קונטרס הספיקות״, עם הסתלקותו בשנת תקע״ט נבחר רבי יוסף לאב״ד שם. מצודתו של רבי מענדל היתה פרושה במארמארש כולו, ועד שהתבטא פע״א ואמר ״מארמאראש הוא גיי ואני נטעתיו״. שימש ברבנות בסיגעט ל׳ שנה עד יום פטירתו ט׳ אדר תקצ״ד ונדפס ממנו ספר דרך אמונה.

ועיין בס׳ ימי זכרון (ח״ה) שרבו ה״אהבת שלום״ סירב לקבל קוויטלעך מבני סיגעט, כאמרו שיש להם את רבם, ולקח כחתן לבתו את ש״ב רבי יוסף שטערן אב״ד סיגעט בן רבי יצחק אב״ד סטרימטערא בן רבי מרדכי מסעליש. ונלב״ע בשנת תקצ״ד ומנו״כ בעיר סיגוט.

דער רבי יוסף האט געהאט צוויי מעשיות, דארט האט זיך געמאכט א שאלה, עמיצער האט אויסגעזאלצן פלייש, אבער אנשטאט זאלן האט ער זיך טועה געווען און באניצט אן אנדערע זאך אזא שארפע פראדוקט (בדבר שנקרא "האלעווין פאדער" והוא דבר חריף שע"י מעבדין את העזרות וכדומה) און מיט דעם האט ער אויסגעזאלצן דאם פלייש, און ס'האט געהייסן אין שטאט אז דער רב האט געזאגט אז בדיעבד איז עם כשר,[22] רבי ..... האט אים אויסגעטיילט צרות, אז דער רב האט מכשיר געווען אזא שאלה.

ער האט אוועק געשיקט די שאלה פאר אסאך גדולי ישראל, מ'קען טרעפן די שאלה אין די פוסקים וואם ס'איז ביימיו געשריבן צו אים, אין שואל ומשיב,[23] און רבי שלמה קלוגער, איבעראל איז דא וועגן דעם צי ס'איז כשר,[24] און ער האט אים זייער שטארק סיקירט דערויף.

נאכדעם האט ער געהאט א צווייטע מעשה דארט אין סיגוט, א איד איז צוגעקומען צו אים אין ביהמ"ד דעם הייליגן טאג און האט אים געזאגט, רבי, איך בין דארשטיג, ער קוקט אים אהן און זאגט אים, עס איז היינט יום הקדוש, און ס'האט נישט געדויערט לאנג, און דער איז נעבעך צוזאם געפאלן און ס'האט זיך נישט גוט אויסגעלאזט ה"י. איז געווארן אן איבערקערעניש, און מ'האט אים גערודפ'ט, מ'האט אים ממש מקצר ימים געווען.[25]

דער ייטב לב האט געזאגט, די כהנ'ישע האבן אים געברענגט קיין סיגוט, און צום סוף זענען זיי געווארן שונאים, דאם איז א מעשה פון פינעף און צוואנציג יאר שפעטער, דעמאלטם זענען זיי געווארן שונאים, פארוואם זענען זיי געווארן שונאים?

---

22 דבמציאות 'האלעווין' הנ"ל מוציא דם ויצר כמו מלח ממש, והי' מסתפק הרב הנ"ל אולי הוציא את כל הדם, ועכ"פ הוי ספק, והסתמך על מה שכתוב בספר מעשה טובי' (מהרופא רבי טובי כ"ץ, בתחילת שנות ת) ש'האלעווין' הוא מין מלח, וליתר שאת ניסה הרב בעצמו בביתו את ה'האלעווין' ומלח בו בשר, ותוך כמה מינוטין הוציא הבשר זיעה, ואח"כ נטף ממנו ציר ודם, כמו שיוצא אצל מליחה עם מלח כראוי, ועל סמך זאת הוציא הרב את הפסק, שאף שהבשר שכבר נתבשל אין להשתמש בו, מ'מ שאר הבשר שלא נתבשל, אפשר למולחו שוב, וכן את הכלים אין צריכים להכשירם.

23 וז"ל החריף של בעל השואל ומשיב (בתשו' קמא ח"א קמ"ב) להגאון רבי יהודה על הגאון הנ"ל ...המורה ראוי להעבירו, וחוששני לו שאולי מינות נזרקה בו, כי איך אפשר לפרוץ בדבר הז"ל והקדמונים, ולא עוד אלא דהעיז פניו נגדו, ואני קורא עליו מליצת הז"ל לא מסתייה דלא גמר אלא דמימהא נמי מה, ובאמת כל דברי מעלתו דברי תורה הן...

24 עי' שו"ת כתב סופר יו"ד סי' ל"ז, אמרי אש סי' כ"ח, דברי חיים ח"א יו"ד סי' כ"ה, טוב טעם ודעת סי' קי"א וקי"ב, שו"ת יד אלעזר סי' ע"ד, מהר"י ענויל סי' מ"ד, שואל ומשיב מהדו"ק ח"א סי' קמ"ח, ובס' חסד לאברהם.

ועיי' בס' מציבת קודש להרז"ל גרינוואלד (עמ' ל"ו) שהתנו של הגאון רבי יהודה הנ"ל סיפר לו שהיה לחותנו עשרים מכתבים מגדולי ישראל בענין הנ"ל, וחלק ניכר מהם נאבדו מן העולם.

ולחיבת הקודש נעתיק כאן מתוך מכתב מו"מ של תורה שכתב כ"ק מרן רבינו שליט"א להגאון הצדיק רבי יחזקאל ראטה ז"ל גאב"ד קהל יראי השם מוצש"ק פרשת שמיני שנת תשנ"א לפ"ק, כאשר נתעורר אז השאלה בשחיטת הבשר הנקרא 'סטימולעשאן' לאחר השחיטה וקודם המליחה מזרימים כח לעקטער איזה רגעים בחתיכת הבשר וזה מוצא דם ומוהל, ובתוך הדברים הזכיר רבינו ענין זה, וז"ל:

...והנה מכח העובדא שהיה בק"ק סיגוט בשנת תר"י במעשה שטעתה אשה ומלחה בשר בדבר הנקרא האלווין ונתבשל מקצת הבשר והכשיר המורא דאתרא שהיה בזמן הנ"ל הרה"ג יוסף שטערן ז"ל הכלים והבשר שנשאר ע"י מליחה שנית, ויצא נגדו בקול רעש גדול הרה"ג מהר"י מודערן ז"ל ונמצא מזה בספרי שו"ת גדולי הדור שהיו בימים ההם, כתב סופר יו"ד סימן ל"ז, אמרי אש סימן כ"ח, דברי חיים ח"א יו"ד סי' כ"ה, טוב טעם ודעת קי"א וקי"ב, מהר"י ענויל סימן מ"ד, שואל ומשיב מהדו"ק ח"א סימן קמ"ב, חסד לאברהם, והנראה מדבריהם דבמציאת האלון מוציא דם וציר ממש כמו מלח ומכח זה הכשיר הרב מהר"י שטערן כי מסתפק לי' אולי הוציא האלון כל דמו כמו מלח ועכ"פ הוי ספק ומכח זה הכשיר הכלים ובעצמו ניסה ומצא שמוציא דם וציר, ולא הודו לו גדולי דורו ואמרו שח"ו להקל בדבר זה כי מצינו בדברי הז"ל דוקא מלח מוציא דם מבשר ולא דבר אחר, וא"ז זלזה"ה בדברי חיים אסר גם הבשר שלא נתבשל וכתב דלא מהני ליה הדחה ומליחה שנית וז"ל מי יודע טבע ההאלון אולי דרכו למשוך ולהבליע לזה י"ל דאסור דדילמא פלט ובלע ולחומרא נקטינן עכ"ל, וכ"כ בטוב טעם ודעת לאיסור דלא מהני שוב מליחה מטעם שחושש דהוי דם שפירש ממקום למקום, וכנראה זה גם טעמו של הדברי חיים בזה, ומכח זה כתב הרב על השאלה בזמנינו וכו' מי יודע טבע הלעקטריק אולי דרכו למשוך ולהבליע ודילמא פלט ובלע וצריך לילך בזה לחומרא...

25 עיי' בס' זכות אבות (שם) שכ"ק אדמו"ר רבי יעקב מפשעווארסק ז"ל סיפר ששמע מפי ת"ח א' שפע"א בליל כל נדרי אחר שהרה"ק הייטב לב ז"ל גמר את התפילה נגש יהודי א' לא' מהבעלי הוראה, והתאונן בפניו שהוא מרגיש חלישות עליו והוא צריך לאכול, והלה לא ידע איך לפסוק לו אז יען לו שיגש אל האב"ד הייטב לב וישאל אותו כדת מה לעשות, ואכן נעמד בין האנשים לעבור באמירת גוט יו"ט, והאיש המתין עד שיעברו הקהל, ובתוך כך יצאה נשמתו רח"ל, ונגש הבעל הוראה להייטב לב וסיפר לו דברים כהוייתן, אמר לו הייטב לב דו ביזט א הורג נפש (והגה"ק הוסיף שאינו זוכר אם אמר בשוגג או במזיד), שקודם כל היה צריך לצוות שיתנו לו כף אחת של מים פחות מכשיעור.

פאר וועס ס׳איז געווען די טיילונג האט יעדע קהלה געהאט דעלענאטן אין פעסט, ס׳איז געווען א עמטליכע פארזאמלונג, און פון סיגוט זענען געווען די כהנ׳ישע, זיי זענען דאך געווען די פני העיר, זענען זיי געווען די דעלענאטן פון סיגוט אין פעסט, דאס איז נאך געווען פאר די טיילונג, ביי די ׳קאנגערס׳ האט דאס געהייסן, און טאקע דער ר׳ משה שמחה וואס מ׳האט פריער גערעדט, ער איז געווען אויך פון סיגוט, און ביי די קאנגרעס איז געווען צוויי צדדים, ס׳איז געווען די ארטאדאקסישע צד, ר׳ יצחק רייך האט אהנגעפירט מיט די ערליכע צד פון אונגארן, און ס׳איז געווען די נעלאגישע צד, זיי זענען געווען די רוב, רוב זענען געווען די נעלאגן, זיי זענען געווען די מערהייט, מ׳האט זיך געקריגט דארט ווי אזוי ס׳זאל אהנגעפירט ווערן, ס׳איז געווען ווי אן עכטער פארלאמענט, דער מיניסטער האט געעפנט דעם קאנגרעס, איז געווען דער יושב ראש פון די ציצונג דאס איז געווען פון זיי.

בקיצור, ס׳איז געווען צוויי צדדים, און ס׳איז געווען צוויי פארטייען, די פארטיי האט געמאכט מיטונגען, און די אנדערע פארטיי האט אויך געמאכט מיטונגען, ווי אזוי מ׳זאל באהאנדלען, ס׳איז געווען שטארקע רייבעריין, און מ׳האט געזען אז וואס מ׳שמועסט אפ אין די פארטיי ווערן יענע אלעם געווואר, האט מען געזען אז ס׳איז דא איינער דא וואס איז א פאררעטער, וואס ער זאגט אוים, און ס׳האט זיך ארויסגעשטעלט אז ס׳איז געווען דער ר׳ .....

און ר׳ יצחק רייך וואס ער איז געווען דער יושב ראש פון דער צד, איז ווען ס׳איז געקומען ביי די פארזאמלונג האט ער פארגעהאלטן, ער האט געזאגט אז ער וויסט קלאר ווער ס׳איז דא דער פאררעטער, דאס איז דער ר׳ ....., און יענער איז פארשעמט געווארן, איז ער געווארן א בלוט שונא פאר דעם ר׳ יצחק רייך, און האט באשלאסן אז ער וועט נישט צולאזן אז סיגוט זאל זיך אנשליסן אין די קאנצעליי אין פעסט, אזוי האט זיך געמאכט די מחלוקה מיט די כהנ׳ישע, ווייל דער ייטב לב האט יא געוואלט מ׳זאל זיך אהנשליסן, און זיי זענען זיי געווארן שונאים פאר״ן ייטב לב.

ס׳איז געווען אזוי פון די געגנטער ארום איז מען געקומען צום ייטב לב אז מ׳זאל זיך צוריק אנשליסן אין די ארטאדאקסישע פארטיי, און זיי (משפחת כהנא) האבן נישט געוואלט.

מתחילה האט דער ייטב לב טאקע אויך נישט געוואלט אריין גיין. מ׳האט געזאגט אזוי, אז ער האט געזאגט אז אין מארמאראש וועז דער שוחט וועט גיין שפאצירן מיט׳ן ווייב, און ס׳וועט דאך זיין א גערודער דערוועגן, און די קאנצעליי וועט אראפ שיקן א קאמיסיע, אזוי האט עם געהייסן, מ׳וועט אראפ שיקן דריי אונגארישע אשכנזישע רבנים, און די וועלן זאגן ״וואס איז דער פראבלעם... איך גיי אויך... איך טוה אויך אזוי...״, ממילא וויל ער נישט זיי זאלן אים מחייב זיין.[26]

אבער דער מהר״ם שיק האט פארן ייטב לב געזאגט, ער זאל יא אריין גיין, און ער האט למעשה געצוגערט, האט אים דער מהר״ם שיק געזאגט אז ער וועט מתחרט זיין פארוואס ער גייט נישט אריין, שפעטער האט ער שוין געוואלט ארויסגיין און ס׳איז אים שווער געווען דאס א דורך צופירן, ווייל די כהנא׳ישע האבן נישט געלאזט. ס׳האט זיך אנגעהויבן א מלחמה אזא רייבעריי, די משפחת כהנא מיטן דעם רב דער ייטב לב.[27]

דער ייטב לב האט גערופן א זיצונג, ער האט צוזאם גערופן אין ביהמ״ד דעם גאנצן עולם איבער דעם, ער איז שוין געווען אויף דער עלטערע, און די כהני׳שע האבן געשטערט די אסיפה, זיי האבן אהנגעהויבן צו שרייען און מאכן קולות אינמיטן די אסיפה, מ׳האט גערופן די פייער לעשערס, מ׳האט דאס שוין געקענט פאר הונדערט יאר צוריק די אלע שטיקלעך... דער ייטב לב איז ארוים געגאנגען און געווייגט, ׳אויף די עלטערע יארן האב איך דאס דערלעבט׳.

א׳ הנוכחים: מ׳האט שיער געהרג׳ט דעם לאפוש׳ער רב, מ׳האט אים קוים ארוים געטראגן מיט גאנצע גלידער, אזוי שטייט געדריקט די מעשה....

רבינו: אזוי?!, בקיצור, דעמאלטס איז פריי געווארן אין מונקאטש דאס רבנות, עס איז געווען אום תר״מ בערך, איז געקומען א דעלענאציע פון מונקאטש צום ייטב לב אז זיי זענען אים גרייט אויפצונעמען אלץ רב, זיי האבן געוואוסט

---

26 דהיינו כי החסידים במחוז מארמאראש התנהגו יותר בחסידות ובפרומקייט מהיהודים שבאונגארן, ועכ״פ יותר מהאונגארישע אידן שבמחוזות אויבערלאנד, וע״כ חשש שאין ההנהגות והתקנות שוות לכל, והיא חומרא דאתי לידי קולא כנ״ל.

27 ידוע המליצה שאמר הייטב לב על זה, כי בהיותו בסיגעט סבל ממשפחת ״כהנים״ ובאיהעל בהיותו שם אב״ד אחר פטירת מהר הישמח משה ז״ל, סבל ממשפחה אחת ששם אביהם היה ״אהרן״, ואמר בדרך צחות, שברש״י בפר׳ אמור מבאר בכפל הלשונות של הכהנים בני אהרן, שאחד מהם מיותר, ואמר הייט״ל שבאוהעל הי׳ מיותר לי ה״בני אהרן״ ובסיגעט מיותר לי ה״כהנים״.

אז ער האט ענמת נפש אין סיגוט, אבער דער ייטב לב האט עם נישט געוואלט אננעמען.

איז געקומען נאכדעם פון מונקאטש א שענערע דעלענאציע, און זיי האבן געזאגט, רבי, דער רבי זאל קומען קיין מונקאטש, די גאנצע שטאט ווארט אויפן רבי'ן, יעדער איינער ווארט.

זאגט ער, אזוי?!, וויים איך שוין 'נישט צו גיין'...

זאגט ער אזוי, ווען איך בין געקומען קיין סיגוט האבן מיר די כהנ'ישע געברענגט, זיי האבן מיך געברענגט, און רבי משה ארי' פריינד (הראש הקהל דק"ק סיגעט) איז מיך ניטאמאל אקעגן געגאנגען, ער איז אפילו נישט געקומען געבן שלום, אזוי ווייט, צום סוף איז געווארן פארקערט, רבי משה ארי' איז מיר געווארן א גוטער פריינד, און די כהנ'ישע זענען געווארן קעגנער'ס, אבער דא אז די גאנצע שטאט ווארט מיר אפ, ווער וועט מיך בלייבן א גוטער פריינד.....

האדמו"ר מקארלסבורג: אין סיגוט האבן זיי זיך אויסגענומען מיטן ייטב לב שוועריע תנאים?

רבינו: ניין, דאס איז נישט געווען אין סיגוט, נאך אין אודעל איז דאס געווען, נאכ'ן ישמח משה'ס הסתלקות.[28]

רב דביהמ"ד ברך משה: אודעל איז געווען א מתנגד'ישע שטאט.

רבינו: יא, זיי זענען געווען פארביסענע מתנגדים.

א' הנוכחים: דער דרך אמונה (הגאון רבי מענדל שטערן מחב"ס דרך אמונה) איז אהנגעקומען קיין סיגוט נאכ'ן קונטרס הספיקות.

רבינו: ער איז אהנגעקומען אין שטאט ווען דער זוהן פונעם קונטרס הספיקות רבי יוסף מרדכי האט נישט געוואלט אננעמען דאם רבנות.

האדמו"ר מקארלסבורג: שפעטער האט זיך אהנגעהויבן צו טוהן, האט מען געמאכט א פשרה, דער דרך אמונה האט געהייסן 'רב דסיגוט' און רבי יוסף מרדכי האט געהייסן 'רב בסיגוט'.

רב דביהמ"ד ברך משה: די משפחה זענען זיך מתייחם צום קונטרס הספיקות בן אחר בן?

המחותן: יא יא, דער רבי יוסף מרדכי איז אונזער זיידע.

האדמו"ר מקארלסבורג: דער אורחות חיים איז געווען א זוהן פונעם דברי גאונים, וואס איז געווען א אייניקל פון דעם רבי יוסף מרדכי.

א' הנוכחים: די כהנ'ישע פון סיגוט זענען נישט געווען קיין בן אחר בן פון אים.

רבינו: ס'איז געווען אין סיגוט וואס זענען יא געווען, און ס'איז געווען וואס זענען נישט געווען, נאר פונעם איידעם ר' שמואל זאנוויל (כנ"ל), ס'איז געווען א גרויסע משפחה די כהנ'ישע.

המחותן: רבי יוסף מרדכי'ס זוהן האט געהייסן רבי יחיאל צבי, ער האט אינגאנצן נישט געוואלט זיין רב. און דער דברי גאונים (הגאון רבי חיים ארי' כהנא ז"ל) איז געווען זיין זוהן, ער איז געווען דיין אין סיגוט.

ס'איז דא אן הסכמה פונעם ייטב לב אויך אויפן דברי גאונים.

רבינו: ס'איז געווען אין סיגוט ר' יוסף לייב כהנא, ער איז געווען א גרויסער בעל טובה, א לב טוב, ער איז געווען פון די צאנזער חסידים,[29] דער ייטב לב האט געזאגט אויף דעם

---

28 בס' אוצרות ייטב לב-מכתבי קודש, נעתק כתב הרבנות שניתן למרן הייטב לב כאשר עלה לשרת בק"ק אוהעל אחרי פטירת זקינו מרן הישמח משה ז"ל, ואחר שכתבו י"ב סעיפים, הוסיפו עוד סעיף א' וז"ל: "איזט נאך שטעהענדע פינף פונקטען צו פארשטעהען נעמליך!, 1) הרב דארף בפני העמוד קיין מוסף דאווענען - 2) אונטער קיינען פארוואנדט קיין קמיע צו געבען הן בחנם והן במעות - 3) ניעמאנדען קיין קוויטלך אויסצופאלגען - 4) בתוך הדרשה קיינען ניכט מקלל צו זיין או מבזה צו זיין הן בכלל הן בפרט - 5) ניכט לענגער צו דרשען אלס איין אונד האלב שטונד.

ובספר פאר וכבוד מובא שהתנו עמו ג"כ שלא יקבל אורחים על שבת, וגם בביהמ"ד ישב על מקום מושבו ולא ילך אנה ואנה, ולא יתן שלום לכל איש ולא שום התחברות עם כל איש עובר אורח וחסיד, אבל הוא באחד ומי ישיבנו ונהג עצמו כפי רגילתו, עי"ש עוד.

29 עיי' בס' צבי תפארה תולדות הגה"צ רבי צבי מרודניק זצ"ל (עמ' ר"ה) וז"ל: כ"ק רבינו שהה במחיצת זקינו הקדוש מצאנז, כשבא לפניו אחד מחשובי ומופלגי חסידיו ה"ה הגה"צ רבי יוסף לייב כהנא מסיגוט, וכה סיפר רבינו, הוא נכנס לפני ולפנים משום שחשקה נפשו לעלות ולהתיישב בארץ הקודש, ונסע לצאנז לשמוע חוות דעתו של רבו הקדוש. וכדרכו תמיד כן עתה לא הגיד בקשתו, אלא המתין שזקה"ק יאמר לו מעצמו, ואכן מיד כשדרכו רגליו על מפתן היכל קדשו, נענה זקה"ק ואמר: ר' יוסף לייב סבור שאי אפשר לו לאדם להשלים את עצמו אלא בארץ ישראל, כשיהודי מקדש ומטהר הד' אמות של הלכה זוכה גם בחוץ לארץ לקדושת ארץ ישראל.

ויש לציין שבקובץ בית וועד לחכמים (גליון ט' עמ' י"ג) נתפרסם לראשונה מכתב נפלא מהגה"ק מנאסוויד ז"ל שמתאר הסתלקותו של מרן הק' מצאנז ז"ל, וכותב כמה דברים ששמע מפי רבי יוסף לייב הנ"ל שהיה נוכח בשעת הפטירה, עיי"ש.

רבי יוסף לייב אז ער זעהט דעם דברי חיים נאך די פטירה בהקיץ.[30]

וועז ער האט אים מספיד געווען, האט ער געזאגט אויף אים דעם פסוק (בראשית מא, לח) 'הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו', הנמצא כזה 'איש' א בעל הבית וואם 'רוח אלקים בו', דאם איז נישט בנמצא.[31]

---

30 עי' בס' גדולת יהושע בשם הרה"ק מנאסוויד זצ"ל שאמר פעם בשעת ההקפות ר' יוסף לייב ז"ל הי' במדריגה זו שראה את הרב הקדוש הד"ח 'דעם הייליגן רב' בכל עת שהיה רוצה לראותו, רק שאינו חידוש 'אז מען איז אדוק זעהט מען...'.

ועיין בס' אוצר ישראל (עמ' קע"ג) בשם הגה"צ מבאניא אנטווערפען ז"ל שכידוע ניהל הייטב לב ז"ל ישיבה לבחורי חמד, פעם נתקשה להייטב לב באיזה תוספות ואמר איזה פשט ולא נח דעתו, ואצל הרה"ח הגדיד המפורסם ר' יוסף לייב כהנא זצ"ל מסיגוט מחשובי חסידי צאנז התגורדו שני בחורים מישיבת הייטב לב ור' יוסף לייב ראה את השני בחורים מפלפלים בהתוס' שהיה מוקשה להייטב לב, ור' יוסף לייב שמע הקושיא, ואחר זמן מה אמר להם הפשט בתוס', ובעת הבחינה שאל הייטב לב את הבחורים פשט בתוספות ואמרו לו איך שאמר להם ר' יוסף לייב, והייטב לב התפלא מאד מאיפה לקח ר' יוסף לייב הפשט הנפלא, ושאל את ר' יוסף לייב על זה, אז ענה ר' יוסף לייב, כי לא היה יכול לראות הצער של הבחורים, וקבלתי ברכה מרבינו הדברי חיים זי"ע שכל זמן שארצה אוכל לראותו, לכן שאלתי מרבינו הד"ח הפשט בתוס', ע"ש.

וראוי לציין לזה מש"כ בס' ויצא פרח (להרה"ג ר' אברהם חיים דייטמאן צ"ל אב"ד קרעטשניף נכד הייט"ל על פרק"א דף קכ) בשם החסיד המפורסם ר' יוסף לייב כהנא מסיגוט ז"ל הנזכר בתוך המכתב שהיה מחסידי הרה"ק מצאנז זצ"ל, ואחר פטירת הרה"ק אמר שהוא יודע שכל המדרגות הגדולות שהיו להגה"ק מצאנז נתנו כעת אחר פטירתו להגה"ק הייט"ל האב"ד שלנו, ואמר שהוא ידע בזה בלילה כשנתנו לו המדרגות, ולפלא בעיניו כי תיכף בבוקר הלך אצלו ולא הכיר בו שום השתנות מחמת גודל המדרגות שקיבל רק הכל כמקדם ולא נשתנה כלום, והיינו שלא גילה את מדריגותיו אלא קיים והצנע לכת עם אלוקיך, ע"ש.

31 אגב יצויין המסופר בס' גדולת יהושע (שיחות קודש) וז"ל: שמעתי מפ"ק רבינו זי"ע (הגה"ק מנאסוויד ז"ל) שפעם אחת ביום שב"ק פרצה שריפה בבית הרב החסיד המפו' מוה"ר יוסף לייב כהנא ז"ל, ואכל את כל מחמדיה ל"ע, ובשבת שלאחריו דרש הגה"ק רבינו בעל ייטב לב זיעוכי"א האבדק"ק סיגוט יצ"ו, ונשא מדברותיו בקודש בביהכ"נ דשם, ובין הדברים הזכיר מאמר חכז"ל (שבת קיט:) אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת וכו', וליהוי ידוע לכון שברור הדבר אצלי שאצל הרה"ח הנ"ל לא הי' ח"ו חילול שב"ק, והדליקה נפלה רק בעוון של בני העיר שיש ביניהם חילול שב"ק, היינו שיש שאינם נזהרים בהוצאה לרשות הרבים ר"ל, כי בימים ההם עדיין לא הי' עירובי חצירות בעיר סיגוט, ומי שיעשה ויפעול עשיית העירוב לזה, אני מבטיחו ואני נותן לו את העולם הבא שלי, והמשך הסיפור עיי"ש.

דער פעטער ז"ל האט געזאגט אויף דעם ר' יוסף לייב, ווי אזוי איז ער צוגעקומען צו אזעלכע הויכע מדריגות, ער האט אים נישט אוועק געמאכט דעם ר' יוסף לייב, ער האט געזאגט וויל ער איז געגאנגען נאך געלט פאר ארימעלייט – אין שטאט סיגוט זענען דאך געווען ארימעלייט – איז ער געגאנגען נאך געלט, און האט זיך אויסגעארבייט אין מצות צדקה אין א הויכע מדריגה.

א' הנוכחים: מ'האט געזאגט אז ער איז געגאנגען מיט צוויי הענט, פאר צוויי עקסטערע צוועקן...

האדמו"ר מקארלסבורג: דער אורחות חיים (אבד"ק ספינקא) איז אויך זייער אפאך געגאנגען נאך געלט. יעדן פרייטאג איז ער געפארן קיין סיגוט נאך געלט.

רבינו: דער ייטב לב איז אמאל געגאנגען נאך געלט, ס'איז געווען ווינטער און ער איז אריבער געגאנגען צו עפעם אן עושר אין שטוב, וועז ער האט געהערט אז דער רב קומט, איז ער אים אקעגן געגאנגען צו די טיהר, דער ייטב לב איז אנגעקומען ביים טיהר און ער בלייבט שטיין אזוי ביי די טיהר, און ער הייבט אהן צו שמועסן מיט אים, ס'איז געווען ווינטער, און דער איד דאך ארוים געקומען אזוי מיטן רעקל מקבל פנים זיין, און ער האט געבעטן דעם ייטב לב זאל אריין קומען אין שטוב, אבער ער בלייבט שטיין אזוי ביי דעדט אזוי, ס'איז געווען זייער קאלט, אין סיגוט איז געווען שטארקע פרעסט, נו, דער רבי זאל אריין קומען, אבער ער הערט אים נישט אוים, ער שמועסט אזוי ווייטער, ביז ער האט ממש אהנגעהויבן צו טאנצן פאר קעלט, און דער ייטב לב מאכט זיך נישט ווייסענדיג, האט ער געזאגט, רבי, איך ווער פארפרוירן... האט דער ייטב לב געזאגט 'אזוי?!, דעמאלטס גיי איך אריין..., כ'בין געקומען צו דיר ווייל ס'איז דא אריימעלייט אין שטאט, וואם זיי האבן נישט קיין געלט צו קויפן האלץ צו הייצן, זיי ווערן פארפרוירן פאר קעלט, כ'האב געוואלט דו זאלסט שפירן דעם טעם'....

וסיים רבינו השיחה ואמר: שוין, ס'ווערט שפעט, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זיך כסדר זעהן מתוך שמחה, און מיט אלעם גוטן תמיד.

ובדרך צאתו איחל רבינו להכלה: מזל טוב, דער אויבערשטער זאל העלפן עטין זאלטם זיך עלטערן אין פריידן, הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן, מיט תענוג ונחת און שמחה, ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא מיט אלעם גוטן תמיד.

ויעלה ויבוא אי'חולי ל'בבינו

תודה וקול זמרה

מרחוק מקום וקירוב לב, נישא ונשגר ברכת מזל טוב, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, יומם ולילה לא ישבות למעננו, להרבות פעלים לכל קדשינו, ידיד נאמן למוסדותינו וקהילתינו, מגדיל עשות בהתמסרות עצומה ואמונה למען גליונינו

העסקן היקר והנעלה, נחמד למטה ואהוב למעלה

מוה"ר יואל יאקאבאוויטש הי"ו

גבאי נאמן דבית מדרשינו "בית מנחם צבי" דקהל יטב לב ד'סאטמאר ווילאמסבורג יע"א

לרגל אירוסי בתו החשובה המהוללה שתחי'

עב"ג הבה"ח המופלג והמצוין עדיו לגאון ולתפארת

כמר **אהרן צבי** ני"ו

ארי שבחבורת ישיבתינו הק' מתיבתא ויואל משה בארא פארק יצ"ו

בן האי גברא יקירא איש חמודות הרבני הנכבד מוה"ר **אברהם יעקב ווידער** הי"ו

מעומק לבבינו, נביע ברכותינו, ותערב לה' עתירתינו, שישפיע לו שובע שמחות וכל טובון וקשוט זרעא חייא וקיימא דלא יפסוק מפתגמי אורייתא, מתוך רב אושר ועושר בחדא מחתא, כאוות נפשו לא ימושו מפיך ומפי זרעך, אך טוב וחסד תמיד ירדפון, כל ימי חייך, וישלם ה' פעלך, בכל טוב

ההוקעים למען שמו ברגשי שמחה והערכה

מערכת "קול התאחדותינו" בארה"ב | מערכת "קול התאחדותינו" בארה"ק

גם אני מצטרף מרחוק מקום וקירוב לב בשם הקהלה והמוסדות
ידיד מקיר ונעריץ
יהזקאל דאטטער

זכות הגליון בשבוע זו

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר אלימלך שמשון וויס הי"ו

מגדולי עסקני קהילתינו הק' בעיה"ב לאנדאן יע"א

לרגל נישואי בנו החתן החשוב כמר שמואל ני"ו
עב"ג הכלה החשובה שיחי' למז"ט בשעטו"ע

ישאו ברכה מאת ה' ויזכה לראות ולרווות מכל יוצ"ח
רב תענוג ונחת דקדושה, במידה טובה מרובה וגדושה
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל ברכאן דנפישא

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ם ב"ב זצוקללה"ה

בני ברק
תש"ף

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

מימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למענינו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, מושריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה שבמעון קדשו

שמחת הולדת הבן אצל נכדו הרה"ג ר' **חיים צבי אשכנזי** שליט"א
רב ביהמ"ד "רב טוב" בקרית יואל יע"א

בן חדב"נ הגה"צ רבי **חנוך הענך אשכנזי** שליט"א
רב ביהמ"ד "אבני צדק" בקרית יואל יע"א

והברכה אחת היא לעטרת זקנים בני בנים

הגאון הצדיק **רב דקהילתינו בארא פארק** שליט"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במהרה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו